

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗ «ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ» ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

Ερευνητική Εργασία Ακαδημαϊκού Έτους 2007-2008
Επιβλέπων Καθηγητής: Α. Αντζουλάτος

Θέμα Ερευνητικής Εργασίας
«Basle II – Λειτουργικός Κίνδυνος»

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Αννελική Μητροπούλου

00156568

Πειραιάς, Σεπτέμβριος 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡ. ΕΙΣ.	56568 + Φ
COMP.	38069
ΤΑΞΙΝ.	332.1'069 ΜΗΤ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
1. ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΩΣ	4
1.1. Η Σημασία του Τραπεζικού Τομέα στην Οικονομική Ανάπτυξη	4
1.2. Οικονομική Ανάλυση της Διάρθρωσης του Χρηματοοικονομικού Τομέα	8
2. ΘΕΩΡΙΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	12
2.1. Οικονομική Ανάλυση του Κανονιστικού Πλαισίου του Τραπεζικού Τομέα	12
2.2. Η Καθαρά Θέση της Τράπεζας και τα Εποπτικά Όργανα	16
2.3. Κρατική Παρέμβαση και Κανονιστικό Πλαίσιο	18
3. ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	25
3.1. Ανάγκη Ύπαρξης Εποπτικών Κανόνων	25
3.2. Το Εποπτικό Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας	28
4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	34
4.1. Ορισμός του λειτουργικού κινδύνου	34
4.2. Ο Λειτουργικός Κίνδυνος στις Τράπεζες	35
4.3. Μορφές Λειτουργικού Κινδύνου	37
4.4. Παραδείγματα Λειτουργικού Κινδύνου	41
5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	45
5.1. Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου	45
5.2. Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για το Λειτουργικό Κίνδυνο βάσει Οδηγιών της Τράπεζας της Ελλάδος	47
5.2.1. Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)	47
5.2.2. Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized Approach)	48
5.2.3. Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)	55
5.2.4. Συνδυασμός Προσεγγίσεων (Μερική Εφαρμογή)	61
5.3. Πολιτική μείωσης του λειτουργικού κινδύνου	62
6. ΜΕΤΡΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΟ ΙΑΠΩΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	66
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	72
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : Ακαθάριστα Λειτουργικά Έσοδα	72
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Χώρες που συμμετέχουν στην Επιτροπή της Βασιλείας	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ : Δέντρο Αποφάσεων για τον Προσδιορισμό της Κατηγοριοποίησης των Συμβάντων	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: Αιτία Γεγονότος / Ζημίας σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: Κλίμακα Έμμεσης Επίπτωσης Κινδύνου	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: Λέξεις – Κλειδιά για «BASLE»	81
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποβλέπει στην παρουσίαση των αναθεωρημένων προτάσεων του δεύτερου Συμφώνου της Επιτροπής Βασιλείας αναφορικά με τον λειτουργικό κίνδυνο. Σκοπός είναι να σκιαγραφήσουμε τη σημασία του λειτουργικού κινδύνου για τα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τις ενέργειες που πρέπει να ακολουθηθούν για την καταγραφή και τις μεθόδους μέτρησης και μείωσής του.

Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται ο διαμεσολαβητικός χαρακτήρας του τραπεζικού τομέα και ο ρόλος που διαδραματίζει στην οικονομική ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού συστήματος. Επεξηγούνται τα προβλήματα της αντίθετης επιλογής και του ηθικού κινδύνου που δημιουργεί η ασύμμετρη πληροφόρηση καθώς και το principal agent problem. Γίνεται αναφορά στις βασικές λειτουργίες των τραπεζών, στις διαδικασίες screening και monitoring που αυτές ακολουθούν και στις ενέργειες τους για την αντιμετώπιση του free rider problem.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι εποπτικοί κανόνες που είναι απαραίτητοι για την προστασία καταθετών και μετόχων, δανειστών και δανειζομένων, καθώς και οι ενέργειες για την καταπολέμηση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών. Γίνεται αναφορά στο σύστημα εγγυήσεων καταθέσεων και στην υιοθέτηση μέτρων που αφορούν σε περιορισμούς στα ίδια και συνολικά κεφάλαια. Παρουσιάζονται οι δυσκολίες που υπάρχουν για την αποτίμηση των στοιχείων του ισολογισμού μίας τράπεζας και οι λογιστικές αρχές που ακολουθούνται. Αναφέρονται επίσης και τα μέτρα κρατικής παρέμβασης.

Στο τρίτο κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε στο βαθμό αυστηρότητας και ανοχής του εποπτικού πλαισίου και στις μορφές τραπεζικού ελέγχου. Αναφερόμαστε στο φαινόμενο της μεταδοτικής συμπεριφοράς και στο κυβερνητικό δίκτυ ασφαλείας. Παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων βάσει του πρώτου Συμφώνου της Βασιλείας και οι λόγοι που οδήγησαν στο νέο Σύμφωνο. Ακολουθεί σύντομη επισκόπηση των τριών πυλώνων της Συνθήκης της Βασιλείας (Basle II) καθώς και των βασικών αρχών που τη διέπουν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο ορίζουμε την έννοια του λειτουργικού κινδύνου και τις μορφές του. Παραθέτουμε παραδείγματα και μεθόδους διαπίστωσης των λειτουργικών γεγονότων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφονται τα απαραίτητα στοιχεία για την αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου. Αναπτύσσονται οι μεθοδολογίες υπολογισμού των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, ήτοι η προσέγγιση του βασικού δείκτη, η τυποποιημένη προσέγγιση και οι εξελιγμένες προσεγγίσεις μέτρησης. Αναλύονται επίσης οι κανόνες που πρέπει να εφαρμόζουν τα τραπεζικά ιδρύματα για την ελαχιστοποίηση του λειτουργικού κινδύνου και των συνεπειών του.

Στο έκτο κεφάλαιο περιγράφονται οι μέθοδοι μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου που έχουν εφαρμοσθεί από ιαπωνικές τράπεζες.

Στην τελευταία ενότητα της εργασίας διατυπώνονται συμπερασματικές παρατηρήσεις σχετικά με τον λειτουργικό κίνδυνο.

1. ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΩΣ

1.1. Η Σημασία του Τραπεζικού Τομέα στην Οικονομική Ανάπτυξη

Η σημασία του τραπεζικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη γίνεται αντιληπτή μέσα από τη διαδικασία διοχέτευσης των πλεονασματικών κεφαλαίων των αποταμιευτών προς τις παραγωγικές επενδυτικές ευκαιρίες. Κατά συνέπεια, η ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και οι μέθοδοι εξασφάλισής της, αποτελούν ενδιαφέροντα στοιχεία μελέτης για τους οικονομικούς αναλυτές.

Οι τράπεζες είναι μεσάζοντες στις ροές κεφαλαίων. Καθώς οι χρηματοοικονομικές ροές γίνονται πιο αποτελεσματικές, μειώνεται το περιθώριο κέρδους των τραπεζών αφού οι τελευταίες έχουν μεγαλύτερα λειτουργικά κόστη. Αποταμιευτές και δανειζόμενοι θα ερχόντουσαν άμεσα σε επαφή χωρίς τη διαμεσολάβηση δαπανηρών οργανισμών που δέχονται αποταμιεύσεις και τις μετατρέπουν σε επενδύσεις. Συνεπώς, σε μία αγορά με αποτελεσματική πληροφόρηση και θεσμική προστασία οι τράπεζες θα ήταν περιττές.

Η σημασία του χρηματοοικονομικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη έχει αναλυθεί και υπογραμμιστεί πολλάκις. Στο χρηματοοικονομικό σύστημα περιλαμβάνονται δύο πηγές χρηματοδότησης: οι τράπεζες ή άλλοι οργανισμοί διαμεσολάβησης, οι οποίοι αποτελούν διαύλους έμμεσης χρηματοδότησης και οι αγορές κεφαλαίων που αποτελούν διαύλους άμεσης χρηματοδότησης καθώς οι δανειζόμενοι έρχονται σε άμεση επαφή με τους δανειστές. Σε μία αγορά με αποτελεσματική πληροφόρηση και θεσμική προστασία η ανάγκη διαμεσολάβησης των τραπεζών προκειμένου για τη μετατροπή των αποταμιευτικών κεφαλαίων σε επενδυτικά κεφάλαια θα ήταν περιττή. Στην πράξη, ωστόσο, παρατηρείται το αντίθετο, παρατηρούνται δηλαδή οι τράπεζες να έχουν κυρίαρχο ρόλο στον χρηματοοικονομικό τομέα, κυρίως λόγω του προβλήματος της ασύμμετρης πληροφόρησης. Ως **ασύμμετρη πληροφόρηση** αναφέρεται η κατάσταση κατά την οποία οι χρηματοδοτούμενοι γνωρίζουν πολλά περισσότερα για τις θετικές ή αρνητικές προοπτικές τους από ότι οι χρηματοδότες των κεφαλαίων.

Όπως όλοι οι κερδοσκοπικοί οργανισμοί, έτσι και οι τράπεζες, σκοπό έχουν τη μεγιστοποίηση των κερδών τους μέσω της παραγωγικής διαδικασίας. Οι πηγές χρηματοδότησης των τραπεζικών εργασιών αποτελούν στοιχεία του παθητικού στην οικονομική κατάσταση του ισολογισμού, ενώ η χρησιμοποίηση των κεφαλαίων που προκύπτουν από τις πηγές χρηματοδότησης, παρουσιάζονται στην πλευρά του ενεργητικού. Συγκεκριμένα, στην πλευρά του παθητικού, ως υποχρεώσεις, παρουσιάζονται οι καταθέσεις των πελατών των τραπεζών σε τρεχούμενους λογαριασμούς και σε λογαριασμούς ταμειυτηρίου, οι προθεσμιακές καταθέσεις, οι διαπραγματεύσιμοι τίτλοι καταθέσεων (negotiable CDs) και κάθε μορφής δάνειο που λαμβάνεται από την τράπεζα.

Επιπλέον στην πλευρά του παθητικού, ως καθαρά θέση παρουσιάζονται τα εταιρικά κεφάλαια ή το μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας ανάλογα με τη νομική της μορφή. Οι τρεχούμενοι λογαριασμοί αν και ανοιχτοί λογαριασμοί καταθέσεων (υπάρχει δυνατότητα καταθέσεων και αναλήψεων ανά πάσα στιγμή) όπως και οι λογαριασμοί ταμειυτηρίου, διαφέρουν από τους τελευταίους στη δυνατότητα που δίνουν στους πελάτες να συνδέονται με καρτέ επιταγών. Οι προθεσμιακές καταθέσεις είναι κλειστοί λογαριασμοί καταθέσεων που δίνουν στους πελάτες υψηλότερα επιτόκια από τους ανοιχτούς λογαριασμούς ως αντιστάθμιση για την έλλειψη ρευστότητας που παρέχουν.

Με την πάροδο του χρόνου οι τράπεζες χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο το δανεισμό προκειμένου να βρουν πηγές χρηματοδότησης των στοιχείων του ενεργητικού. Συνήθως τα δάνεια προέρχονται από άλλες εμπορικές τράπεζες μέσω της διατραπεζικής αγοράς και κόστος το επιτόκιο διατραπεζικού δανεισμού (π.χ. *euiribor*). Όταν αυτό δεν είναι εφικτό ο δανεισμός προέρχεται από την κεντρική τράπεζα με μεγαλύτερο κόστος που καθορίζεται από το «προεξοφλητικό» επιτόκιο.

Τα περιουσιακά στοιχεία μίας τράπεζας παρουσιάζονται στην πλευρά του ενεργητικού στην κατάσταση του Ισολογισμού. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα διαθέσιμα, υποχρεωτικά και μη, οι άμεσες απαιτήσεις, οι καταθέσεις της τράπεζας σε άλλες τράπεζες, συμμετοχές και χρεόγραφα, ο πάγιος εξοπλισμός καθώς και τα δάνεια που χορηγεί η τράπεζα στους πελάτες της. Βάσει νόμου οι τράπεζες υποχρεούνται να διακρατούν ένα ποσό, που προκύπτει ως ποσοστό των συνολικών καταθέσεων τους, υπό μορφή διαθεσίμων, το οποίο ορίζεται ως «υποχρεωτικά διαθέσιμα» (*required reserves*).

Η διαφορά μεταξύ συνολικών διαθεσίμων και υποχρεωτικών διαθεσίμων ονομάζεται «πλεόνασμα διαθεσίμων» (*excess reserves*) και διακρατείται από τις τράπεζες για σκοπούς ρευστότητας. Ως άμεσες απαιτήσεις νοούνται οι απαιτήσεις που έχουν οι τράπεζες από άλλες τράπεζες ή χρηματοοικονομικούς οργανισμούς που πρόκειται να ικανοποιηθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα, όπως για παράδειγμα επιταγές άλλων τραπεζών που έχουν κατατεθεί στην τράπεζα αλλά δεν έχουν εκκαθαριστεί.

Οι συμμετοχές και τα χρεόγραφα συνίστανται από πλούσις αξιόγραφων τα οποία διακρατούνται είτε μακροχρόνια για επενδυτικούς σκοπούς είτε βραχυχρόνια για κερδοσκοπικούς λόγους. Ιδιαίτερα στα χρεόγραφα ξεχωρίζουν τα βραχυχρόνια χρεόγραφα δημοσίου τα οποία είναι προτιμητέα λόγω της χαμηλής επικινδυνότητας και της ευκολίας ρευστοποίησης τους και μετατροπής τους σε διαθέσιμα. Τέλος, κύριο περιουσιακό στοιχείο των τραπεζών αποτελούν τα χορηγηθέντα δάνεια, τα οποία συνιστούν βασική πηγή εσόδων. Οι βασικότερες κατηγορίες δανείων που συναντώνται είναι τα επιχειρηματικά δάνεια, τα στεγαστικά, τα καταναλωτικά καθώς και τα διατραπεζικά στα οποία συμβαλλόμενοι είναι μόνο οι τράπεζες.

Η χορήγηση δανείων με κεφάλαια που αποκτώνται μέσω των καταθέσεων είναι η βασικότερη λειτουργία των τραπεζών προκειμένου για τη δημιουργία κερδών. Τα κέρδη προέρχονται από τη διαφορά μεταξύ επιτοκίων χορηγήσεων και επιτοκίων καταθέσεων. Ωστόσο, αν και αποτελούν τα πλέον κερδοφόρα στοιχεία του ενεργητικού, η δυσκολία ρευστοποίησης τους καθιστά αναγκαίο το συνδυασμό τους με εναλλακτικά στοιχεία του ενεργητικού που μπορούν να ρευστοποιηθούν και να χρησιμοποιηθούν ως διαθέσιμα σε περιόδους μεγάλων αναλήψεων. Κατά συνέπεια οι τράπεζες στοχεύουν στη μεγιστοποίηση των κερδών τους μέσω των χορηγήσεων ή μέσω μακροχρόνιων επενδύσεων με υψηλότερα περιθώρια κέρδους, υπό τον περιορισμό της διαρκούς εξασφάλισης επαρκών διαθεσίμων με τη χρησιμοποίηση άμεσα ρευστοποιήσιμων χαμηλού κινδύνου στοιχείων με μικρότερα περιθώρια κέρδους.

Προκειμένου για την επίτευξη του βέλτιστου αποτελέσματος, η συνολική διαχείριση έργου των ιδιωνόμων εντός τραπεζής, διακρίνεται σε τέσσερις τομείς: Στη *διαχείριση ρευστότητας* (*liquidity management*), στη *διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων* (*asset management*), στη *διαχείριση των υποχρεώσεων* (*liability management*) και στην *διαχείριση της κεφαλαιακής επάρκειας* (*capital adequacy management*).

Η διαχείριση ρευστότητας αναφέρεται στη διαδικασία εξασφάλισης επαρκών ρευστών διαθεσίμων προκειμένου για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών σε περιόδους μεγάλων αναλήψεων. Οι τράπεζες προτιμούν να κρατούν πλεόνασμα ρευστών διαθεσίμων προκειμένου να καλύπτουν τις ανάγκες τους σε διαθέσιμα καθώς το κόστος τους συνίσταται στο κόστος ευκαιρίας που προκύπτει από ενδεχόμενες εναλλακτικές τοποθετήσεις και είναι σαφώς μικρότερο από το αντίστοιχο που θα προέκυπτε σε περίπτωση δανεισμού στη διαπραγματευτική ή από την κεντρική τράπεζα.

Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων συνίσταται στην αναζήτηση εκείνων των στοιχείων που θα αποφέρουν υψηλά κέρδη με τη μικρότερη δυνατή ανάληψη κινδύνου. Συνεπώς το έργο αφορά στην αναζήτηση χρεογράφων με υψηλές αποδόσεις και μικρό ρίσκο ή στη χορήγηση δανείων με υψηλά επιτόκια και όσο το δυνατό λιγότερες επισφάλειες. Μέθοδοι υπέρ της αντιμετώπισης του πιστωτικού κινδύνου αποτελούν η διασπορά χαρτοφυλακίου, η παρακολούθηση και έλεγχος των δανείων, οι προσημειώσεις ή δεσμεύσεις ακινήτων ή κινητών αξιών αλλά και η καλή γνώση των πελατών που προέρχεται μέσω της μακροχρόνιας σταθερής πελατειακής σχέσης.

Η διαχείριση των υποχρεώσεων αφορά στη διαδικασία ευρέσεως πηγών χρηματοδότησης των στοιχείων του ενεργητικού με το μικρότερο δυνατό κόστος. Τέλος, η επάρκεια κεφαλαίου συνίσταται στη διαρκή ύπαρξη επαρκούς κεφαλαίου προκειμένου για την εξασφάλιση της φερεγγυότητάς της και την αποφυγή περιπτώσεων χρεοκοπίας υπό τον περιορισμό ενός ικανοποιητικού δείκτη αποδοκότητας ιδίων κεφαλαίων ο οποίος μειώνεται όταν τα ίδια κεφάλαια αυξάνονται.

Ξεχωριστής σημασίας έργο αποτελεί η διαχείριση του επιτοκιακού κινδύνου (interest rate risk), δηλαδή του κινδύνου της μεταβλητότητας των κερδών μίας τράπεζας που προέρχεται από τη μεταβλητότητα των επιτοκίων της αγοράς. Προκειμένου για τη μέτρηση του επιτοκιακού κινδύνου υπολογίζεται η ευαισθησία των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού στις μεταβολές των επιτοκίων μέσω διαφόρων μεθόδων και το αποτέλεσμα της διαφοράς τους στα κέρδη του οργανισμού. Για την αντιμετώπιση του επιτοκιακού κινδύνου συνίσταται είτε η αναδιάρθρωση των στοιχείων του Ισολογισμού είτε η χρησιμοποίηση εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών εργαλείων όπως τα παράγωγα.

Η χρησιμοποίηση χρηματοοικονομικών προϊόντων συναντάται επιπλέον σε εξολογιστικές δραστηριότητες, δηλαδή σε συναλλαγές που δεν καταγράφονται στις βασικές οικονομικές καταστάσεις μίας τράπεζας, με σκοπό τη δημιουργία εσόδων. Οι εξολογιστικές αυτές δραστηριότητες συνεπάγονται την ανάληψη περαιτέρω κινδύνων και κατά συνέπεια υποχρεώνουν την υιοθέτηση επιπλέον μέτρων ελέγχου για την αντιμετώπισή τους.

Επιπρόσθετα, αλλαγές στη ζήτηση και προσφορά των προϊόντων διαχρονικά, καθώς και των ρυθμιστικών κανόνων οδήγησαν στην εισαγωγή καινοτόμων χρηματοοικονομικών λειτουργιών. Συγκεκριμένα, εφαρμόστηκαν κυμαινόμενα επιτόκια προς αποφυγή της συνεχούς μεταβλητότητας (αύξησης) των επιτοκίων και εκμεταλλευόμενοι τις τεχνολογικές εξελίξεις προσφέρθηκαν οι πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες καθώς και νέες ηλεκτρονικές υπηρεσίες (ATM, e-banking). Τέλος, οι κανονισμοί για υποχρεωτικά ρευστά διαθέσιμα και για καταβολή υψηλών επιτοκίων στις καταθέσεις προκάλεσαν την δημιουργία των «now» και «sweep» λογαριασμών και των «overnight repos».

Παραδοσιακά, οι τραπεζικές εργασίες συνίστατο στις καταθέσεις και στην παροχή υπηρεσιών πληρωμών ενώ η επαφή με τον πελάτη μέσω των υποκαταστημάτων ήταν μία συνήθης διαδικασία. Στις μέρες μας, το ανωτέρω σκηνικό έχει ανατραπεί κυρίως λόγω των χρηματοοικονομικών και τεχνολογικών καινοτομιών. Από την πλευρά του ενεργητικού η εμφάνιση χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως τα παράγωγα ή τα τιτλοποιημένα δάνεια επέτρεψε την ενσωμάτωση των τραπεζικών δανείων σε χρεόγραφα με τον παράλληλο διαχωρισμό του πιστωτικού κινδύνου και κινδύνου αγοράς από τα αντίστοιχα των υποκείμενων τίτλων τους.

Από την πλευρά του παθητικού, παρατηρείται μία αυξανόμενη προσφορά προϊόντων παρόμοιων χαρακτηριστικών με τις καταθέσεις από μη τραπεζικούς οργανισμούς. Ένα παράδειγμα τέτοιου προϊόντος είναι τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθέσιμων που παρουσιάζουν παρόμοια ρευστότητα και σχεδόν ή απολύτως ίδιες αποδόσεις με τις προθεσμιακές καταθέσεις. Επιπλέον, είναι σύνθηες το φαινόμενο της παροχής χρηματοοικονομικών προϊόντων από μη χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Παραδείγματος χάριν, τα σουπερμάρκετ ή τα εμπορικά καταστήματα προσφέρουν πιστωτικές κάρτες ή άλλου τύπου πιστωτικές διευκολύνσεις προκειμένου να αυξήσουν την πελατειακή τους βάση και τις πωλήσεις τους.

Επίσης, η ανάπτυξη μη τραπεζικών μέσων εκκαθάρισης των συναλλαγών ή πληρωμών με την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού χρήματος και της εφαρμογής του από μη τραπεζικούς οργανισμούς γεννά προβληματισμούς όσον αφορά στον παραδοσιακό ρόλο των τραπεζών. Η επέκταση των εναλλακτικών δικτύων στην παροχή τραπεζικών υπηρεσιών όπως το τηλέφωνο, το Internet, το κινητό τηλέφωνο κ.α. υπονομεύουν τη λειτουργία του παραδοσιακού τραπεζικού υποκαταστήματος και γεννούν την ανάγκη συνεργασίας των τραπεζών με εταιρίες πληροφορικής μέσω των οποίων αξιοποιούνται πλήρως τα εναλλακτικά δίκτυα. Τέλος, το πελατοκεντρικό σύστημα παροχής υπηρεσιών μέσω των υποκαταστημάτων μεταφέρεται στα εναλλακτικά δίκτυα καθώς λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης καθίσταται δυνατή η παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Ένας επιπλέον βασικός λόγος για τον οποίο οι τράπεζες έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε περιβάλλον ελλιπούς πληροφόρησης είναι διότι εκτελούν δύο σημαντικές λειτουργίες. Το *screening* και το *monitoring*. Η διαδικασία του *screening* είναι απαραίτητη πριν τη λήψη μίας επενδυτής απόφασης και αναφέρεται στη διαδικασία ελέγχου των εν δυνάμει χρηματοδοτούμενων εταιριών. Περιλαμβάνει τον έλεγχο των οικονομικών στοιχείων, της φερεγγυότητάς, των λοιπών οφειλών, την κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων καθώς και την προοπτική του επενδυτικού σχεδίου για το οποίο θα διατεθεί το κεφάλαιο. Το *monitoring* αναφέρεται στη διαδικασία παρακολούθησης της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης από την έναρξη της και έπειτα.

Το *screening* και το *monitoring* είναι δύο διαδικασίες απαραίτητες, χρονοβόρες, πολύπλοκες και δαπανηρές καθιστώντας τις μη πραγματοποιήσιμες από τους μεμονωμένους επενδυτές. Εδώ σημειώνεται ο ρόλος των τραπεζών οι οποίες με το εξειδικευμένο προσωπικό που διαθέτουν συλλέγουν πληροφορίες πριν τη χορήγηση ενός δανείου και παρακολουθούν την πορεία της επένδυσης μετά, εξασφαλίζοντας τόσο τις ίδιες όσο και όσους προσφέρουν τα αποταμιευτικά τους κεφάλαια.

Η σημασία των τραπεζών στο χρηματοοικονομικό σύστημα ασφαλώς εξαρτάται από τη εμπιστοσύνη της πελατειακής τους βάσης, όπως άλλωστε ισχύει σε κάθε εταιρία παροχής υπηρεσιών. Οι τράπεζες έχουν ισχυρό κίνητρο να είναι ειλικρινείς με το καταθετικό κοινό και φερέγγυες όσον αφορά στις επιλογές τους καθώς η φήμη τους είναι προϋπόθεση της ομαλής τη λειτουργία τους. Δεν είναι ανύπαρκτη η περίπτωση τραπεζών που κατέρρευσαν επειδή έχασαν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού λόγω υψηλής μόχλευσης, χαμηλής ρευστότητας ή αδιαφάνειας στις λογιστικές καταστάσεις. Η απώλεια της εμπιστοσύνης μπορεί να δημιουργήσει πολλά προβλήματα από την πλευρά των καταθετών όπως για παράδειγμα μαζικές αναλήψεις. Ωστόσο, ο κίνδυνος πτώχευσης ενός τραπεζικού ιδρύματος περιορίζεται μέσω της επέμβασης των εποπτικών αρχών και τη θέσπιση κανόνων.

1.2. Οικονομική Ανάλυση της Διάρθρωσης του Χρηματοοικονομικού Τομέα

Η διάρθρωση του χρηματοοικονομικού τομέα, οι παράγοντες διαμόρφωσής της καθώς και η σημασία του χρηματοοικονομικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη είναι θέματα ευρέως ενδιαφέροντος για τους οικονομικούς μελετητές. Είναι γενικά αποδεκτό πως ο χρηματοοικονομικός τομέας είναι σχεδιασμένος τοιοῦτότρόπως ώστε να προάγει την αποδοτικότητα του ευρύτερου οικονομικού τομέα, ενώ η εμφάνιση χρηματοοικονομικών κρίσεων έχει σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομία ως σύνολο.

Η διάρθρωση του χρηματοοικονομικού τομέα, όπως αυτή προκύπτει από εμπειρικές μελέτες, μπορεί να σκιαγραφηθεί από οκτώ σημεία αναφοράς. Πρώτον, οι μετοχές δεν αποτελούν σημαντική πηγή εξωτερικής χρηματοδότησης των εταιριών. Δεύτερον, οι διαπραγματεύσιμοι τίτλοι χρέους όπως τα ομόλογα, αν και υπερτερούν έναντι των μετοχών, ομοίως δεν αποτελούν σημαντική πηγή χρηματοδότησης. Συνολικά μετοχές και ομόλογα συνιστούν μόλις το ένα τρίτο της συνολικής πηγής χρηματοδότησης των εταιριών. Τρίτον, η άμεση χρηματοδότηση των εταιριών χωρίς την εμπλοκή χρηματοοικονομικών διαμεσολαβητών -όπως αμοιβαία κεφάλαια, συνταξιοδοτικά κεφάλαια ή ασφαλιστικές εταιρίες- αποτελεί ένα εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό της συνολικής χρηματοδότησης από εξωτερικές πηγές. Τέταρτον, οι τράπεζες αποτελούν το σημαντικότερο φορέα χρηματοδότησης των επιχειρηματικών επενδύσεων με κυρίαρχο ρόλο περισσότερο στις αναπτυσσόμενες έναντι στις αναπτυγμένες οικονομίες.

Πέμπτον, ο χρηματοοικονομικός τομέας διέπεται από ένα αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο προκειμένου για την προάσπιση της αξιοπιστίας και της εύρυθμης λειτουργίας του. Έκτον, μόνο μεγάλο μέγεθος και φήμης εταιρίες έχουν πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές προκειμένου να βρουν πηγές χρηματοδότησης των επενδυτικών τους σχεδίων. Έβδομον, τα δάνεια με εγγύηση κινητή ή ακίνητη περιουσία (collaterals) αποτελούν μία διαδεδομένη μορφή δανεισμού τόσο σε ιδιωτικό όσο και σε επιχειρηματικό επίπεδο. Τέλος, παρατηρείται ότι οι συμβάσεις χρέους αποτελούν ιδιαίτερα σύνθετα νομικά κείμενα με αυστηρούς περιορισμούς όσον αφορά στη συμπεριφορά του δανειζομένου.

Οι ανωτέρω πρώτες τέσσερις αναφορές υπογραμμίζουν την σημαντικότητα των χρηματοοικονομικών διαμεσολαβητών στη χρηματοδότηση των εταιριών, η οποία μπορεί μερικώς να εξηγηθεί από τον παράγοντα του κόστους των συναλλαγών. Τα κόστη συναλλαγών είναι ιδιαίτερα αυξημένα στην περίπτωση των μικρών σε μέγεθος αποταμιευτών ή δανειζομένων, καθιστώντας ασύμφορη την άμεση συμμετοχή των αντίστοιχων συμβαλλομένων στις κεφαλαιαγορές. Οι χρηματοοικονομικοί διαμεσολαβητές μπορούν να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας που αξιοποιούν διάφορα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως τα αμοιβαία κεφάλαια και παράλληλα να αναπτύξουν σχετική εξειδίκευση, ούτως ώστε να μειώσουν τα κόστη συναλλαγών και να επιτρέψουν τη συμμετοχή των μικροεπενδυτών στις κεφαλαιαγορές.

Ένας άλλος παράγοντας που εξηγεί τη σπουδαιότητα των χρηματοοικονομικών διαμεσολαβητών είναι το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης. Η ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών μίας επενδυτικής συναλλαγής μπορεί να οδηγήσει τους συναλλασσόμενους σε δυσμενείς επιλογές ή στην αποφυγή συμμετοχής στην επενδυτική συναλλαγή. Καθώς ο αγοραστής ενός επενδυτικού προϊόντος αγνοεί πληροφόρηση για το προϊόν έναντι του πωλητή είναι λογικό πως θα προτίθεται να καταβάλει μία μέση τιμή για την αγορά του. Η τιμή αυτή θα είναι υψηλή στην περίπτωση μίας «κακής» επενδυτικής επιλογής και χαμηλή στην περίπτωση μίας «καλής» επενδυτικής επιλογής. Ο πωλητής αντίστοιχα που έχει πλήρη πληροφόρηση για το προϊόν θα προχωρήσει στη συγκεκριμένη συναλλαγή μόνο στην περίπτωση που λάβει δίκαιη τιμή για το προϊόν ήτοι, στην περίπτωση της «κακής» επενδυτικής επιλογής. Κατά συνέπεια η αγορά θα κινείται με χαμηλής αξίας επενδυτικές επιλογές οι οποίες εύλογα θα μετριάσουν τη σημαντικότητα της.

Η σύγχρονη οικονομική θεωρία αναγνωρίζει τέσσερις βασικές επιπτώσεις της ασύμμετρης πληροφόρησης στη δομή της χρηματαγοράς και στη δημιουργία χρηματοοικονομικών συμβολαίων. Πρώτον, κυριαρχεί η χρηματοδότηση μέσω δανεισμού (ομόλογα και τραπεζικά δάνεια) έναντι του δανεισμού μέσω μετοχών. Το χρέος δημιουργεί σταθερές υποχρεώσεις χρηματοροών που πρέπει να αποπληρωθούν ανεξαρτέτως της καλής ή κακής οικονομικής κατάστασης της δανειζόμενης εταιρίας. Η υποχρέωση της αποπληρωμής των υποχρεώσεων ενισχύεται παράλληλα από το νομικό πλαίσιο των χωρών. Δεύτερον, ενισχύεται η χρηματοδότηση με τη χρήση τραπεζικών δανείων έναντι ομολόγων. Οι τράπεζες διαθέτοντας την ικανότητα απόκτησης ιδιωτικής πληροφόρησης κυριαρχούν στη χρηματοδότηση μέσω χρέους όταν στην αγορά υφίσταται ελλιπές πληροφοριακό περιβάλλον. Κατά συνέπεια, ο ρόλος των τραπεζών είναι σημαντικότερος στις αναπτυσσόμενες απ' ό,τι στις αναπτυγμένες αγορές.

Τρίτον, επιλέγεται η χορήγηση βραχυπρόθεσμων έναντι μακροπρόθεσμων δανείων καθώς, ο βραχυπρόθεσμος ορίζοντας ενός δανείου προσδίδει μεγαλύτερη ασφάλεια σε έναν πισωτή. Εύλογα, η προβλεπτική ικανότητα ενός πισωτή στον υπολογισμό των επισφαλειών ενός χορηγηθέντος δανείου είναι αντιστρόφως ανάλογη του χρονικού ορίζοντα δανειοδότησης. Τέταρτον, ενισχύεται η απαίτηση εγγυήσεων ή εμπράγματων εγγυήσεων στις χορηγήσεις και αποφεύγονται τα δάνεια χωρίς εξασφάλιση. Η χρήση ενεχύρου εξασφαλίζει την αποπληρωμή του δανείου και επιτρέπει στις τράπεζες τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων με μικρότερη πιστοληπτική ικανότητα.

Εργαλεία προς την αντιμετώπιση του προβλήματος αποτελούν η παραγωγή και έναντι αμοιβής παροχή πληροφόρησης από ιδιωτικές εταιρίες, οι κυβερνητικές παρεμβάσεις, οι χρηματοοικονομικοί διαμεσολαβητές καθώς και η ύπαρξη εξασφαλίσεων υπό μορφή εγγυήσεων στις συμβάσεις των δανειακών συμβολαίων ή υπό μορφή αξίας στην καθαρή θέση των εταιριών. Οι ιδιωτικές εταιρίες που εμπορεύονται την παροχή πληροφόρησης (αποκοτών και εν συνεχεία πωλούν την πληροφόρηση που έχουν συγκεντρώσει στους επενδυτές) αντιμετωπίζουν το «free rider problem» (πρόβλημα του ελεύθερου επιβάτη), δηλαδή επενδυτών οι οποίοι κάνουν χρήση της παρεχόμενης πληροφόρησης δωρεάν και έμμεσα παρακολουθώντας εκείνους τους επενδυτές που έχουν πληρώσει για να την αποκτήσουν.

Οι κυβερνητικές παρεμβάσεις επίσης αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο έργο τους, κυρίως λόγω του πολιτικού κόστους στην περίπτωση δημοσίευσης αρνητικών στοιχείων για ορισμένες εταιρίες και περιορίζονται στη θέσπιση κανόνων που αφορούν στον τρόπο παροχής των πληροφοριών από τις ίδιες τις εταιρίες στο ευρύ επενδυτικό κοινό. Η σημασία των χρηματοοικονομικών ενδιάμεσων υπογραμμίζεται για άλλη μία φορά καθώς η εξειδίκευση η οποία έχουν τους καθιστά ικανούς στο να αναγνωρίζουν και να δίνουν δίκαιη αξία σε μία επενδυτική επιλογή.

Παράλληλα η δυνατότητα να εξατομικεύουν τη συναλλαγή π.χ. τραπεζικά δάνεια, βοηθά στην αντιμετώπιση του **free rider problem** (προβλήματος του ελεύθερου επιβάτη) καθώς συναλλαγές μη διαπραγματευσιμές στην ελεύθερη αγορά δεν μπορούν να αποτελέσουν πηγή δωρεάν πληροφόρησης για όσους δε συμμετέχουν στη συναλλαγή. Αντιθέτως, στις περιπτώσεις των αναπτυσσόμενων οικονομιών ή των μεγάλων σε μέγεθος και φήμη εταιριών η διάχυση της πληροφόρησης είναι ευκολότερη και συνεπώς ο ρόλος των χρηματοοικονομικών ενδιάμεσων μικρότερος. Τέλος στην περίπτωση ύπαρξης εγγυήσεων ή υψηλής καθαρής θέσης των εταιριών, η παροχή ή μη πληροφόρησης είναι άνευ σημασίας καθώς ο πιστωτικός κίνδυνος είναι περιορισμένος έως και ανύπαρκτος. Κι αυτό συμβαίνει δεδομένου ότι στην περίπτωση αθέτησης των όρων του συμβολαίου ο δανειστής μπορεί να εκποιήσει την κινητή ή ακίνητη αξία που έχει προσημειώσει ή να λάβει από την καθαρά θέση της υπό πτώχευση επιχείρησης.

Η ασύμμετρη πληροφόρηση δύναται να δημιουργήσει σε δύο βασικά προβλήματα: α) το πρόβλημα της αντίθετης επιλογής (*adverse selection*) και β) το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου (*moral hazard*).

Στην πρώτη περίπτωση, του προβλήματος της αντίθετης επιλογής, η τράπεζα μη γνωρίζοντας με ακρίβεια τον πιστωτικό κίνδυνο της προς χρηματοδότηση εταιρίας αγνοεί το ακριβές περιθώριο κέρδους που θα πρέπει να χρεώσει τον πελάτη της. Λειτουργώντας προληπτικά και συντηρητικά χρεώνει υψηλό περιθώριο κέρδους, καθιστώντας έτσι ασύμφορη τη χρηματοδότηση εταιριών χαμηλού κινδύνου. Δεδομένου ότι μόνο οι υψηλού κινδύνου εταιρίες είναι πρόθυμες να δανειστούν και αναγνωρίζοντας τον ανεπιθύμητο αυτό κίνδυνο η τράπεζα πιθανώς θα περιορίσει συνολικά τις χορηγήσεις της. Εν ολίγοις, η χρέωση υψηλών επιτοκίων λειτουργεί ανασταλτικά ως προς τη χρηματοδότηση υγιών επιχειρηματικών σχεδίων, περιορίζει τις επενδύσεις και υπονομεύει την οικονομική ανάπτυξη.

Στη δεύτερη περίπτωση, το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου αναφέρεται στο κίνητρο του δανειζόμενου να προβεί σε δραστηριότητες οι οποίες μειώνουν την πιθανότητα εξυπηρέτησης του δανείου. Στην περίπτωση των μετοχών το πρόβλημα εστιάζεται στα αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των μετόχων μίας εταιρίας και των διοικούντων αυτής. Συγκεκριμένα, οι διοικούντες των επιχειρήσεων στοχεύοντας στην επίτευξη προσωπικών φιλοδοξιών ενίοτε λαμβάνουν αποφάσεις που αντιτίθενται στα συμφέροντα της επιχείρησης και δε μεγιστοποιούν τα κέρδη της. Η λήψη τέτοιων αποφάσεων στηρίζεται στο γεγονός ότι η διοίκηση κατέχει περισσότερη πληροφόρηση έναντι των μετόχων για τη δράση της επιχείρησης.

Με άλλα λόγια, ο συγκεκριμένος τύπος ηθικού κινδύνου ο οποίος συναντάται στην αγορά των μετοχών είναι το λεγόμενο **principal agent problem**. Όταν οι διοικούντες μίας εταιρίας κατέχουν ένα μικρό ποσοστό της έχουν κίνητρο να ενεργούν προς ίδιο όφελος και όχι προς το συμφέρον των μετόχων. Το *principal agent problem* δε θα υπήρχε αν οι μέτοχοι της εταιρίας είχαν τον ίδιο βαθμό πληροφόρησης με αυτό των διοικούντων και αυτό εξηγεί γιατί ο τραπεζικός δανεισμός υπερτερεί έναντι των μετοχών.

Το πρόβλημα αντιμετωπίζεται με την καταπολέμηση της ασύμμετρης πληροφόρησης μέσω της εποπτείας της δράσης της διοίκησης, κυβερνητικών κανονισμών που ενισχύουν τη διάχυση της πληροφόρησης και των χρηματοοικονομικών ενδιαμέσων. Στην περίπτωση των δανειακών συμβολαίων ο ηθικός κίνδυνος έγκειται στο να χρησιμοποιηθούν τα δανειακά κεφάλαια σε τοποθετήσεις μη επιθυμητές από τους δανειστές, όπως για παράδειγμα υψηλού ρίσκου επενδύσεις. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο δανειστής ενδιαφέρεται αποκλειστικά για την ικανοποίηση των όρων του συμβολαίου, δηλαδή να λαμβάνει τον τόκο που του αναλογεί, δεν κρίνεται αναγκαία η συνεχής παρακολούθηση της δράσης της εταιρίας. Η υψηλή καθαρή θέση των εταιριών, οι δεσμευτικοί όροι στα δανειακά συμβόλαια και κυρίως οι χρηματοοικονομικοί μεσολαβητές όπως οι τράπεζες βοηθούν στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η ανωτέρω ανάλυση καθίσταται σημαντική αν αναλογιστεί κανείς το ρόλο του χρηματοοικονομικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη εν γένει. Πρόσφατες έρευνες υποδεικνύουν ότι πολλές αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετωπίζουν χαμηλά ποσοστά ανάπτυξης εξαιτίας της έλλειψης αναπτυγμένου χρηματοοικονομικού τομέα ενώ χρηματοοικονομικές κρίσεις του παρελθόντος επέδρασαν καταλυτικά στις οικονομίες των χωρών που παρουσιάστηκαν. Οι βασικότεροι παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε χρηματοοικονομική κρίση είναι μία αύξηση στα επιτόκια που καθιστά ασύμφορο των δανεισμό των υγιών επιχειρήσεων, μία αύξηση στην αβεβαιότητα των επενδυτών που τους καθιστά απρόθυμους να δανείσουν, αρνητικές επιδράσεις στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών από διάφορους παράγοντες και κρίσεις στον τραπεζικό τομέα. Σε κάθε περίπτωση το αποτέλεσμα είναι η αδυναμία διοχέτευσης των πλεονασματικών κεφαλαίων των αποταμιευτών προς παραγωγικές επενδυτικές ευκαιρίες, η υπονόμευση της επενδυτικής δραστηριότητας και κατά συνέπεια της οικονομικής ανάπτυξης.

2. ΘΕΩΡΙΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

2.1. Οικονομική Ανάλυση του Κανονιστικού Πλαισίου του Τραπεζικού Τομέα

Η σημασία του τραπεζικού τομέα στο χρηματοοικονομικό σύστημα και κατ' επέκταση στην οικονομική ανάπτυξη καθιστά αναγκαία τη λήψη εποπτικών κανόνων που θα εξασφαλίζουν την ομαλή, εύρυθμη και αδιάκοπη λειτουργία του.

Οι κυβερνητικοί κανόνες που θεσπίζονται με σκοπό να εποπτεύσουν το τραπεζικό σύστημα, ως επί το πλείστον προσδιορίζουν περιορισμούς όσον αφορά στη λειτουργία του και διακρίνονται στις εξής επτά κατηγορίες: i) «κυβερνητικό δίκτυ ασφαλείας» (government safety net), ii) περιορισμοί στα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών (restrictions on bank asset holdings), iii) κεφαλαιακές απαιτήσεις, (capital requirements), iv) ενδεδειγμένη εξέταση των τραπεζών (chartering and bank examination), v) περιορισμοί στις μεθόδους και πρακτικές κοινοποιήσεων (disclosure requirements), vi) προστασία καταναλωτή, (consumer protection) και vii) περιορισμοί στον ανταγωνισμό (restrictions on competition).

Αρχικά, η πρώτη κατηγορία αφορά στη θέσπιση κανόνων υπέρ της προστασίας των καταθέσεων. Η χορήγηση εξατομικευμένων δανείων, δηλαδή δανείων που διαφοροποιούνται ανά πελάτη, αν και βοηθά τις τράπεζες να έχουν καλύτερο έλεγχο του δανειακού χαρτοφυλακίου τους, δυσχεραίνει τους καταθέτες στην απόκτηση πληροφοριών για την ποιότητα των χορηγηθέντων δανείων. Η αβεβαιότητα που προκύπτει, ως αποτέλεσμα της ανωτέρω ασύμμετρης πληροφόρησης, καθιστά τους καταθέτες λιγότερο πρόθυμους να εμπιστευτούν τα χρήματά τους στις τράπεζες και σε περίπτωση χρεοκοπίας μίας τράπεζας δύναται να οδηγήσει σε γενικευμένη αναξιοπιστία του τραπεζικού συστήματος.

Προκειμένου για την αντιμετώπιση του ανωτέρω προβλήματος οι κυβερνήσεις έχουν θεσπίσει μέτρα για την εξασφάλιση των καταθετών με κυριότερο το σύστημα εγγυήσεων καταθέσεων. Το σύστημα εγγυήσεων καταθέσεων αφορά στην υποχρέωση ενός κυβερνητικού οργανισμού να αποζημιώσει μερικώς ή ολικώς τους καταθέτες μίας τράπεζας σε περίπτωση χρεοκοπίας αυτής και η αναγκαιότητα του βαίνει αναλογικά με το μέγεθος του τραπεζικού οργανισμού. Παρά τα ευνοϊκά αποτελέσματά του, ειδικά σε περιόδους κρίσεων, το ανωτέρω σύστημα δημιουργεί με τη σειρά του δύο επιπλέον προβλήματα. Από τη μία οι καταθέτες, όντας εξασφαλισμένοι, περιορίζουν τον έλεγχο που ασκούν στις τράπεζες μέσω των αναλήψεων τους και από την άλλη ο περιορισμένος έλεγχος του τραπεζικού οργανισμού από τους πελάτες του καθιστά τον τραπεζικό τομέα ιδεώδες επιχειρηματικό περιβάλλον για υψηλού ρίσκου ή «ανέντιμους» επιχειρηματίες. Επιπλέον, οι μεγάλοι και σύνθετοι τραπεζικοί οργανισμοί μέσω της πληθώρας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που παρέχουν καθιστούν το σύστημα, μέτρο περιορισμένης δυναμικής.

Η εύρυθμη λειτουργία ενός χρηματοοικονομικού συστήματος προϋποθέτει την ύπαρξη ενός νομικού πλαισίου που θα λειτουργεί παράλληλα και υποστηρικτικά σε αυτό. Οι επενδυτές, έχοντας μικρή εμπέλεια άμεσο έλεγχο στις εταιρίες τις οποίες επενδύουν, διασφαλίζουν τα δικαιώματά τους πηγάζουν από τη διάθεση των κεφαλαίων τους μέσω ενός καλά οργανωμένου νομικού πλαισίου. Αντιθέτως, η έλλειψη νομικής προστασίας των επενδυτών επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη καθώς καθιστά τους αποταμιευτές απρόθυμους να διαθέσουν τα κεφάλαιά τους με αποτέλεσμα την έλλειψη προσφοράς επενδυτικών κεφαλαίων και κατά συνέπεια τη μείωση των επενδύσεων στην οικονομία.

Το νομικό πλαίσιο εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία των κεφαλαιαγορών και χρηματαγορών με τους εξής τέσσερις τρόπους: Πρώτον, καθορίζοντας τα δικαιώματα ιδιοκτησίας επί των περιουσιακών στοιχείων, τη σχετική προτεραιότητα των συμβαλλομένων σε αυτά και μέσω των ανωτέρω, την τιμολόγηση των χρηματοοικονομικών απαιτήσεων. Δεύτερον, καθορίζοντας το είδος των επιτρεπομένων συμβολαίων και τα μέσα για την επιβολή κυρώσεων όταν τίθεται ζήτημα αθέτησής τους. Τρίτον, ορίζοντας το πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων, υποδεικνύοντας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των διοικούντων. Τέταρτον, καθορίζοντας βασικούς κανόνες λειτουργίας της οικονομικής ζωής στο σύνολό της δηλαδή τους κανόνες που διέπουν τις διάφορες αγορές, το θεσμικό πλαίσιο των τραπεζών, τους μηχανισμούς εμπράγματων εξασφαλίσεων καθώς και τη διαδικασία επίλυσης οικονομικών προβλημάτων όταν οι επιχειρήσεις φτάνουν στο στάδιο της χρεοκοπίας.

Ως νομικό πλαίσιο μίας χώρας, ορίζεται ένα σύστημα κανόνων δικαίου που ισχύει για όλους ανεξαρτήτως κοινωνικής ή οικονομικής θέσης. Τοιούτοτρόπως, η εκάστοτε κρατική διακυβέρνηση υποχρεώνεται σε περιορισμό και μειώνονται σημαντικά τα φαινόμενα κατάχρησης της πολιτικής ηγεσίας χωρίς ωστόσο να καταργείται ο παρεμβατικός ρόλος του κράτους. Μελέτες που αποδεικνύουν την ύπαρξη σχέσης μεταξύ του βαθμού διαφθοράς που επικρατεί σε μία χώρα και της οικονομικής της ανάπτυξης καθιστούν σαφή την αναγκαιότητα ύπαρξης και εφαρμογής ενός συστήματος κανόνων δικαίου.

Προστασία μετόχων

Είναι γνωστό πως σε μία εταιρία οι επενδυτές που έχουν την πλειοψηφία των μετοχών της και η εξ' αυτών διορισμένη διοίκηση (insiders) έχουν πλήρη πρόσβαση σε πληροφορίες σημαντικές σχετικά με την πορεία και την κατάστασή της καθώς και στη λήψη αποφάσεων, εν αντιθέσει με εκείνους τους επενδυτές που κατέχουν τη μειοψηφία των μετοχών (outsiders). Προκειμένου για την προστασία εν γένει των μετόχων μέσω του νομικού πλαισίου καταρχάς εξασφαλίζεται η έγκυρη πρόσβαση των επενδυτών σε σημαντικές πληροφορίες που αφορούν στην επιχείρηση στην οποία επενδύουν. Αυτό σημαίνει, ότι οι εταιρίες υποχρεούνται εκ του νόμου να δημοσιεύουν μέσω των οικονομικών τους καταστάσεων την πραγματική τους οικονομική θέση εφαρμόζοντας κοινούς και εκ των προτέρων γνωστούς λογιστικούς κανόνες αποτίμησης. Επιπλέον μέσω του νομικού πλαισίου καθορίζονται κανόνες προστασίας του επενδυτικού κοινού από περιπτώσεις παραπλάνησης ή εξαπάτησης. Δεν είναι ασυνήθιστο το φαινόμενο απόκρυψης αρνητικών πληροφοριών για την πορεία μίας επιχείρησης ή δημοσίευσης λανθασμένων πληροφοριών με σκοπό τη χειραγώγηση της τιμής μίας μετοχής. Τέλος εξασφαλίζεται μέσω του νομικού πλαισίου η δυνατότητα και ο τρόπος συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων με τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων ψήφου καθώς και των μεθόδων διεξαγωγής μίας ψηφοφορίας.

Προστασία δανειστών και δανειζομένων

Οι κανόνες δικαίου που αφορούν στην προστασία των δανειστών διαφοροποιούνται έναντι εκείνων που αφορούν στη προστασία των μετόχων καθώς στη συγκεκριμένη περίπτωση κύριο μέλημα αποτελεί η εξασφάλιση του δανειστή έναντι του πιστωτικού κινδύνου δηλαδή του κινδύνου μη αποπληρωμής των δανείων ή της εν γένει αθέτησης των όρων του συμβολαίου. Προκειμένου για την αντιμετώπιση του ανωτέρω προβλήματος συνηθίζεται η χορήγηση δάνειων με την ταυτόχρονη παροχή εξασφαλίσεων. Αυτό σημαίνει, ότι μία εταιρία μπορεί να λάβει δάνειο ενεχυριάζοντας περιουσιακά της στοιχεία. Έτσι, στην περίπτωση που το δάνειο δεν αποπληρωθεί, ο δανειστής μπορεί να ανακτήσει την αξία της χορήγησης εκποιώντας το ενέχυρο. Η χρήση εξασφαλίσεων στη χορήγηση των δανείων είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και σημαντική καθώς επιτρέπει το δανεισμό σε εταιρίες που διαφορετικά δε θα μπορούσαν να αντλήσουν επενδυτικά κεφάλαια.

Η προστασία του δανειζομένου μέσω του νομικού πλαισίου χαρακτηρίζεται από τη θέσπιση κανόνων που να απαγορεύουν την αθέτηση ή τη δυνατότητα μονομερούς τροποποίησης των όρων ενός δανείου από την πλευρά του πιστωτή που μπορεί να οδηγήσει μία δανειζόμενη εταιρία στη χρεοκοπία. Στην περίπτωση χρεοκοπίας, οι στρατηγικές που ακολουθούνται είναι δύο: η ρευστοποίηση και η αναδιοργάνωση. Κατά τη διαδικασία της ρευστοποίησης της μη βιώσιμης εταιρίας τα περιουσιακά της στοιχεία πωλούνται, οι υποχρεώσεις της εκπληρώνονται στο μέγιστο δυνατό βαθμό και η λειτουργία της παύει. Στη διαδικασία της αναδιοργάνωσης οι πιστωτές αναγνωρίζουν ζημιές και συνήθως επαναδιαπραγματεύονται τις απαιτήσεις τους με νέες μικρότερου ύψους. Η στρατηγική της αναδιοργάνωσης συνίσταται στην περίπτωση που οι εν λόγω εταιρίες μπορούν μεν να παράγουν θετικές χρηματοροές αλλά όχι επαρκείς ώστε να εκπληρώσουν όλες τις υποχρεώσεις τους, ενώ η ρευστοποίηση όταν η εταιρία έχει αρνητικές χρηματοροές σε λειτουργικό επίπεδο και είναι απίθανο να γίνει βιώσιμη.

Στις περισσότερες χώρες, αν και οι δύο ανωτέρω στρατηγικές υποστηρίζονται από το νομικό πλαίσιο, δύναται να προστατεύονται περισσότερο ή λιγότερο οι δανειζόμενοι ή οι δανειστές με έμμεσες επιπτώσεις στη γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας. Συγκεκριμένα, αν η διαδικασία πτώχευσης σε μία χώρα βαραίνει υπέρ των δανειζομένων, επιτρέποντας τους να αντλούν ξένα κεφάλαια και να τα χάνουν χωρίς σημαντικές κυρώσεις, τότε όπως έχει προαναφερθεί λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης των δανειστών θα υπάρχει έλλειψη προσφοράς επενδυτικών κεφαλαίων στην οικονομία και κατά συνέπεια οικονομική επιβράδυνση. Από την άλλη, αν μέσω του νομικού πλαισίου υποστηρίζονται ακραία οι πιστωτές, η οικονομία μπορεί να οδηγηθεί σε αναποτελεσματικές ρευστοποιήσεις βιώσιμων εταιριών που θα μπορούσαν να προσθέσουν οικονομική αξία αν συνέχιζαν τη λειτουργία τους.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ανωτέρω υπογραμμίζεται η σημασία μίας ισορροπίας στην προστασία των δικαιωμάτων των δανειστών και δανειζομένων.

Προκειμένου για τον περαιτέρω έλεγχο της δραστηριότητας των τραπεζών και του περιορισμού του κινδύνου που συνεπάγεται αυτή, καθίσταται αναγκαία η υιοθέτηση μέτρων που αφορούν σε περιορισμούς στα ίδια κεφάλαια (capital requirements) και συνολικά κεφάλαια (restrictions on bank asset holdings) των τραπεζών. Περιορισμούς στα συνολικά περιουσιακά στοιχεία αποτελούν η απαγόρευση κατοχής κοινών μετοχών, η διαφοροποίηση χαρτοφυλακίων με καθιέρωση ανώτατων μεγεθών δανείων ανάλογα με τον πελάτη ή την κατηγορία πελατών. Περιορισμοί στα ίδια κεφάλαια καθορίζονται μέσω: α) κατώτατων ποσοστών στο δείκτη χρηματοοικονομικής μόχλευσης -που ορίζεται ως το πηλίκο ιδίων κεφαλαίων προς συνολικά κεφάλαια, β) επιβολής επιπλέον ελαχίστων κεφαλαιακών αποθεμάτων που προκύπτουν βάσει των εξολογιστικών δραστηριοτήτων των τραπεζών και των κινδύνων που αυτές συνεπάγονται, γ) εφαρμογής μοντέλων εκτίμησης κινδύνου απωλειών σε διάστημα δέκα ημερών και διακράτηση αποθέματος τριπλάσιου της εκτιμώμενης απώλειας.

Αναγκαία κρίνεται επίσης η ενδεδειγμένη επίβλεψη του τραπεζικού τομέα (chartering and bank examination) μέσω ελέγχων που αφορούν στην επάρκεια κεφαλαίου, την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων, την ικανότητα της διοίκησης, την ποιότητα των κερδών, την υπάρχουσα ρευστότητα καθώς και την ευαισθησία της τράπεζας στον κίνδυνο της αγοράς. Η στατική αυτή ανάλυση ορίζεται ως αξιολόγηση «CAMELS» και συνίσταται στη λήψη αυστηρών μέτρων για τις τράπεζες που παρουσιάζουν χαμηλό σκορ. Οι ανωτέρω έλεγχοι πραγματοποιούνται τόσο πριν τη δημιουργία μίας τράπεζας όσο και μετά, με την υποβολή τριμηνιαίων εκθέσεων από πλευράς τραπεζών καθώς και της ετήσιας έκθεσης όπου παρουσιάζεται η οικονομική της θέση μέσω λογιστικών καταστάσεων.

Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η δυναμική ανάλυση των τραπεζών με την αξιολόγηση της ικανότητας των διοικούντων στη διαχείριση κινδύνων (risk management), την εν γένει προβλεπτική ικανότητα της ανώτατης διοίκησης, την επάρκεια πρακτικών μεθόδων στον περιορισμό δραστηριοτήτων που συνεπάγονται κίνδυνο, την ποιότητα των μοντέλων μέτρησης και παρακολούθησης των κινδύνων καθώς και η επάρκεια μέτρων ελέγχου και περιορισμού των υπαλλήλων. Προκειμένου για την επιβεβαίωση της εφαρμογής των κυβερνητικών μέτρων και επιβολή κυρώσεων όπου απαιτείται υπογραμμίζεται η σημασία των επιτόπιων ελέγχων.

Επιπλέον, στα κυβερνητικά μέτρα ελέγχου των τραπεζών εντάσσονται: α) η θέσπιση κοινών κανόνων σύνταξης και δημοσίευσης οικονομικών και λογιστικών καταστάσεων (disclosure requirements) όπως π.χ. τα ΔΛΠ έτσι ώστε η αγορά να λαμβάνει πληροφόρηση για την ποιότητα του χαρτοφυλακίου μίας τράπεζας και την έκθεσή της στον κίνδυνο. β) Η προστασία του καταναλωτή (consumer protection) μέσω της πλήρους πληροφόρησης του για το εκάστοτε τραπεζικό προϊόν, την καθιέρωση υπηρεσιών παραπόνων και τη θέσπιση κανόνων που να απαγορεύουν την διάκριση στους όρους χρηματοδότησης λόγω φύλου, εθνικότητας οικογενειακής κατάστασης, ηλικίας, γεωγραφικής περιοχής κ.α. γ) Περιορισμοί στον ανταγωνισμό μεταξύ τραπεζών ή και μη τραπεζικών οργανισμών (restrictions on competition) προκειμένου για την ικανοποίηση ελάχιστων επιπέδων κέρδους προς αποφυγή υιοθέτησης μέτρων υψηλού κινδύνου για την επίτευξη υψηλότερων κερδών.

Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες, η αντίληψη της ύπαρξης ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα ως στοιχείο θετικό ή αρνητικό έχει αλλάξει σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες. Ιδιαίτερα από τα μέσα της δεκαετίας του 70' ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών θεωρείται στοιχείο υπέρ της εξυγίανσης του τραπεζικού συστήματος και προς την ενίσχυση του αναμορφώνονται οι εποπτικοί κανόνες των τραπεζών περνώντας από τους παραδοσιακούς αυστηρούς παρεμβατικούς κανόνες στην εφαρμογή εσωτερικών πρακτικών διαχείρισης κινδύνου και στην υιοθέτηση ελαχίστων ρυθμιστικών απαιτήσεων «φιλικών» προς στην αγορά. Επιπλέον, η νομισματική πολιτική διαφοροποιήθηκε έτσι ώστε να λειτουργεί σύμφωνα με τη χρηματοοικονομική αγορά εγκαταλείποντας παλιές πρακτικές άμεσης επέμβασης στη συνολική ζήτηση.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι ο τραπεζικός τομέας έχει γίνει πιο ανταγωνιστικός κάτι το οποίο αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον. Ανταγωνιστικές πιέσεις προέρχονται από την απελευθέρωση των αγορών, την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, τη δραστηριοποίηση τραπεζικών οργανισμών διεθνώς και την υιοθέτηση τεχνολογικών καινοτομιών στο τραπεζικό περιβάλλον. Ωστόσο, το στοιχείο της συνεργασίας μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων δε φαίνεται να εκλείπει συνιστώντας το βασικό πυρήνα του νομισματικού συστήματος, ελέγχοντας τη διακίνηση των πληρωμών στην οικονομία συνολικά και διοχετεύοντας ρευστότητα σε άλλους συμμετέχοντες του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Η θέσπιση κυβερνητικών περιορισμών προκειμένου για την εποπτεία του τραπεζικού τομέα είναι καινή πρακτική διεθνώς. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι εποπτικοί οργανισμοί και μηχανισμοί διαφέρουν, ο έλεγχος τραπεζών που δραστηριοποιούνται διεθνώς δυσχεραίνεται. Προκειμένου για την επίλυση του προβλήματος συνίσταται η συνεργασία μεταξύ των εποπτικών οργανισμών των διαφόρων χωρών καθώς και η υιοθέτηση κοινών κανόνων ελέγχου όπως π.χ. αυτοί που ορίζονται μέσω της «Βασιλείας I» και «Βασιλείας II».

Από την ιστορική αναδρομή προκύπτει ότι η ανάπτυξη των κεφαλαιγορών οδήγησε τις τράπεζες στο να χάσουν μερίδιο του πελατολογίου τους καθώς τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα έγιναν λιγότερο ανταγωνιστικά έναντι των νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων όπως τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων ή τις πιλοποιήσεις. Παράλληλα η πολιτική των εποπτικών οργανισμών σε συνδυασμό με διάφορα ιστορικά συμβάντα οδήγησε στη μείωση κερδών των τραπεζών και εν συνεχεία στην αναζήτηση νέων πιο επικίνδυνων δραστηριοτήτων με αποκορύφωση την κρίση του τραπεζικού τομέα στις Η.Π.Α. τη δεκαετία του 1980. Η περιοριστική πολιτική εξηγείται λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι οι εποπτικοί οργανισμοί ελέγχονται από τις κυβερνητικές παρατάξεις των οποίων οι διαφημιστικές εκστρατείες συχνά χρηματοδοτούνται από μετόχους τραπεζικών οργανισμών.

Τα ανωτέρω καθιστούν σαφή την ανάγκη υιοθέτησης νέων εποπτικών μέτρων προκειμένου για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Σε αυτά περιλαμβάνονται: α) η εξασθένιση του συστήματος εγγυήσεων καταθέσεων ή υιοθέτηση εγγυήσεων στις καταθέσεις υπό μορφή ποσοστών -τοιουτοτρόπως, υπό τον κίνδυνο απώλειας των κεφαλαίων τους οι καταθέτες έχουν κίνητρο να ελέγχουν τις δραστηριότητες των τραπεζών και να περιορίζουν την ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου μέσω των αναλήψεών τους, β) η χορήγηση κινήτρων προκειμένου για την ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, γ) η επιβολή περιθωρίων ασφάλισης βάσει της επικινδυνότητας των περιουσιακών στοιχείων, δ) η συχνότητα και μη περιοδικότητα στους επιτόπιους ελέγχους, ε) η ενοποίηση των εποπτικών οργανισμών όπου αυτό απαιτείται και στ) η υιοθέτηση αγοραίων τιμών και όχι τιμών κόστους στην εκτίμηση της αξίας των απαιτήσεων και υποχρεώσεων των τραπεζών προκειμένου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών διαθεσίμων.

2.2. Η Καθαρά Θέση της Τράπεζας και τα Εποπτικά Όργανα

Η αξία της τράπεζας ή αλλιώς η καθαρά της θέση ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ των στοιχείων του ενεργητικού και των στοιχείων του παθητικού. Το ενεργητικό που αποτελείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από δάνεια είναι δύσκολο να υπολογισθεί από την τράπεζα με ακρίβεια λόγω της αβεβαιότητας που υπάρχει για την αποπληρωμή τους. Γι' αυτό το λόγο, χρησιμοποιούνται οι ακόλουθες μέθοδοι αποτίμησης της αξίας του ενεργητικού συνόλου:

- *Ιστορικό κόστος* που υποδηλώνει την τιμή του στοιχείου την ημερομηνία αγοράς
- *Τρέχον κόστος* που αντιπροσωπεύει την ενδεχόμενη τιμή αγοράς του στοιχείου σήμερα
- *Τρέχουσα αξία* είναι η προσδοκώμενη αξία πώλησης του στοιχείου σε οργανωμένη αγορά
- *Προεξοφλημένη ή παρούσα αξία* που υπολογίζεται ως η τρέχουσα προεξοφλημένη αξία των καθαρών αναμενόμενων εισροών του στοιχείου του ενεργητικού συνόλου

Το γενικό και κλαδικό λογιστικό σχέδιο είναι αυτό που προσδιορίζει τη μέθοδο αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων μιας τράπεζας σε κάθε χώρα. Ο γενικός κανόνας που ισχύει στην Ελλάδα είναι ο κανόνας αποτίμησης στην χαμηλότερα τιμή και σε ομαλές περιόδους αυτό συνεπάγεται ως επί το πλείστον την εφαρμογή της μεθόδου του ιστορικού κόστους. Επιπλέον, ο νόμος επιβάλλει στις τράπεζες την πραγματοποίηση προβλέψεων που θα εκτιμούν τις πιθανές επισφάλειες τους στα δανειακά χαρτοφυλάκια. Το σύνολο των προβλέψεων εμφανίζεται είτε αφαιρετικά στα στοιχεία του ενεργητικού είτε ως ειδικός λογαριασμός στο παθητικό μειώνοντας ισόποσα την καθαρά θέση. Οι προβλέψεις πρέπει να γίνονται βάσει κατηγοριοποίησης των ανεκπλήρωτων δανείων κι έχουν ως σκοπό να αποτρέψουν την υπερεκτίμηση της καθαρά θέσης της τράπεζας και την πληρωμή φόρων από πλασματικά έσοδα.

Όσον αφορά στην αποτίμηση των διαπραγματεύσιμων αξιόγραφων πρέπει να γίνεται σε τιμές αγοράς. Τα εκδοθέντα από την τράπεζα αξιόγραφα πρέπει να αποτιμώνται στην παρούσα αξία αποπληρωμής τους, προς αποφυγήν ραγδαίας αυξομείωσης της αξίας τους που μπορεί να προκληθεί από αλλαγή των επιτοκίων. Σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, τα αξιόγραφα αποτιμώνται ανάλογα με την πρόθεση της τράπεζας για το χρονικό διάστημα που θα τα έχει στην κατοχή της. Αν σκοπεύει να μην τα κρατήσει μέχρι την λήξη τους αποτιμώνται σε αξίες αγοράς, ενώ αντίθετα όταν αποτελούν μέρος του επενδυτικού χαρτοφυλακίου της τράπεζας αποτιμώνται με τη μέθοδο του ιστορικού κόστους.

Προβλήματα στην εφαρμογή των ανωτέρω τεχνικών για την αποτίμηση της «αξίας» της τράπεζας προκύπτουν σε περιόδους πληθωρισμού κατά την οποία μειώνεται η αγοραστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού και σε ασταθείς οικονομίες όπου οι αξίες της αγοράς αλλάζουν ραγδαία και ουσιαστικά. Επιπλέον, δυσκολίες προκύπτουν από την αποτίμηση των στοιχείων που δεν εμφανίζονται στον ισολογισμό ή αποτελούν άυλα στοιχεία του ενεργητικού, όπως η υπεραξία. Παράβλεψη των κανόνων γίνεται επίσης όταν το μέλλον της τράπεζας είναι αβέβαιο, σε βαθμό χρεοκοπίας, όπου η αποτίμηση πρέπει να υπολογίζεται σε παρούσες αξίες, λόγω του ενδεχομένου άμεσης ρευστοποίησης των οικονομικών της στοιχείων. Τέλος, προβλήματα στην αποτίμηση υπάρχουν και όταν η τράπεζα κρύβει την πραγματική της οικονομική θέση για φορολογικούς λόγους. Εξαιτίας αυτών των προβλημάτων, η εισαγωγή ελεγκτικών μέτρων κρίνεται αναγκαία με κύριο σκοπό την τήρηση ορθών κανόνων αποτίμησης από τις διοικήσεις των τραπεζών.

Ο έλεγχος πραγματοποιείται από τραπεζικούς επιθεωρητές, καθήκον των οποίων είναι η έκδοση συνεντών κανονισμών, η χορήγηση αδειών λειτουργίας σε νέες τράπεζες, ο έλεγχος των δραστηριοτήτων, απόδοσης και συνθηκών λειτουργίας των τραπεζών, η απόκτηση και χρησιμοποίηση πληροφοριών σχετικών με τις τράπεζες και τους πελάτες τους, η ενδυνάμωση των κανόνων σωστής λειτουργίας των τραπεζών και η παρέμβαση τους σε περιπτώσεις ανάκλησης αδειών λειτουργίας. Οι επιθεωρητές θεσπίζουν τους κανόνες που περιορίζουν την έκθεση της τράπεζας σε κίνδυνο και ορίζουν το ελάχιστο διαθέσιμο κεφάλαιο που πρέπει να διατηρεί σε περίπτωση μαζικής εκροής χρημάτων. Επιπλέον, απαιτούν από τις τράπεζες να παρακρατούν υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίου όταν συμμετέχουν σε επικουρικές μη χρηματοοικονομικές επενδύσεις και τιμολογούν την ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες.

Η Επιτροπή Βασιλείας έχει χωρίσει σε διάφορες κατηγορίες κινδύνου τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας ώστε να αποτιμάται αναλόγως η λήψη πιστωτικού κινδύνου. Για την εκτίμηση των απαραίτητων ρευστών διαθεσίμων, σύμφωνα με την επιτροπή, η τράπεζα πρέπει να αποτιμά την έκθεση της στον κίνδυνο αγοράς και σε ασταθείς οικονομικές περιόδους να διατηρεί υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίου. Όσον αφορά τα επίπεδα ρευστότητας, η μέτρηση και διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας γίνεται είτε σύμφωνα με γενικές κατευθυντήριες οδηγίες από τους επιθεωρητές προς τις τράπεζες είτε με υποχρέωση τους για να έχουν στην κατοχή τους άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού, όπως μετρητά και καταθέσεις στην κεντρική τράπεζα.

Μέσα στα πλαίσια του ελέγχου, υπάρχουν περιορισμοί που απαγορεύουν το δανεισμό σε ένα μόνο δανειζόμενο ή και σε πρόσωπα που σχετίζονται μεταξύ τους λόγω υψηλής συγκέντρωσης κινδύνου. Επιδίωξη της τράπεζας είναι η διαφοροποίηση του δανειακού χαρτοφυλακίου προκειμένου μέσω της διασποράς να μειωθεί ο κίνδυνος επισφαλειών. Επίσης, τα ελεγκτικά όργανα είναι επιφορτισμένα με τη μέτρηση, διαχείριση και λήψη προληπτικών μέτρων για τη διαχείριση του συναλλαγματικού κινδύνου, έτσι ώστε να υπάρχουν τα απαραίτητα διαθέσιμα αποθέματα κεφαλαίου σε περίπτωση ανάγκης.

Επιπρόσθετα, οι ασκούντες την εποπτεία παρακολουθούν τη διαχείριση που πραγματοποιείται από την διοίκηση της τράπεζας καθώς και τη συχνότητα και αποτελεσματικότητα των εσωτερικών ελέγχων που διενεργούνται. Θέτουν τις βασικές προϋποθέσεις για την διαδικασία χορήγησης αδειών λειτουργίας στις νέες τράπεζες και επιβλέπουν την οικονομική θέση των τραπεζών με on-site και off-site επιθεωρήσεις για να παρέμβουν με διορθωτικές ενέργειες όποτε απαιτείται. Ο κύριος σκοπός των off-site ελέγχων είναι η εποπτεία για συμμόρφωση με τους υπάρχοντες κανονισμούς, η ταχεία αναγνώριση των προβλημάτων που απαιτούν άμεση επίλυση και η θέσπιση προτεραιοτήτων για τους on-site ελέγχους. Τέλος, οι on-site έλεγχοι επαληθεύουν την ακρίβεια και αξιοπιστία των στοιχείων που συνθέτουν τις οικονομικές καταστάσεις, αξιολογούν την ποιότητα της διοίκησης και των εσωτερικών ελέγχων.

Συμπερασματικά, η αποτελεσματική εποπτεία αναφέρεται στη θέσπιση και εφαρμογή κανόνων που εξασφαλίζουν την οικονομική ασφάλεια και σταθερότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων και μέσω αυτής την προστασία των καταθετών.

2.3. Κρατική Παρέμβαση και Κανονιστικό Πλαίσιο

Στη σύγχρονη εποχή, το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τον χρηματοοικονομικό τομέα έχει απολέσει την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού, κυρίως κατόπιν εμφάνισης οικονομικών κρίσεων σε μεγάλους διεθνείς τραπεζικούς οργανισμούς ενώ σκεπτικισμός κυριαρχεί αναφορικά με τη δυνατότητα των αρμοδίων οργάνων να εμποδίσουν ενδεχόμενη αναποτελεσματικότητα του τραπεζικού τομέα.

Ο παρεμβατισμός στον χρηματοοικονομικό τομέα συνίσταται προκειμένου για τη διόρθωση δύο μορφών ατελειών της αγοράς. Η πρώτη ατέλεια, αναφέρεται στην ανικανότητα των καταθετών και επενδυτών να παρακολουθούν πώς οι χρηματοοικονομικοί ενδιάμεσοι χρησιμοποιούν τα προσφερόμενα κεφάλαιά τους και κατά πόσο αναλαμβάνουν υπέρμετρους κινδύνους στα επενδυτικά τους σχέδια. Η δεύτερη ατέλεια αναφέρεται στην αδυναμία της αγοράς να παρεμποδίσει τη διάχυση προβλημάτων χρεοκοπίας των μη υγιών τραπεζικών οργανισμών σε υγιείς τραπεζικούς οργανισμούς. Τα ανωτέρω καθιστούν κατανοητή την ανάγκη ύπαρξης ενός ρυθμιστικού πλαισίου το οποίο θα λειτουργεί παράλληλα με την αγορά και υποβοηθητικά σε αυτή.

Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι πώς προσδιορίζεται το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο και ποιος είναι ο άριστος βαθμός παρεμβατισμού σε αυτό. Σύμφωνα με ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς του έβδομου διεθνούς συνεδρίου εποπτείας του τραπεζικού συστήματος το 1994, τρεις βασικές τάσεις στην τραπεζική αγορά αναδείχθηκαν. Πρώτον, παρά την ύπαρξη τραπεζικών οργανισμών δημόσιας ιδιοκτησίας, η ιδιωτικοποίηση του τραπεζικού τομέα είναι ήδη ένα παγκόσμιο φαινόμενο που εξαπλώνεται με γρήγορους ρυθμούς. Δεύτερον, αίρονται οι περιορισμοί στις δραστηριότητες που μπορεί να αναπτύξει ένα τραπεζικό ίδρυμα και αναδεικνύεται η τάση δημιουργίας ενός διεθνούς μοντέλου τράπεζας. Τρίτον, οι περιορισμοί στη γεωγραφική επέκταση των τραπεζών έχουν μειωθεί σημαντικά κυρίως λόγω της ανάπτυξης των εναλλακτικών δικτύων ως μέσα συναλλαγών.

Άμεσο επακόλουθο όλων των ανωτέρω είναι ότι η ανάγκη ελέγχου του χρηματοοικονομικού τομέα, προκειμένου για την εξασφάλιση της εύρυθμης και αδιάκοπης λειτουργίας του, μέσω ενός συστήματος κανόνων, καθιστά αναγκαία την άσκηση κρατικής παρέμβασης. Είναι γεγονός ότι η κρατική παρέμβαση δύναται σε ένα βαθμό να λειτουργήσει προς το κοινό συμφέρον όπως π.χ. όταν μέσω αυτής προάγεται η ανταγωνιστικότητα της αγοράς. Ωστόσο, ένα αυστηρό και άκαμπτο πλαίσιο κανόνων ενδέχεται να αποφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα.

Σε ένα χρηματοοικονομικό σύστημα διακρίνονται πολλές λειτουργίες όπως η έκδοση και η ασφάλεια χρήματος ή η εξέλιξη του μηχανισμού ηλεκτρονικής μεταφοράς κεφαλαίων. Οι λειτουργίες αυτές πρωτίστως εκτελούνται μέσω του τραπεζικού συστήματος και δευτερευόντως από χρηματοοικονομικούς ενδιάμεσους όπως ασφαλιστικές εταιρίες, συνταξιοδοτικά ταμεία, αμοιβαία κεφάλαια κ.α. Βασικότατη λειτουργία των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών είναι η ομαλή διοχέτευση των αποταμιευτικών κεφαλαίων προς παραγωγικές επενδυτικές χρήσεις οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη.

Προκειμένου για την ομαλή λειτουργία των αγορών, αναγκαία είναι η ύπαρξη και εφαρμογή ενός ισχυρού κανονιστικού πλαισίου μέσω του οποίου να εξασφαλίζεται τόσο η προστασία όλων των συμβαλλομένων μερών όσο και η διάχυση της πληροφόρησης προς όλες τις κατευθύνσεις. Η διάχυση της πληροφόρησης βοηθά στην αξιολόγηση των επενδυτικών επιλογών ενώ οι κανόνες δικαίου αποτρέπουν την περίπτωση εξαπάτησης του επενδυτικού κοινού. Επιπλέον, η κρατική παρέμβαση είναι αναγκαία προκειμένου για την εξασφάλιση της σταθερότητας στην αξία του νομίσματος συναλλαγών.

Οικονομικοί ερευνητές διακρίνουν έξι είδη κρατικής παρέμβασης μέσω των οποίων περιορίζεται η ελεύθερη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος. Το πρώτο αφορά στην καθιέρωση ανώτατων επιτοκίων στις καταθέσεις που τηρούνται στις εμπορικές τράπεζες. Η επιβολή ανώτατων ορίων στα επιτόκια καταθέσεων περιορίζει τον αλόγιστο ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών, εξασφαλίζει μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους και ενισχύει κατά συνέπεια την ασφάλεια του τραπεζικού τομέα.

Παράλληλα, επιδιώκεται η χρησιμοποίηση μέρους των αυξημένων κερδών των τραπεζών σε επιδοτήσεις όπου οι δικαιούχοι και τα κριτήρια αυτών καθορίζονται από το κράτος. Παρά τις ανωτέρω θετικές επιπτώσεις του μέτρου, σε περιόδους πληθωριστικών πιέσεων ή σε χώρες που αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά πληθωρισμού η επιβολή ανώτατων επιτοκίων καταθέσεων λειτουργεί αρνητικά προς τους καταθέτες οι οποίοι ενδέχεται να λαμβάνουν αρνητικές πραγματικές αποδόσεις.

Το δεύτερο μέτρο κρατικής παρέμβασης αφορά στην καθιέρωση υψηλών ποσών υποχρεωτικών διαθεσίμων που πρέπει να διακρατούν οι εμπορικές τράπεζες στην κεντρική τράπεζα. Η ανωτέρω πρακτική αποφέρει άνευ κόστους κεφάλαια προς εκμετάλλευση για το δημόσιο καθώς οι εν λόγω καταθέσεις δεν τοκίζονται. Παράλληλα ωστόσο, αποτελούν ανεκμετάλλετα ίδια κεφάλαια για τις εμπορικές τράπεζες οι οποίες μετακυλύουν το κόστος ευκαιρίας στους καταθέτες, μειώνοντας περαιτέρω τις πραγματικές προσφερόμενες αποδόσεις.

Το τρίτο και τέταρτο μέτρο κρατικής παρέμβασης αναφέρονται στον άμεσο ή έμμεσο προσανατολισμό των χορηγήσεων, κατευθύνοντας τις δανειακές χορηγήσεις προς συγκεκριμένους τομείς ή δραστηριότητες, μέσω της κρατικοποίησης των τραπεζών ή μέσω κρατικών παρεμβάσεων στη διοικητική τους λειτουργία. Αρχικά, μέσω υποχρεωτικών καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών στην κεντρική τράπεζα, η τελευταία έχει τη δυνατότητα να δανειοδοτήσει συγκεκριμένες κατηγορίες επενδυτικών σχεδίων. Ομοίως δύναται, με την κρατικοποίηση τραπεζικών οργανισμών και τον απόλυτο έλεγχο των διαθεσίμων τους ή την άσκηση επιρροής στις διοικητικές αποφάσεις και τον μερικό έλεγχο των κεφαλαίων τους.

Θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς ότι οι δυνάμεις της αγοράς στηρίζοντας τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα των συμβαλλομένων επενδυτών δε μπορούν να επιτύχουν άριστη διανομή κεφαλαίου για το σύνολο της οικονομίας μακροχρόνια. Ωστόσο, ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι μέσω ακραίων κρατικών παρεμβάσεων, όπως η κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, μόνο βραχυχρόνια θετικά αποτελέσματα δημιουργούνται και σε καμία περίπτωση δεν εξασφαλίζεται η μακροχρόνια άριστη κατανομή πόρων.

Το πέμπτο μέτρο κρατικής παρέμβασης αφορά σε περιορισμούς στην είσοδο νέων οργανισμών στο τραπεζικό σύστημα και ιδιαίτερα όταν αυτοί προέρχονται από ξένες χώρες. Οι περιορισμοί μπορεί να περιλαμβάνουν αυστηρούς κανονισμούς στις προϋποθέσεις δημιουργίας μιας νέας τράπεζας ή απαγόρευση της λειτουργίας υποκαταστημάτων ξένων τραπεζών στον εθνικό χώρο. Αν και στην πρώτη περίπτωση συναντώνται κανόνες που προστατεύουν τους επενδυτές, στη δεύτερη περίπτωση αποτρέπεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός που θα μπορούσε να βελτιώσει την αποδοτικότητα των εγχώριων τραπεζών.

Στις μέρες μας, έχει δημιουργηθεί η πεποίθηση ότι η αγορά οδεύει στη δημιουργία ενός τραπεζικού συστήματος όπου ελεύθερα θα δίνεται η δυνατότητα σε κάθε ιδιώτη ή εταιρία να προσφέρει χρηματοοικονομικά προϊόντα. Το ερώτημα που γεννάται είναι αν και πώς προσδιορίζεται η διαδικασία χορήγησης αδειών στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στον τραπεζικό τομέα. Σύμφωνα με τους αναλυτές, η διαδικασία χορήγησης αδειών αποτελεί σημαντικό στοιχείο της κρατικής παρέμβασης και εποπτείας. Μέσω αυτής προσδιορίζεται ένας σημαντικός ρόλος των τραπεζών, αυτός της παροχής ρευστότητας στην αγορά. Η άμεση και ικανοποιητική ανταπόκριση στη ζήτηση ρευστότητας ήταν, είναι και θα είναι σημαντικό στοιχείο της εύρυθμης λειτουργίας μιας οικονομίας.

Δεδομένου ότι είναι αδύνατη η εποπτεία μίας δραστηριότητας χωρίς προηγουμένως τον σαφή προσδιορισμό του φορέα που την πραγματοποιεί, η διαδικασία χορήγησης αδειών στους τραπεζικούς οργανισμούς εξασφαλίζει τον προσδιορισμό του φορέα και κατά συνέπεια υποστηρίζει τον έλεγχο της λειτουργίας του μέσω των κατάλληλων εποπτικών κανόνων. Επιπλέον σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες της τελευταίας δεκαετίας, η χορήγηση αδειών δεν αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη καινοτομιών στον χρηματοοικονομικό τομέα.

Τρεις διαφορετικές απόψεις συναντώνται αναφορικά με τη μεθοδολογία χορήγησης αδειών στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να προσφέρουν τραπεζικές υπηρεσίες. Η πρώτη άποψη (narrow - narrow) αναγνωρίζει ως βασική λειτουργία των τραπεζών της ικανοποίηση της ζήτησης ρευστότητας της αγοράς και περιορίζει το εύρος των λοιπών δραστηριοτήτων που μπορούν να αναλάβουν. Η δεύτερη άποψη (broad - broad) αναγνωρίζει ένα ευρύ πεδίο στις τραπεζικές δραστηριότητες και στην ακραία της μορφή υποστηρίζει ότι όλοι οι φορείς παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών θα πρέπει να αδειοδοτούνται ως τράπεζες και να εποπτεύονται αντίστοιχα. Τέλος, η τρίτη άποψη (narrow - broad) προσδιορίζει τις τράπεζες ως οργανισμούς που δέχονται καταθέσεις και προσφέρουν δάνεια χωρίς να περιορίζει ωστόσο τη δυνατότητα παροχής και άλλων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Πάραυτα, υπογραμμίζει το ρόλο τους ως μοναδική πηγή προσφοράς ρευστότητας στην αγορά.

Η είσοδος νέων «παικτών» στον τομέα της παροχής τραπεζικών προϊόντων καθώς και η αυξανόμενη εξάρτηση στα ηλεκτρονικά εναλλακτικά δίκτυα για τη διανομή των προϊόντων αυτών ενισχύει την άποψη ότι υπάρχει ανάγκη υιοθέτησης αυστηρών ελέγχων στην είσοδο νέων επιχειρήσεων στον τραπεζικό τομέα.

Σύμφωνα με τη σύγχρονη βιβλιογραφία, δύο βασικές απόψεις έχουν αναπτυχθεί πάνω στο θέμα. Η πρώτη άποψη, αναφέρεται ως «μηδενική παρέμβαση» και υποστηρίζει ότι καμία διαχωριστική γραμμή δεν πρέπει να υπάρχει μεταξύ των τραπεζών και άλλων επιχειρηματικών οργανισμών που επιθυμούν να εισέλθουν στην τραπεζική αγορά. Συνεπώς, οιοσδήποτε επιχειρηματίας επιθυμεί, μπορεί να εισέλθει στον τραπεζικό κλάδο και να λειτουργεί καινοτομικά χωρίς την παρουσία κρατικής παρέμβασης. Η δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι η ύπαρξη κρατικής παρέμβασης δε θα πρέπει να εμποδίζει τον ιδιωτικό μη τραπεζικό τομέα να λειτουργεί δημιουργικά, δίνοντας έμφαση στις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου. Υποστηρίζεται ότι τα παρεχόμενα προϊόντα και τα κανάλια διανομής τους θα πρέπει να αναπτυχθούν ελεύθερα και η κρατική παρέμβαση θα πρέπει να περιορίζεται στην εφαρμογή της και να υφίσταται μόνο όταν παρουσιάζονται συστηματικά προβλήματα που δε μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου της αγοράς.

Και στις δύο απόψεις διακρίνεται μία νέα τάση, αυτή της ελεύθερης τραπεζικής αγοράς. Η νέα αυτή τάση καθιστά αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό της διαδικασίας χορήγησης αδειών στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην τραπεζική αγορά. Αρχικώς θα πρέπει να μειωθεί στο ελάχιστο δυνατό ο κρατικός παρεμβατισμός σε ό,τι αφορά στη χρηματοοικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη. Δευτερευόντως, θα πρέπει να ενισχυθεί η διαδικασία χορήγησης αδειών σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή της παγκοσμίως, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η ισότητα στο πεδίο του ανταγωνισμού μεταξύ των συμμετεχόντων στην αγορά.

Το έκτο μέτρο κρατικής παρέμβασης αναφέρεται σε περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων μέσω της επιβολής φόρων. Η επιβολή φόρων στην κίνηση κεφαλαίων περιορίζει την ελεύθερη διακίνηση τους και κατά συνέπεια τις πιέσεις που ασκούν στη συναλλαγματική ισοτιμία ενισχύοντας τη σταθερότητα του εγχώριου νομίσματος. Από την άλλη ωστόσο, αποτρέπεται η εισροή κεφαλαίων στη χώρα μέσω των οποίων θα μπορούσε να δοθεί ώθηση στη συνολική οικονομική δραστηριότητα.

Η ανωτέρω ανάλυση καθιστά σαφή τη σημαντικότητα ποσοτικοποίησης του παρεμβατισμού του κρατικού τομέα στο τραπεζικό σύστημα. Άμεσα μετρήσιμο στοιχείο είναι ο δείκτης διακράτησης υποχρεωτικών ρευστών διαθεσίμων ο οποίος ορίζεται ως ο λόγος των υποχρεωτικών ρευστών διαθεσίμων προς το συνολικό ποσό καταθέσεων που τηρούνται σε μία τράπεζα. Επίσης, έμμεσα μετρήσιμη είναι η κρατική παρέμβαση στα επιτόκια καταθέσεων μέσω της διαγραμματικής απεικόνισης των πραγματικών επιτοκίων καταθέσεων που στρουγγυλοποιημένα ορίζονται ως η διαφορά μεταξύ ονομαστικών επιτοκίων και πληθωρισμού.

Προκειμένου για τον υπολογισμό του μεγέθους της παρέμβασης στην κατεύθυνση των χορηγήσεων, κανείς μπορεί να εξετάσει την αναλογία που υπάρχει μεταξύ χορηγήσεων προς τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα. Κατά αντιστοιχία μπορεί κανείς να εξετάσει τα ποσοστά χρηματοδότησης προς συγκεκριμένους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας όπως π.χ. βιομηχανία. Όσον αφορά στην κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος η καταγραφή της παρέμβασης είναι σαφής ενώ όσον αφορά στους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων η ποσοτικοποίηση της κρατικής παρέμβασης πραγματοποιείται με τον υπολογισμό του μεγέθους των κεφαλαιαγορών που αποτελούν σημαντική πηγή άντλησης κεφαλαίων.

Η ανωτέρω ανάλυση καθίσταται σημαντική αν αναλογιστεί κανείς τη σχέση μεταξύ περιορισμού στη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος και οικονομικής μεγέθυνσης. Οικονομετρικές μελέτες αποδεικνύουν την ύπαρξη ισχυρής συσχέτισης μεταξύ των δύο μεταβλητών υπογραμμίζοντας ότι χώρες με απελευθερωμένα χρηματοοικονομικά συστήματα τείνουν να παρουσιάζουν αυξημένη οικονομική δραστηριότητα. Εμπειρικές μελέτες, που υπερβαίνουν τη μεθοδολογία μιας απλής οικονομετρικής ανάλυσης, αποδεικνύουν ότι η χρηματοοικονομική απελευθέρωση συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη όταν προστατεύεται από ένα ισχυρό θεσμικό πλαίσιο.

Επιπρόσθετα, η σημασία της απελευθέρωσης του χρηματοοικονομικού τομέα θεωρείται ότι είναι τεράστια κυρίως λόγω του ότι θέτοντας αυστηρούς κανόνες στην άντληση κεφαλαίων υποχρεώνει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να λειτουργούν με γνώμονα τη δημιουργία υπεραξίας προκειμένου να επιβιώσουν. Ωστόσο, η απελευθέρωση ενδέχεται να αποτελέσει αποσταθεροποιητικό παράγοντα για την οικονομία συνολικά.

Τα επιχειρήματα κατά της απελευθέρωσης αναφέρονται στην ενίσχυση της κερδοφορίας των τραπεζών μέσω των υψηλότερων περιθωρίων κέρδους που παρέχουν οι παρεμβάσεις στα επιτόκια και της αυξημένης ρευστότητας που παρέχουν τα υψηλά ποσοστά υποχρεωτικών ρευστών διαθεσίμων. Ταυτόχρονα υποστηρίζεται ότι παρεμβάσεις στο ύψος και είδος των χορηγήσεων περιορίζουν την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων από πλευράς των τραπεζών, οι περιορισμοί στην είσοδο ξένων τραπεζών αποδυναμώνουν τον ανταγωνισμό ενισχύοντας τους εγχώριους τραπεζικούς οργανισμούς ενώ τέλος, περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων αποτρέπουν ενδεχόμενες κρίσεις ρευστότητας. Ιστορικά αποδεικνύεται ότι η απελευθέρωση του χρηματοοικονομικού τομέα συμβάλει σημαντικά στην οικονομική πρόοδο όταν συνοδεύεται από ένα ισχυρό θεσμικό πλαίσιο.

Οι νέες τάσεις στον τραπεζικό τομέα καθιστούν αναγκαία την εφαρμογή νέων εποπτικών κανόνων που να συμμορφώνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς. Οι οικονομικοί αναλυτές συμφωνούν στην ανάγκη ελαχιστοποίησης του παρεμβατικού χαρακτήρα του κανονιστικού πλαισίου η παρουσία του οποίου είναι ωφέλιμη μόνο στην περίπτωση που η αγορά κρίνεται ανεπαρκής στην αντιμετώπιση εσωτερικών ατελειών. Αυτό σημαίνει ότι τα εποπτικά μέτρα θα πρέπει να μη λειτουργούν απαγορευτικά στις επιχειρηματικές αποφάσεις αλλά ως προωθητικά αντικινήτρων στην ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων ή απάτης από τους επιχειρηματίες. Επιπλέον, οι δημόσιες αρχές μπορούν να παρέχουν κίνητρα για την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των οικονομικών μονάδων ενδυναμώνοντας έτσι τη λειτουργία και κατά συνέπεια τη σημασία της ίδιας της αγοράς. Εν ολίγοις, η σύγχρονη οικονομική σκέψη υποστηρίζει την ανάγκη ύπαρξης ενός κανονιστικού πλαισίου το οποίο να είναι φιλικό προς την αγορά (market friendly regulation).

Ο σχεδιασμός ενός τέτοιου κανονιστικού πλαισίου ξεκίνησε συστηματικά από ένα διεθνή οργανισμό που συστάθηκε με σκοπό την προώθηση ενός ασφαλούς και δίκαιου εποπτικού περιβάλλοντος παγκοσμίως. Πρόκειται για την Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) το έργο της οποίας συνίσταται στην υιοθέτηση των βέλτιστων πρακτικών διαχείρισης κινδύνου παγκοσμίως. Η σημασία προώθησης εποπτικών κανόνων σύμφωνων προς τη λειτουργία της αγοράς αποδεικνύεται από το γεγονός ότι πολλές από τις προτάσεις της Επιτροπής προέκυψαν από ομάδες εργασίας στις οποίες συμμετείχαν ενεργά στελέχη από τραπεζικούς οργανισμούς.

Είναι σαφές ότι η εφαρμογή των εποπτικών κανόνων που διέπουν τον τραπεζικό τομέα θα πρέπει να είναι κοινή από όλες τις τράπεζες ανεξαρτήτως, καθώς σε διαφορετική περίπτωση η έννοια ή μη ορισμένων τραπεζών μπορεί να δημιουργήσει ανισορροπίες στο πεδίο του ανταγωνισμού. Η πρακτική αποδεικνύει ότι ο ευκολότερος τρόπος αποφυγής εποπτικών ελέγχων είναι η δραστηριοποίηση μίας επιχείρησης σε χώρες ή περιοχές όπου το ρυθμιστικό πλαίσιο είναι ελλιπές ή ελαστικό. Τα ανωτέρω υπογραμμίζουν την ανάγκη ύπαρξης συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών οργανισμών διεθνώς με απώτερο στόχο τη δημιουργία ενός ενιαίου κανονιστικού πλαισίου στον τραπεζικό τομέα παγκοσμίως.

Η Επιτροπή Βασιλείας, αναγνωρίζοντας αυτήν την ανάγκη θέσπισε ορισμένους βασικούς κανόνες για την εποπτεία των τραπεζικών οργανισμών που δραστηριοποιούνται διεθνώς. Οι κανόνες αυτοί περιγράφουν τα ελάχιστα μέτρα που οι εγχώριες εποπτικές αρχές θα πρέπει να εφαρμόζουν αλλά και οι εποπτικές αρχές της χώρας υποδοχής θα πρέπει να εγκρίνουν προκειμένου να ασκούνται αποτελεσματικοί έλεγχοι. Συμπερασματικά, οι ελάχιστοι αυτοί κανόνες θέτουν τα θεμέλια της ασφαλούς παροχής και ανάπτυξης τραπεζικών εργασιών διεθνώς.

Μεταξύ των κανόνων αναφέρεται η ανάγκη ύπαρξης κεφαλαιακής επάρκειας. Η Επιτροπή Βασιλείας παρουσίασε σημαντικό έργο στον προσδιορισμό της έννοιας της κεφαλαιακής επάρκειας καθώς διαφορές στη μεθοδολογία υπολογισμού του κεφαλαίου διεθνώς δυσχεραίνουν τη θέσπιση ενιαίων κανόνων. Η αντιμετώπιση μεθοδολογικών αποκλίσεων στους μαθηματικούς υπολογισμούς κατέστησε δυνατή τη δημιουργία ενός «Συμφώνου» που καθόριζε τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζικών οργανισμών των 10 πλουσιότερων χωρών παγκοσμίως ανοίγοντας τον δρόμο για την εφαρμογή κοινών πρακτικών στον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου. Επιπλέον, καθορίστηκε ο κίνδυνος χώρας ενώ δόθηκε η δυνατότητα στους τραπεζικούς οργανισμούς να εκτιμήσουν τον κίνδυνο της αγοράς εφαρμόζοντας εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης κινδύνων. Το τελευταίο αποτελεί αναγνώριση της σημασίας του ρόλου των συμμετεχόντων της αγοράς στην εκτίμηση και αντιμετώπιση των κινδύνων.

Η κεφαλαιακή επάρκεια, αν και σημαντικός παράγοντας δε μπορεί να θεωρηθεί μοναδικός προκειμένου για την αντιμετώπιση του προβλήματος της αφερεγγυότητας του τραπεζικού συστήματος. Η Επιτροπή Βασιλείας ασχολείται με τη δημιουργία και εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης κινδύνου (risk management) προκειμένου για την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας εμφάνισης περιπτώσεων χρεοκοπίας στον τραπεζικό τομέα. Αναγνωρίζοντας την αναποτελεσματικότητα των δυνάμεων της αγοράς να παράσχουν πλήρη διαφάνεια της λειτουργίας της αγοράς η Επιτροπή εστιάζει στη δημιουργία και υιοθέτηση από πλευράς τραπεζών των καλύτερων πρακτικών εσωτερικού ελέγχου και κοινοποίησης στοιχείων προκειμένου για την εξασφάλιση της αδιάκοπης και εύρυθμης λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Παράλληλα, ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης με την πρόωθηση ενιαίων εποπτικών κανόνων και την υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών οργανισμών διεθνώς.

Έχοντας παρουσιάσει την έννοια του παρεμβατισμού και ελέγχου στο χρηματοοικονομικό τομέα, αξίζει να σταθεί κανείς στον τρόπο εφαρμογής τους και πώς έχει εξελιχθεί στην πορεία του χρόνου. Καταρχάς, διακρίνονται δύο πεδία συζήτησης. Το πρώτο πεδίο αναφέρεται στη διάσταση μεταξύ των κανόνων που δημιουργεί και επιβάλλει η ίδια η αγορά (self-imposed standards) και στο ρυθμιστικό πλαίσιο που ορίζεται μέσω του νομικού πλαισίου (law based regulations). Στην πρώτη κατηγορία παρατηρείται μία άτυπη μορφή κυβέρνησης ρυθμιστικού χαρακτήρα η οποία συστήνεται από εκείνους στους οποίους απευθύνεται και η συμμόρφωση στην οποία γίνεται εθελοντικά. Στη δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνεται ένα επίσημο κρατικό κανονιστικό πλαίσιο το οποίο επιβάλλεται νομικά με την επίβλεψη των αρμοδίων δημοσίων οργάνων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου μπορεί να είναι περισσότερο δεσμευτική στην πρώτη κατηγορία στην περίπτωση ύπαρξης ελαστικών ή αναποτελεσματικών κρατικών εποπτικών οργάνων.

Το δεύτερο πεδίο συζήτησης αφορά στη βέλτιστη επιλογή μεταξύ ενός ρυθμιστικού πλαισίου το οποίο ορίζεται από απλούς κανόνες (rule based regulation) ή ενός ρυθμιστικού πλαισίου το οποίο να είναι προσανατολισμένο στις διαδικασίες τραπεζών (process – oriented regulation). Η πρώτη μέθοδος στηρίζεται σε απλούς μαθηματικούς τύπους που διατυπώνονται αντικειμενικά και μπορούν να εφαρμοστούν ενιαία μεταξύ των χρηματοοικονομικών οργανισμών επιτρέποντας τη μεταξύ τους συγκριτική ανάλυση. Ωστόσο, κρίνεται ανεπαρκής καθώς αγνοεί τη διαφοροποίηση στις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί και τους κινδύνους που συνεπάγονται αυτές. Αντιθέτως, η δεύτερη μέθοδος στηρίζεται στις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου που εφαρμόζουν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και κατά συνέπεια διαφοροποιείται ανάλογα με τις δραστηριότητες των οργανισμών στους οποίους εφαρμόζεται. Αν και δε δίνει τη δυνατότητα της συγκριτικής ανάλυσης υπερτερεί έναντι της πρώτης μεθόδου κυρίως λόγω της ικανότητας της άμεσης προσαρμογής στις δυναμικές εξελίξεις της αγοράς.

Στις μέρες μας παρατηρείται μία σαφή τάση προτίμησης της δεύτερης μεθόδου, ιδιαίτερα στον τομέα εφαρμογής προληπτικών εποπτικών κανόνων που αποτελούν και το βασικό πυρήνα της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος. Η μέθοδος αν και φιλική προς τη λειτουργία του χρηματοοικονομικού τομέα δυσχεραίνει το έργο των εποπτικών αρχών καθώς οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί όσον αφορά στην εκτίμηση και διαχείριση των κινδύνων διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ τους. Κατά συνέπεια οι εποπτικές αρχές θα πρέπει αν είναι ιδιαίτερα αυστηρές στην αξιολόγηση των εσωτερικών πρακτικών που εφαρμόζονται από τις εμπορικές τράπεζες και να απαιτούν την αναθεώρηση των εσωτερικών ελέγχων όποτε κρίνουν ότι τα ελεγχόμενα ιδρύματα σκοπίμως επιχειρούν να αποκρύψουν την πραγματική χρηματοοικονομική τους κατάσταση. Με άλλα λόγια η εποπτεία του τραπεζικού συστήματος συνίσταται κυρίως στην επίβλεψη των εσωτερικών ελέγχων των εμπορικών τραπεζών.

Τέλος, ο παρεμβατικός χαρακτήρας των ρυθμιστικών αρχών κρίνεται απαραίτητος όπου παρουσιάζονται εξωτερικές αντιστοιχίες (negative externalities) οι οποίες είτε δεν αναγνωρίζονται είτε αγνοούνται από την αγορά. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, θα πρέπει η παρέμβαση να πραγματοποιείται με τη μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση των συμμετεχόντων στην αγορά.

3. ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

3.1. Ανάγκη Ύπαρξης Εποπτικών Κανόνων

Είναι γεγονός πως οι τραπεζικές αγορές παγκοσμίως λειτουργούν μέσα σε ένα πλαίσιο κανόνων που θεσπίστηκαν με στόχο την επίτευξη της αδιάκοπης και εύρυθμης λειτουργίας των αγορών. Πιο συγκεκριμένα, η ύπαρξη του κανονιστικού πλαισίου έχει πολλαπλούς στόχους που συνοψίζονται στους εξής:

- i. την αντιμετώπιση συστημικού κινδύνου και την επίτευξη σταθερότητας.
- ii. την προστασία του καταναλωτή - επενδυτή προκειμένου να γνωρίζει πλήρως τους κινδύνους που αναλαμβάνει με την αγορά ενός χρηματοοικονομικού προϊόντος.
- iii. την αντιμετώπιση ολιγοπωλιακών ή μονοπωλιακών δυνάμεων στην αγορά με την ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων.
- iv. την καταπολέμηση παράνομων δραστηριοτήτων όπως το ξέπλυμα χρήματος, τη φοροδιαφυγή ή άλλου τύπου χρηματοοικονομικές απάτες και
- v. την αντιμετώπιση εξωτερικών ανποικονομιών.

Οι αγορές χρηματοοικονομικών υπηρεσιών παγκοσμίως ήταν, είναι και θα συνεχίσουν να είναι από τις αγορές με το αυστηρότερο ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας. Η ανάγκη ύπαρξης ενός αυστηρού κανονιστικού πλαισίου οφείλεται στη σημασία της εύρυθμης λειτουργίας των χρηματοοικονομικών αγορών καθώς μέσω αυτής επηρεάζεται η γενικότερη κατάσταση της οικονομίας ως σύνολο. Το κοινωνικό κόστος από το ενδεχόμενο κατάρρευσης ενός χρηματοοικονομικού συστήματος ή το ενδεχόμενο εξαπάτησης του επενδυτικού κοινού είναι τόσο δυσβάσταχτο που οι κρατικές αρχές δικαίως έχουν αναγνωρίσει και σταδιακά λάβει εκείνα τα μέτρα που να εξασφαλίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την ομαλή λειτουργία του χρηματοοικονομικού τομέα.

Είναι γεγονός πως το σημαντικότερο τμήμα του χρηματοοικονομικού τομέα αποτελεί το τραπεζικό σύστημα. Είναι εκείνο το σύστημα μέσω του οποίου τα πλεονασματικά κεφάλαια διοχετεύονται στην αγορά και χρηματοδοτούν διάφορα επενδυτικά σχέδια. Ως εκ τούτου, και για τους λόγους που έχουν προαναφερθεί, η εξασφάλιση της αδιάκοπης και εύρυθμης λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος είναι κύριο μέλημα των εποπτικών αρχών. Δεδομένης της πολυπλοκότητας της αγοράς και της μεγάλης ποικιλίας των τραπεζικών προϊόντων, η λήψη κατάλληλων μέτρων που να εξασφαλίζουν υγεία και σταθερότητα στο σύστημα και παράλληλα να προωθούν την αποδοτικότητα και δημιουργικότητα των αγορών, συνιστά ένα σύνθετο πρόβλημα για τα εποπτικά όργανα.

Τα εποπτικά όργανα κατά τη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των τραπεζών αντιμετωπίζουν ένα δίλημμα: Πόσο αυστηρό θα πρέπει να είναι το εποπτικό πλαίσιο; Από τη μία, η υποτίμηση της σημασίας του τραπεζικού ελέγχου και οι ελλιπείς εποπτικοί κανόνες δύναται να οδηγήσουν σε κατάρρευση του συστήματος. Από την άλλη, οι υπερβολικά αυστηροί εποπτικοί κανόνες υπονομεύουν τη βέλτιστη αποδοτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και οδηγούν στη μετακίνηση των τραπεζικών ιδρυμάτων και υπηρεσιών σε περιοχές με μικρότερο βαθμό ελέγχου. Ως εκ τούτου, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν εκείνες τις αποφάσεις που να προστατεύουν το σύστημα ενώ παράλληλα να μη δημιουργούν υψηλά κόστη ευκαιρίας για τα τραπεζικά ιδρύματα.

Ένας άλλος παράγοντας που αποτελεί επιχείρημα υπέρ της αυστηρής εποπτείας των τραπεζών είναι το φαινόμενο της «μεταδοτικής συμπεριφοράς» στην τραπεζική αγορά. Αυτό παρατηρείται λόγω της προσφοράς ομοιογενών προϊόντων με κοινά χαρακτηριστικά κινδύνου από τα τραπεζικά ιδρύματα και σημαίνει ότι προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα χρηματοοικονομικό ίδρυμα διαχέονται ταχύτατα στην αγορά με κίνδυνο ακόμα και την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος. Κατά συνέπεια, η αναποτελεσματική λειτουργία ενός χρηματοοικονομικού ιδρύματος μπορεί να καταλήξει σε έλλειψη χρηματοοικονομικών ενδιάμεσων, περιορισμών των υπηρεσιών ρευστότητας στην αγορά και αναποτελεσματική κατανομή πόρων στην οικονομία, ήτοι σε σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Τα εργαλεία των εποπτικών αρχών προκειμένου για την επίτευξη των βέλτιστων κανόνων ελέγχου των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι πολλά. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι έλεγχοι της έκθεσης των τραπεζών σε διάφορους κινδύνους (π.χ. πιστωτικό κίνδυνο, λειτουργικό κίνδυνο, κίνδυνο ρευστότητας, κίνδυνο αγοράς κ.α.), οι έλεγχοι ορθής καινοτομίας των οικονομικών και άλλων καταστάσεων, οι έλεγχοι στην κεφαλαιακή επάρκεια, το δίκτυο ασφαλείας κ.α. Εν γένει, οι έλεγχοι μπορεί να είναι επιτόπιοι ή μη και αφορούν στην προσεκτική παρακολούθηση των εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας των τραπεζών και της στατικής και δυναμικής τους θέσης μέσω διαφόρων δεικτών.

Οι τύποι ή μορφές τραπεζικού ελέγχου που αναγνωρίζονται είναι τρεις: i) ο συστημικός έλεγχος (systemic regulation), ii) η εποπτεία (prudential regulation) και iii) η μέθοδος του επιχειρησιακού ελέγχου (conduct of business regulation). Η πρώτη κατηγορία ελέγχου στοχεύει στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου οικονομικής κατάρρευσης ενός τραπεζικού ιδρύματος και στην εν γένει ασφάλεια και σταθερότητα του χρηματοοικονομικού τομέα. Τα μέτρα προστασίας που περιλαμβάνονται σε αυτή την κατηγορία αφορούν στο «κυβερνητικό δίκτυο ασφαλείας» (Government Safety Net). Συγκεκριμένα, αναφέρονται στο σύστημα εγγυήσεων καταθέσεων (Deposit Insurance) και στη δυνατότητα δανεισμού που προσφέρει η Κεντρική Τράπεζα στις εμπορικές τράπεζες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας τα οποία δε μπορούν να καλυφθούν μέσω της διατραπεζικής αγοράς (Lender of Last Resort - LOLR).

Η δεύτερη κατηγορία ελέγχου στοχεύει στην προστασία του καταναλωτή και ασχολείται κυρίως με τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών καθώς και την πιστοποίηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Η ανάγκη αυτής της κατηγορίας ελέγχου συνίσταται κυρίως από το γεγονός ότι λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης οι καταναλωτές και επενδυτές δεν έχουν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν σωστά την οικονομική ευρωστία ή μη ενός τραπεζικού οργανισμού. Η τρίτη κατηγορία ελέγχου επικεντρώνεται στο πώς τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά. Τα μέτρα ελέγχου αυτής της κατηγορίας αφορούν κυρίως στους κανόνες κοινοποίησης των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών, στην ενίσχυση του ανταγωνισμού και στην εξασφάλιση τιμιότητας και αξιοπιστίας στις πρακτικές των τραπεζών και των υπαλλήλων τους.

Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών και ιδιαίτερα τα μέτρα που αφορούν στο κυβερνητικό δίκτυ ασφαλείας δύνανται να δημιουργήσουν το πρόβλημα του «ηθικού κινδύνου». Η έννοια του ηθικού κινδύνου αφορά στην περίπτωση της δημιουργίας αντικινήτρων για την παρακολούθηση και τον έλεγχο των τραπεζικών ιδρυμάτων από τους ίδιους τους καταναλωτές λόγω της αίσθησης ασφάλειας που δημιουργούν τα προστατευτικά μέτρα που περιλαμβάνονται στο κυβερνητικό δίκτυ ασφαλείας. Για παράδειγμα, η γνώση ότι ένα τραπεζικό ίδρυμα λαμβάνει ξεχωριστή προστασία λόγω μεγέθους ή σημασίας (too big to fail – too important to fail) που καθιστά αναγκαία τη με κάθε τρόπο εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του αλλά και η γνώση ότι οι τράπεζες με προβλήματα ρευστότητας θα καλύπτουν τις ανάγκες τους μέσω δανεισμού από την Κεντρική Τράπεζα, δημιουργούν μία ψευδαίσθηση σιγουριάς στους καταναλωτές.

Επιπλέον, οι τράπεζες ενδέχεται να εκμεταλλεύονται την ανοχή των εποπτικών αρχών ιδιαίτερα στην κατηγορία των προστατευτικών μέτρων που η αποτελεσματικότητά τους προκύπτει όταν αυτά εφαρμόζονται προληπτικά και όχι κατασταλτικά. Για παράδειγμα, στην περίπτωση που μία τράπεζα αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας, είναι αβέβαιο έως απίθανο η επιβολή από τις εποπτικές αρχές υψηλότερων συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας κάτι που θα οδηγούσε σε επιδείνωση του προβλήματος ενώ θα μπορούσε πιθανώς να έχει επιβληθεί προληπτικά πριν την εμφάνιση των προβλημάτων. Επιπλέον, η κοινοποίηση της οικονομικής θέσης των τραπεζών ανεξαιρέτως μπορεί – στην περίπτωση ύπαρξης μη υγιών τραπεζικών οργανισμών – να αποτελέσει τροχοπέδη στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών ως προς το τραπεζικό σύστημα συνολικά, επηρεάζοντας αρνητικά την εύρυθμη λειτουργία του.

Κατά συνέπεια, η ανοχή των εποπτικών αρχών στην επιβολή της εφαρμογής των εποπτικών κανόνων μπορεί και να ενισχύσει τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος. Αρχικά, η μη δημοσιοποίηση των εσωτερικών – οικονομικών και μη – προβλημάτων που αντιμετωπίζει μία τράπεζα βοηθά στην αντιμετώπιση του συστημικού κινδύνου. Επιπλέον, μία μη υγιής τράπεζα ενδέχεται να αξίζει περισσότερο όσο ακόμα λειτουργεί παρά αν πτωχεύσει και ρευστοποιήσει τα περιουσιακά της στοιχεία. Συμπερασματικά, η ανοχή στην επιβολή των εποπτικών κανόνων και στον έλεγχο της εφαρμογής τους θα πρέπει να κρίνεται θετική ή μη κατά περίπτωση και ανάλογα με τα οφέλη και τα κόστη («ηθικός κίνδυνος») ύπαρξής της.

Ένα επιπλέον θέμα στη διαδικασία των τραπεζικών ελέγχων είναι το πρόβλημα που δημιουργείται όταν οι τράπεζες χρησιμοποιούν το εποπτικό πλαίσιο προκειμένου για την εξυπηρέτηση των επιχειρηματικών τους αναγκών και συμφερόντων και όχι για το συμφέρον των καταναλωτών (agency capture). Για παράδειγμα, το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας στηρίζεται στη λήψη δεδομένων από τις εμπορικές τράπεζες προκειμένου για τον υπολογισμό διαφόρων κινδύνων. Ιδιαίτερα στις μεγάλες τράπεζες δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής εσωτερικών μοντέλων εκτίμησης των κινδύνων γεγονός που επιτρέπει στα ιδρύματα να επηρεάζουν κατά βούληση τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Τέλος, η εφαρμογή των εποπτικών κανόνων από τις εμπορικές τράπεζες είναι μία σύνθετη και δαπανηρή διαδικασία, το κόστος της οποίας τις περισσότερες φορές μεταφέρεται έμμεσα στον καταναλωτή.

Συντελεστής δυσκολίας στο έργο των εποπτικών αρχών αποτελεί η παγκοσμιοποίηση και η μέσω αυτής ανάπτυξη της παροχής τραπεζικών υπηρεσιών σε χώρες του εξωτερικού. Συγκεκριμένα, η λειτουργία τραπεζικών υποκαταστημάτων σε χώρες του εξωτερικού εκθέτει τους τραπεζικούς οργανισμούς σε κινδύνους που δεν πηγάζουν πλέον από την εγχώρια χρηματαγορά ή κεφαλαιαγορά αλλά από τις αντίστοιχες του εξωτερικού. Στην έκθεση αυτή συμβάλλει και η δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως τα hedge funds. Οι συνεχείς καινοτομίες στις αγορές σε συνδυασμό με τον συνεχώς αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων καθιστά αναγκαία τη θέσπιση ενιαίων εποπτικών κανόνων παγκοσμίως που να εξασφαλίζουν σταθερότητα στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα και δίκαιους όρους ανταγωνισμού. Οι ενιαίοι εποπτικοί κανόνες με τη σειρά τους προϋποθέτουν την τυποποίηση των κανόνων κοινοποίησης των οικονομικών και μη καταστάσεων των τραπεζών και γενικότερα την τυποποίηση των κοινών ενδιαφερόμενων μεγεθών.

Όλα τα ανωτέρω καθιστούν σαφή την ανάγκη ύπαρξης ενός ρυθμιστικού πλαισίου το οποίο να ελαχιστοποιεί την πιθανότητα χρεοκοπίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, δηλαδή να λειτουργεί προστατευτικά υπέρ των τραπεζικών ιδρυμάτων. Στον αντίποδα των προαναφερθέντων αναφέρεται μία διαφορετική κατηγορία οικονομικής σκέψης η οποία συνηγορεί στην ελεύθερη λειτουργία της τραπεζικής αγοράς. Η σύγχρονη εκδοχή της συγκεκριμένης οικονομικής σκέψης αναφέρεται σε ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο θα λειτουργούν τα τραπεζικά ιδρύματα δίχως την παρεμβατική παρουσία μιας κεντρικής τράπεζας.

Η οικονομική σκέψη της ελεύθερης λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων όχι μόνο δεν γίνεται αποδεκτή στις μέρες μας αλλά αντιθέτως παρατηρείται η τάση διεθνούς συνεργασίας προκειμένου για τη διαμόρφωση κοινά αποδεκτών προσδιοριστικών κανόνων του πλαισίου λειτουργίας των τραπεζών παγκοσμίως. Αρχικά διαπιστώνεται, τόσο από τις διοικήσεις των τραπεζών όσο και από τους σκεπτόμενους την εποπτεία, ότι τα προβλήματα των χρηματοοικονομικών οργανισμών που δραστηριοποιούνται διεθνώς μπορούν να επηρεάσουν το χρηματοοικονομικό περιβάλλον γενικά, υπονομεύοντας τη σταθερότητά του και την εύρυθμη λειτουργία των λοιπών υγιών χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, τίθεται το ερώτημα αν σε ένα χρηματοοικονομικό οργανισμό που λειτουργούν στο εξωτερικό είναι εκείνα της χώρας στην οποία λειτουργούν τα υποκαταστήματα ή της μητρικής χώρας. Τέλος, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο τα κόστη συμμόρφωσης στους κοινούς εποπτικούς κανόνες θα πρέπει να είναι τα ίδια για όλα τα τραπεζικά ιδρύματα ανεξαιρέτως ή όχι.

3.2. Το Εποπτικό Έργο της Επιτροπής της Βασιλείας

Προκειμένου να απαντηθούν τα προαναφερθέντα ερωτήματα και εξ' αφορμής της κατάρρευσης δύο σημαντικού μεγέθους διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών το 1974 συστάθηκε μία μόνιμη επιτροπή αρχών τραπεζικής εποπτείας από τις χώρες G-10 πλέον του Λουξεμβούργου και της Ελβετίας. Η Επιτροπή Βασιλείας όπως ονομάστηκε, στόχο είχε την ανάδειξη εποπτικών θεμάτων σχετιζόμενων με τραπεζικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνταν στις ανωτέρω χώρες. Το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας συντάχθηκε το 1975 προσδιορίζοντας τις εποπτικές υποχρεώσεις των χωρών αναφορικά με θέματα ρευστότητας και φερεγγυότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων και αναθεωρήθηκε το 1983.

Το 1988 συντάχθηκε η Βασιλεία Ι, μέσω της οποίας η Επιτροπή Βασιλείας προσδιόρισε το λόγο ύπαρξη της. Ως έργο της Επιτροπής προσδιορίστηκε η αποτελεσματική εποπτεία των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζικών ιδρυμάτων μέσω της συνεχούς και ενισχυμένης συνεργασίας των εποπτικών αρχών διεθνώς. Παράλληλα, προσδιορίστηκε ο δείκτης ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας μέσω του οποίου παρέχεται η ένδειξη κατά πόσο μια τράπεζα έχει αρκετά κεφάλαια για να καλύψει πιθανές ζημιές από τη μη αποπληρωμή δανείων.

Ο έλεγχος της επάρκειας κεφαλαίου των τραπεζών αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους ελέγχους, αν όχι το σημαντικότερο, των εποπτικών αρχών. Ως κεφάλαιο μίας τράπεζας ορίζεται η καθαρά της θέση, δηλαδή διαφορά μεταξύ των στοιχείων του ενεργητικού και των στοιχείων του παθητικού όπως αυτά αναγράφονται στον ισολογισμό της. Προκειμένου για τον καθορισμό της επάρκειας κεφαλαίου σε μια τράπεζα εξετάζονται εκτός από το μέγεθος ή την αξία των περιουσιακών της στοιχείων και την ποιότητα των στοιχείων αυτών.

Το γενικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια διαχωρίζει τα στοιχεία του ενεργητικού σε τέσσερις κατηγορίες κινδύνου και ορίζει ένα συντελεστή στάθμισης για κάθε κατηγορία: Συγκεκριμένα,

- α) Στοιχεία μηδενικού κινδύνου → 0% (π.χ. μετρητά και ισοδύναμά τους)
- β) Στοιχεία χαμηλού κινδύνου → 20% (π.χ. βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις)
- γ) Στοιχεία μεσαίου κινδύνου → 50% (π.χ. στεγαστικά δάνεια)
- δ) Στοιχεία υψηλού κινδύνου → 100% (π.χ. καταναλωτικά δάνεια)

Επιπλέον καθορίστηκαν δύο κατηγορίες κεφαλαίου, οι κατηγορίες Tier 1 και Tier 2. Στην κατηγορία Tier 1 περιλαμβάνονται τα μη διανεμόμενα κέρδη, οι κοινές μετοχές και τα δικαιώματα μειοψηφίας (χωρίς το «goodwill»).

Σύμφωνα με το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, ο οποίος περιλαμβάνει την πραγματοποίηση προβλέψεων για τα επισφαλή δάνεια ορίζεται ότι:

$$RAR = C/W \text{ και } W = \sum a_i$$

όπου,

- C οι κατηγορίες κεφαλαίων Tier 1 και Tier 2
- W το σταθμισμένο ενεργητικό όπως κατηγοριοποιείται με βάση το κριτήριο του κινδύνου και τους ανωτέρω συντελεστές στάθμισης.
- a_i οι κατηγορίες των στοιχείων του ενεργητικού
- i , τα σταθμά κινδύνου

Διαφορετικά, ο δείκτης προσδιορίζεται και ως εξής:

$$\text{Capital (tier 1 + tier 2)}$$

$$\text{Assets (weighted by credit type) + credit risks equivalent s (weighted by counterparty type)}$$

Σύμφωνα με τη Βασιλεία Ι οι τράπεζες θα πρέπει να διακρατούν συνολικά κεφάλαια ίσα με ποσοστό τουλάχιστον 8% επί του σταθμισμένου στον κίνδυνο ενεργητικού τους, από το οποίο ποσοστό τουλάχιστον 4% θα πρέπει να αποτελεί κεφάλαιο της κατηγορίας Tier 1. Η διακράτηση πραγματοποιείται ως δίχτυ ασφάλειας για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου.

Η εισαγωγή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας από την Επιτροπή Βασιλείας έγινε αντικείμενο κριτικής και διαρκών συζητήσεων. Τα επιχειρήματα κατά του δείκτη αναφέρονται: Πρώτον, στο γεγονός ότι η εισαγωγή των μετοχών ως μέσο υπολογισμού των κεφαλαίων ενός τραπεζικού ιδρύματος αγνοεί το διαφορετικό βαθμό πρόσβασης των τραπεζών στις κεφαλαιαγορές ανάλογα με τη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. Δεύτερον, διαφωνία υφίσταται μεταξύ της μεθόδου αποτίμησης των κεφαλαίων δηλαδή αν θα χρησιμοποιηθούν αγοραίες τιμές ή τιμές κτήσης. Τρίτον, υπάρχει ασάφεια αναφορικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες των δύο κατηγοριών κεφαλαίου. Τέταρτον, η χρήση ισοδύναμων πιστωτικού κινδύνου προκειμένου για την αποτίμηση εξολογιστικών προϊόντων θεωρήθηκε εξαιρετικά απλοϊκή. Πέμπτον, η μεθοδολογία που υποστηρίζεται μέσω της Βασιλείας I δεν ανταμείβει τις τράπεζες οι οποίες φροντίζουν μέσω της διασποράς στα δανειακά χαρτοφυλάκια τους να μειώνουν το συστηματικό κίνδυνο. Τέλος, η κριτική ενάντια στον προτεινόμενο δείκτη από τη Βασιλεία I εστιάζεται ότι δε γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά υπάρχει ίδια αντιμετώπιση ανεξάρτητα από το μέγεθος και είδος των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν.

Η πρώτη τροπολογία της Βασιλείας I συντάχθηκε το 1996 οπότε και αναγνωρίστηκαν οι διαφορετικές συνισταμένες του κινδύνου της αγοράς. Σε αυτές περιλαμβάνονται ο κίνδυνος μεταβολής των τιμών των μετοχών (price equity risk), ο επιτοκιακός κίνδυνος (interest rate risk), ο κίνδυνος συναλλάγματος (currency risk) και ο κίνδυνος μεταβολής τιμών αγαθών όπως ο χρυσός, το αλουμίνιο, ο ηλεκτρισμός, το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο (commodities price risk). Αξιογράφα χρέους, συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, προθεσμιακά συμβόλαια δικαιώματα προαίρεσης, συμφωνίες ανταλλαγής και γενικότερα παράγωγα προϊόντα με αξιόγραφα ως υποκείμενο τίτλο, αναγνωρίζεται ότι θέτουν την τράπεζα σε κίνδυνο αγοράς. Επιπλέον στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και προκειμένου για τον υπολογισμό των ελάχιστων απαιτήσεων κεφαλαίου για την αντιμετώπιση του κινδύνου αγοράς, και μόνο, εισάγεται μία τρίτη κατηγορία κεφαλαίου, η Tier 3.

Σύμφωνα με τη Βασιλεία, οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν είτε τυποποιημένα μοντέλα αξιολόγησης του κινδύνου της αγοράς (standardized approach) είτε εσωτερικά μοντέλα (internal model approach), προκειμένου για τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Στην τελευταία περίπτωση η συνηθέστερη πρακτική αναφέρεται στην εφαρμογή μοντέλων Value at Risk (VaR models). Σε αυτήν την περίπτωση, σύμφωνα με τη Βασιλεία οι τράπεζες θα πρέπει να κάνουν καθημερινή αποτίμηση των τεσσάρων παραγόντων κινδύνου που είναι τα επιτόκια, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, οι τιμές των μετοχών και οι τιμές των αγαθών. Επιπλέον, στις εκτιμήσεις θα πρέπει να χρησιμοποιείται ένα διάστημα εμπιστοσύνης 99%, προσδίδοντας συντηρητικότητα στους υπολογισμούς των τραπεζών.

Η τροπολογία της Βασιλείας του 1996 έθεσε ένα ακόμα περιοριστικό παράγοντα: ενημέρωση των εποπτικών αρχών θα πρέπει να πραγματοποιείται όταν η συγκέντρωση του κινδύνου υπερβαίνει το 10% του συνολικού κεφαλαίου της τράπεζας ενώ αδειοδότηση από τις εποπτικές αρχές θα πρέπει να ζητείται όταν το ποσοστό αγγίζει το 25%. Παράλληλα με τη μεθοδολογία VaR περαιτέρω πρακτικές διαχείρισης και αντιστάθμισης κινδύνων προτείνονται που αφορούν στην εφαρμογή διαφόρων μοντέλων όπως RAROC, stress testing, scenario analysis κ.α. με την ταυτόχρονη συνεχή αξιολόγησή και βελτίωσή τους όπου απαιτείται.

Στην περίπτωση που οι τράπεζες ακολουθήσουν την τυποποιημένη μέθοδο υπολογισμού των ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, θα πρέπει να υπολογίζουν για κάθε κατηγορία κινδύνου από τις τέσσερις συνισταμένες του κινδύνου αγοράς τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και τελικώς να διακρατούν το άθροισμά τους.

Το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας II συντάχθηκε το Μάιο του 2004 με τους ακόλουθους στόχους: α) την αναγνώριση ότι ο δανεισμός επιχειρήσεων ή τραπεζών διαφέρει στην έκθεση πιστωτικού κινδύνου που επιφέρει, β) την υπογράμμιση της σημασίας του λειτουργικού κινδύνου, γ) την έμφαση στην εφαρμογή εσωτερικών μοντέλων αξιολόγησης των κινδύνων υπό την έγκριση των εποπτικών αρχών και δ) τον προσδιορισμό του ρόλου των εποπτικών αρχών.

Το σύμφωνο της Βασιλείας II επιβάλλει μεγαλύτερα κόστη για εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία που υπόκεινται σε μεγαλύτερους κινδύνους και μικρότερα για εκείνα στα οποία οι κίνδυνοι επηρεάζονται λιγότερο. Το σύμφωνο προσφέρει μεγαλύτερη δυνατότητα αναζήτησης στρατηγικών τιμολόγησης βασισμένων στον κίνδυνο.

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας έχουν σαν σκοπό την αναθεώρηση του Πλαισίου για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και βασίζονται σε τρεις αλληλένδετους πυλώνες (pillars).

1^{ος} Πυλώνας - «Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις» (Minimum Capital Requirements).
Σύμφωνα με τον πρώτο πυλώνα γίνεται τροποποίηση του πλαισίου υπολογισμού των ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου και προστίθενται απαιτήσεις για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Αρχικώς, υιοθετούνται πολλαπλές προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, αναγνωρίζοντας το βαθμό πολυπλοκότητας και ευαισθησίας στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο. Όσον αφορά στην τυποποιημένη μέθοδο εκτίμησης κινδύνων (standardized approach) οι συντελεστές στάθμισης διαφοροποιούνται ανάλογα με την πιστοληπτική ικανότητα του τραπεζικού ιδρύματος επιτυγχάνοντας έτσι μεγαλύτερη ευαισθησία προς τον κίνδυνο. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης του κινδύνου (foundation internal ratings based και advanced internal ratings based) τα οποία ωστόσο θα πρέπει να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές αναφέρονται στον προσδιορισμό της έννοιας του πιστωτικού κινδύνου, τα κριτήρια εφαρμογής της μεθόδου, την πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων (probability of default) και τα απαιτούμενα στοιχεία προκειμένου για τον υπολογισμό της, εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης των εφαρμοζόμενων μοντέλων κ.α. Τέλος, στον πρώτο πυλώνα εισάγονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Το νέο Σύμφωνο προτείνει τρεις μεθόδους μέτρησής του: α) τη μέθοδο του βασικού δείκτη (basic indicator), β) την τυποποιημένη μέθοδο (standardized method) και γ) την προηγμένη μέθοδο (advanced measurement approach).

2^{ος} Πυλώνας - «Υποχρεώσεις των Εθνικών Εποπτικών Αρχών» (Supervisory Review Process). Με το δεύτερο πυλώνα καθιερώνονται διαδικασίες για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές. Ο προσδιορισμός του ρόλου των εποπτικών αρχών καθορίζεται από τις εξής τέσσερις παραμέτρους: α) Την εξασφάλιση ότι οι τράπεζες θα χρησιμοποιούν τις κατάλληλες μεθοδολογίες προκειμένου για τον υπολογισμό των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας και ότι θα χρησιμοποιούν τις κατάλληλες στρατηγικές προκειμένου για τη συγκέντρωση του απαιτούμενου κεφαλαίου. β) Το διαρκή έλεγχο των εσωτερικών διαδικασιών αποτίμησης των τραπεζών και τη διενέργεια παρεμβάσεων όπου απαιτείται. γ) Την ενθάρρυνση των τραπεζών προκειμένου για τη διακράτηση άνω των ελαχίστων απαιτητών κεφαλαίων. δ) Την άμεση παρέμβαση στην περίπτωση που οι τράπεζες δεν τηρούν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

3^{ος} Πυλώνας – «Πειθαρχία της αγοράς» (Market Discipline). Ο τρίτος πυλώνας ενδυναμώνει την πειθαρχία που επιβάλλει η αγορά στα πιστωτικά ιδρύματα μέσω της καθιέρωσης κανόνων κοινοποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Οι τράπεζες υποχρεούνται να γνωστοποιούν στοιχεία ποιοτικού και ποσοτικού χαρακτήρα (έκθεση στον κίνδυνο, κεφαλαιακή επάρκεια και μεθόδους υπολογισμού της κ.α.) με σκοπό την ενίσχυση της επιβαλλόμενης μέσω της ίδιας της αγοράς πειθαρχίας προς τους κανόνες συνετής διαχείρισης των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων. Εν ολίγοις, ο τρίτος πυλώνας, λειτουργώντας συμπληρωματικά προς τους άλλους δύο, παρέχει στους συμμετέχοντες στην αγορά τις αναγκαίες πληροφορίες για τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα και τις διαδικασίες διαχείρισής τους.

Με τις νέες προτάσεις δίνονται κίνητρα στα πιστωτικά ιδρύματα να βελτιώσουν τα συστήματα που χρησιμοποιούν και να ευαισθητοποιηθούν περισσότερο για την αντιμετώπιση των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Παράλληλα, για την ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, απαιτείται η θέσπιση αρχών που θα ενισχύουν τους παρακάτω τρεις βασικούς άξονες ελέγχου:

- μεγαλύτερη έμφαση στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που αναπτύσσουν οι τράπεζες και τις μεθόδους διοίκησης που ακολουθούν.
- ενίσχυση της διαδικασίας εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- διασφάλιση της πειθαρχίας μέσω της αγοράς, κάτι για το οποίο απαιτείται η δημοσίευση έγκυρων και σε τακτά χρονικά διαστήματα στοιχείων.

Ειδικότερα, ο δεύτερος πυλώνας προβλέπει τη διαδικασία ελέγχου από τις Εποπτικές Αρχές, των μηχανισμών που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα για τη μέτρηση, διαχείριση και άμβλυση των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Επίσης, καθορίζει τα βασικά κριτήρια και τις αρχές που διέπουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου που έχουν υιοθετήσει. Το συναφές πλαίσιο οριοθετείται από τις τέσσερις ακόλουθες αρχές:

Αρχή 1^η: Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διαθέτουν μηχανισμό για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας, σε συνάρτηση με το είδος των κινδύνων που επιλέγουν να αναλάβουν και τη στρατηγική που ακολουθούν, ώστε να διασφαλίζεται ότι διατηρούν επαρκή κεφάλαια.

Αρχή 2^η: Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να εξετάζουν και αξιολογούν την εκτίμηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών βάσει των εσωτερικών μηχανισμών τους και την επίπτωση των στρατηγικών επιλογών τους στην κεφαλαιακή επάρκεια τους. Το ίδιο θα πρέπει να εφαρμόζουν και για την ικανότητα των τραπεζών να παρακολουθούν και να επιβεβαιώνουν ότι οι δείκτες κεφαλαιακής τους επάρκειας βρίσκονται στα επίπεδα που καθορίζονται από τις Εποπτικές Αρχές. Εφόσον τα Εποπτικά Όργανα δεν ικανοποιούνται από τα αποτελέσματα των ελέγχων που διενεργούν για τα εν λόγω θέματα, θα πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα.

Αρχή 3^η: Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να επιζητούν από τις τράπεζες, όταν συντρέχει λόγος, να λειτουργούν με δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας καλύτερους από τους εποπτικά ελάχιστα καθορισμένους και παράλληλα να έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν από αυτές να διατηρούν κεφάλαια υψηλότερα από τα ελάχιστα απαιτούμενα.

Αρχή 4η: Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να επεμβαίνουν έγκαιρα, ώστε να αποτρέπουν τη μείωση των κεφαλαίων κάτω από τα ελάχιστα επίπεδα που απαιτούνται, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των κινδύνων που συνδέονται με τις στρατηγικές επιλογές κάθε τράπεζας. Επιπλέον, θα πρέπει να απαιτούν την άμεση λήψη διορθωτικών ενεργειών, κάθε φορά που το ύψος των κεφαλαίων δε διατηρείται σταθερό ή δεν επανέρχεται στα επιθυμητά επίπεδα.

Επιπρόσθετα, στο κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη συσχέτιση μεταξύ του ύψους κεφαλαίων που απαιτούνται για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα με την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου που έχουν υιοθετήσει. Σύμφωνα με τα ανωτέρω:

- η ανάληψη αυξημένων κινδύνων δεν αντιμετωπίζεται μόνο με την αύξηση των κεφαλαίων.
- πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων και την ενίσχυση των ελεγκτικών διαδικασιών.
- η ύπαρξη επαρκών κεφαλαίων δεν μπορεί με κανένα τρόπο να θεωρείται ότι υποκαθιστά τυχόν σημαντικές αδυναμίες στις διαδικασίες που έχει οριοθετήσει κάποια τράπεζα.

Κριτική ασκείται κατά του συμφώνου της Βασιλείας II αναφορικά με τη μεθοδολογία υπολογισμών των απαιτούμενων δεικτών. Το σημαντικότερο επιχείρημα αναφέρεται στην πολυπλοκότητα της μεθοδολογίας ποσοτικοποίησης των διαφόρων κινδύνων και στο κόστος εφαρμογής της. Η μέθοδος υπολογισμού των μελλοντικών ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων κρίνεται ανεπαρκής καθώς θα υποτιμά ή υπερτιμά τις ανάγκες για απόθεμα κεφαλαίου σε περίπτωση οικονομική ύφεσης ή άνησης αντίστοιχα. Το κόστος ανάπτυξης και εφαρμογής των διαφόρων μεθόδων διαχείρισης κινδύνου είναι εξίσου σημαντικό γεγονός το οποίο μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στην αξιοποίηση των προτάσεων του Συμφώνου.

Ένα δεύτερο θέμα που ανακύπτει είναι η συμμόρφωση του νομικού πλαισίου των διαφόρων χωρών και ιδιαίτερα της Ε.Ε. με τους κανονισμούς που αναφέρονται στο νέο Σύμφωνο της Βασιλείας προκειμένου οι προτάσεις του Συμφώνου να έχουν ουσιαστική εφαρμογή στις χώρες όπου αναφέρονται.

Στόχος των Συμφώνων είναι η διαμόρφωση ενός κοινού παγκόσμιου εποπτικού περιβάλλοντος μέσω του οποίου να καθορίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού προς όλα τα τραπεζικά ιδρύματα ενώ παράλληλα να εξασφαλίζεται η υγεία και σταθερότητα του χρηματοοικονομικού τομέα.

4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

4.1. Ορισμός του λειτουργικού κινδύνου

Το Φεβρουάριο του 2003 η Επιτροπή Βασιλείας στο άρθρο της «ασφαλείς πρακτικές για τη διαχείριση και εποπτεία του λειτουργικού κινδύνου» προσδιόρισε τις κατευθυντήριες γραμμές προς τα τραπεζικά ιδρύματα και τις εποπτικές αρχές αυτών, αναφορικά με την αποτελεσματική αξιολόγηση και διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου. Το σύνολο του κειμένου προσδιορίζει ένα σετ κανόνων στους οποίους όλα τα εμπλεκόμενα μέρη οφείλουν να συμμορφώνονται. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι η ακριβής μέθοδος υπολογισμού του λειτουργικού κινδύνου δύναται να διαφέρει ανάλογα με το μέγεθος της κάθε τράπεζας καθώς και της πολυπλοκότητας των λειτουργιών και υπηρεσιών αυτής.

Ως λειτουργικός κίνδυνος, σύμφωνα με την Επιτροπή Βασιλείας, ορίζεται ο κίνδυνος πραγματοποίησης κόστους από ανεπαρκή λειτουργία της τράπεζας λόγω αδυναμιών σε εσωτερικές διαδικασίες, σε ανθρώπινο δυναμικό, σε πληροφοριακά και εν γένει λειτουργικά συστήματα ή τέλος σε εξωτερικά γεγονότα. Είναι γεγονός πως η παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των πληροφοριακών εργαλείων στο χρηματοοικονομικό τομέα κατέστησαν περισσότερο πολύπλοκες τις τραπεζικές δραστηριότητες και ανέδειξαν νέες κατηγορίες κινδύνων, μεταξύ των οποίων και ο λειτουργικός. Προκειμένου για τον σαφέστερο προσδιορισμό της έννοιας του λειτουργικού κινδύνου η Επιτροπή στο κείμενο της παραθέτει ορισμένα παραδείγματα μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται:

- Η απάτη από υπαλλήλους, π.χ. η κλοπή, η σκόπιμη παρουσίαση ανακριβών οικονομικών αποτελεσμάτων κ.α.
- Η απάτη από εξωτερικούς πελάτες και μη, π.χ. η ληστεία, η πλαστογραφία, η ηλεκτρονική πρόσβαση σε απορρήτα δεδομένα χωρίς σχετική άδεια (computer hacking) κ.α.
- Οι δυσμενείς υπαλληλικές πρακτικές και το δυσάρεστο εργασιακό περιβάλλον, π.χ. αιτήματα αποζημιώσεων από υπαλλήλους, ανθυγιεινό εργασιακό περιβάλλον, καταγγελίες για διακρίσεις στην επαγγελματική εξέλιξη των υπαλλήλων κ.α.
- Η κακή ποιότητα παροχής υπηρεσιών και προϊόντων, π.χ. παραβίαση τραπεζικού απορρήτου, ξέπλυμα χρήματος, χορήγηση – πώληση προϊόντων μη ενγκεκριμένων από τις επίσημες κρατικές αρχές κ.α.
- Οι φυσικές καταστροφές, π.χ. καταστροφή κινητής και ακίνητης περιουσίας από βανδαλισμούς, τρομοκρατικές επιθέσεις, σεισμούς, πλημμύρες, πυρκαγιές, κ.α.
- Η παύση των τραπεζικών λειτουργιών λόγω συστημικών προβλημάτων, π.χ. προβλήματα στη λειτουργία του λογισμικού, στις τηλεπικοινωνιακές γραμμές κ.α.
- Προβλήματα κατά την εκτέλεση ή παράδοση των τραπεζικών εργασιών, π.χ. λανθασμένες καταχωρήσεις εισαγωγικών στοιχείων που θα δώσουν με τη σειρά τους λαθεμένες εκτιμήσεις κατά την ανάλυσή τους, ελλιπής νομική κάλυψη των τραπεζικών λειτουργιών, κ.α.

Στο λειτουργικό κίνδυνο περιλαμβάνεται και ο νομικός κίνδυνος, ενώ δεν περιλαμβάνεται σύμφωνα με το Σύμφωνο της Βασιλείας II, ο στρατηγικός κίνδυνος, ο κίνδυνος δυσφήμισης και άλλοι κίνδυνοι που οδηγούν σε έμμεσες επιπτώσεις ή κόστος ευκαιρίας. Ο νομικός κίνδυνος προκύπτει από τις συχνές αλλαγές του νομικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των τραπεζών επηρεάζοντας την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι εσφαλμένες νομικές συμβουλές ή η πλημμελής νομική τεκμηρίωση (π.χ. αποδεικτικά στοιχεία, υποστηρικτικό υλικό κλπ.) μπορεί να οδηγήσουν σε απώλεια αξίας.

Επιπλέον, οι τράπεζες πρέπει να διερευνούν με προσοχή το νομικό κίνδυνο, όταν αναπτύσσουν νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα ή εισάγουν νέους τύπους συναλλαγών ή δραστηριοποιούνται διεθνώς. Το εποπτικό πλαίσιο για τις τραπεζικές δραστηριότητες διαφέρει ευρύτατα μεταξύ χωρών και μπορεί να επιδέχεται διαφορετικών ερμηνειών. Η κακή κατανόηση από μία ξένη τράπεζα του εποπτικού πλαισίου που διέπει το τραπεζικό σύστημα μιας χώρας μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή επώδυνων κυρώσεων.

Σημειώνεται ότι γεγονότα που αφορούν καθαρά τον πιστωτικό κίνδυνο (π.χ. διαγραφή δανείων λόγω του ότι ο πελάτης αδυνατεί να τηρήσει τις υποχρεώσεις του) και τον κίνδυνο αγοράς (π.χ. ζημιά από μεταβολή αξιών) δεν περιλαμβάνονται στον λειτουργικό κίνδυνο αλλά εμπεριέχονται και καταγράφονται στην περίπτωση μόνο που έχουν προκύψει από λειτουργικούς λόγους (π.χ. από χρήση ακατάλληλων εγγράφων, τήρηση εσφαλμένων διαδικασιών, παραβίαση ορίων κλπ).

4.2. Ο Λειτουργικός Κίνδυνος στις Τράπεζες

Αναφέρουμε ενδεικτικά τις συνήθεις λειτουργικές ζημιές που αντιμετωπίζει ένας Τραπεζικός Όμιλος:

- Διαγραφή ταμειακών διαφορών στα Καταστήματα.
- Ζημιές από ληστείες.
- Ζημιές από εσφαλμένες ή καθυστερημένες πληρωμές.
- Ζημιές από μη εξουσιοδοτημένη χρήση καρτών.
- Άλλες περιπτώσεις όπως απαιτήσεις από πελάτες.
- Αποδοχή πλαστών ή προβληματικών χαρτονομισμάτων.
- Λάθη ή καθυστερήσεις στην εκτέλεση εμβασμάτων / μεταφορά χρημάτων (ανθρώπινα ή λόγω προβλημάτων στα συστήματα).
- Εκτέλεση εντολών για λογαριασμό πελάτη που προέρχονται από μη εξουσιοδοτημένα άτομα και ως αποτέλεσμα οδηγούν σε αποζημίωση του πελάτη.
- Μη έγκαιρη εκτέλεση οδηγιών πελατών λόγω μη λειτουργίας των συστημάτων.
- Λάθη στην εκτέλεση υπολογισμών ή δημιουργία μοντέλων (ανθρώπινα ή λόγω συστημάτων).
- Άλλη εξωτερική απάτη (π.χ. είσοδος hacker στα συστήματα της τράπεζας και απόσπαση ποσών από λογαριασμούς πελατών)
- Εσωτερική απάτη.
- Απαιτήσεις ή αγωγές από πελάτες για διάφορους λόγους / παραλείψεις εκ μέρους της Τράπεζας συμπεριλαμβανομένων ανάρμοστων επιχειρηματικών πρακτικών ή προϊόντων προς τους πελάτες.
- Πρόστιμα από εποπτικές αρχές.
- Διαγραφή εξόδων έργου ή επένδυσης που δεν ολοκληρώνεται λόγω λανθασμένων αποφάσεων ή ανεπαρκών διαδικασιών .
- Φυσική ή άλλη καταστροφή που οδηγεί σε ζημιές στο πάγιο ενεργητικό.
- Πιστωτική ζημιά (π.χ. διαγραφή δανείου) - μόνο όπου η ζημιά οφείλεται σε λειτουργικό λόγο π.χ. χρήση εσφαλμένων συμβάσεων.
- Ζημιά από διακυμάνσεις τιμών στις αγορές αξιών ή συναλλάγματος. - όπου η ζημιά οφείλεται σε λειτουργικούς λόγους.

Οι αντίστοιχες λογιστικές εγγραφές γίνονται συνήθως από την Μονάδα στην οποία πραγματοποιήθηκε το γεγονός στους λογαριασμούς γενικού καθολικού και συγκεκριμένα στους λογαριασμούς Λειτουργικών Ζημιών. Λειτουργικές ζημιές θεωρούνται όμως και ζημιές που καταχωρούνται σε άλλους λογαριασμούς του Γενικού Καθολικού. Αυτές περιλαμβάνουν πρόστιμα, έξοδα και αποζημιώσεις νομικών αγωγών, απώλεια ή διαγραφή στοιχείων ενεργητικού, διαγραφές απαιτήσεων ή ζημιές από επενδύσεις σε αξίες λόγω λειτουργικών αιτιών κλπ.

Όλα τα ανωτέρω καταγράφονται στη Βάση Καταχώρησης Ζημιών από Γεγονότα Λειτουργικού Κινδύνου, η οποία είναι μία ηλεκτρονική βάση όπου γίνεται:

- η συστηματική καταγραφή ζημιών που προέρχονται από ανεπαρκείς ή αποτυχημένες εσωτερικές διαδικασίες, ανθρώπινο παράγοντα και συστήματα ή εξωτερικά γεγονότα,
- η περαιτέρω επεξεργασία τους (ταξινόμηση, χαρακτηρισμό, χειρισμό, κλπ.),
- η παρακολούθησή τους και
- η μέτρησή τους.

Γεγονότα / ζημιές που αφορούν πιστωτικό κίνδυνο (μη εκπλήρωση υποχρεώσεων ενός αντισυμβαλλομένου) ή κίνδυνο αγοράς (ζημιά από δυσμενή μεταβολή τιμών της αγοράς όπως επιτόκια ή συναλλαγματικές ισοτιμίες) περιλαμβάνονται στα γεγονότα λειτουργικού κινδύνου μόνο εάν έχουν προκύψει από λειτουργικούς λόγους (π.χ. από χρήση ακατάλληλων εγγράφων, τήρηση εσφαλμένων διαδικασιών, παραβίαση ορίων κ.λ.π.).

Η ζημιά που λογίζεται ως λειτουργική είναι μόνο το μέρος της ζημιάς που αφορά καθαρά λειτουργικά αίτια. Για παράδειγμα, αν η Τράπεζα υποστεί ζημιά κατά τη διαγραφή δανείου λόγω μη ισχυόντων εγγράφων εξασφάλισης, η λειτουργική ζημιά θα λογιστεί μέχρι το ποσό της εξασφάλισης που δεν μπορεί να εκποιηθεί.

Παραδείγματα γεγονότων πιστωτικού κινδύνου με λειτουργικά αίτια:

- Δάνεια που εξασφαλίστηκαν με δόλιο τρόπο [π.χ. εσφαλμένη πληροφόρηση για εξασφαλίσεις ή για τα οικονομικά στοιχεία του αιτούντος (εξωτερική απάτη) αλλά και εσκεμμένη παράλειψη από το λειτουργό της τράπεζας (εσωτερική απάτη)].
- Ελλιπείς συμβάσεις δανείου, συμβόλαια και έγγραφα εξασφαλίσεων με αποτέλεσμα την αδυναμία εκποίησης της εξασφάλισης ή άσκησης του δικαιώματος που συνεπάγεται.
- Μη ορθή παρακολούθηση εξασφαλίσεων ή μη έγκαιρη εκποίηση εξασφαλίσεων.
- Δόλιες συναλλαγές πιστωτικών ή χρεωστικών καρτών από τον ίδιο τον κάτοχο.
- Λάθη στη χρήση των μεθόδων αξιολόγησης (π.χ. scoring models).

Σημείωση: Η καθαρή απάτη περιλαμβάνεται στον ορισμό του Λειτουργικού Κινδύνου. Επομένως, γεγονότα που αφορούν απάτη πιστωτικών καρτών όπως για παράδειγμα δόλια χρήση κάρτας πελάτη από τρίτο μέρος λογίζονται ως απλά γεγονότα Λειτουργικού Κινδύνου. Δηλαδή, δεν θεωρούνται γεγονότα πιστωτικού κινδύνου με λειτουργικά αίτια.

Παραδείγματα γεγονότων κινδύνου αγοράς με λειτουργικά αίτια:

- Λάθη στη διεκπεραίωση πράξεων όπως αγορά λανθασμένου στοιχείου ενεργητικού, λανθασμένης ποσότητας, αγορά αντί πώληση κλπ.

- Άλλα ανθρώπινα λάθη.
- Μη ορθή κατάρτιση εγγράφων ή συμβάσεων.
- Απόφαση που λαμβάνεται με βάση λανθασμένη πληροφόρηση.
- Ζημιές από τη χρήση μοντέλου αποτίμησης που χρησιμοποιείται για την κοστολόγηση ενός στοιχείου ενεργητικού λόγω λανθασμένης χρήσης, σχεδιασμού ή δεδομένων.
- Αδυναμία διενέργειας κάποιας πράξης λόγω προβλημάτων στα συστήματα.
- Αδυναμία εκτέλεσης εντολής stop-loss.
- Ζημιές από θέσεις που υπερβαίνουν τα επιτρεπόμενα όρια αν δεν έχει δοθεί έγκριση.

Γεγονότα πιστωτικού κινδύνου ή κινδύνου αγοράς χωρίς λειτουργικά αίτια δεν καταχωρούνται καθόλου.

Ακολούθως, παραθέτουμε ενδεικτικά τις μεθόδους διαπίστωσης των λειτουργικών γεγονότων:

- Ταμειακή Διαφορά
- Συμφωνία Λογαριασμών (reconciliation)
- Συνήθειες έλεγχου Προϊσταμένων
- Επιτόπια διαπίστωση
- Ληστεία
- Αναφορές από συστήματα
- Απώλεια συστήματος
- Αναφορά λάθους από συστήματα
- Έλεγχος Εσωτερικού Ελέγχου
- Έλεγχος Κανονιστικής Συμμόρφωσης
- Αξιολόγηση κινδύνου (workshops)
- Υπέρβαση ορίου δείκτη κινδύνου (KRI)
- Απόκλιση από προϋπολογισμό
- Επισφάλεια / πρόνοια για επισφάλεια
- Εξωτερικός Έλεγχος
- Κίνηση λογαριασμού πελάτη (Statement)
- Τιμολόγιο
- Παράπονο (πελάτη ή άλλου)
- Απαιτήση (πελάτη ή άλλου)
- Νομική Αγωγή
- Διακανονισμός
- Νομική Απόφαση
- Επικοινωνία από Εποπτικές Αρχές

4.3. Μορφές Λειτουργικού Κινδύνου

Η ανάλυση των τραπεζικών κινδύνων στηρίζεται σε μία βασική παραδοχή. Οι προβλέψεις με βάση τους λογιστικούς κανόνες καλύπτουν αναμενόμενες ζημιές ενώ οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που επιβάλλουν οι εποπτικές αρχές καλύπτουν τις μη αναμενόμενες απώλειες. Εντούτοις, οι λογιστικοί κανόνες στις περισσότερες χώρες δεν επιτρέπουν ολοκληρωμένη προσέγγιση για τον υπολογισμό προβλέψεων, ειδικά για τον λειτουργικό κίνδυνο. Συνήθως, οι υφιστάμενοι κανόνες επιτρέπουν τον καθορισμό προβλέψεων μόνο για μελλοντικές υποχρεώσεις που συνδέονται με γεγονότα που έχουν ήδη συμβεί. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή της Βασιλείας πρότεινε την εκτίμηση μιας κεφαλαιακής απαίτησης για το λειτουργικό κίνδυνο με σκοπό την κάλυψη τόσο από τις αναμενόμενες όσο και από τις μη αναμενόμενες ζημιές.

Σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας, ως λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται αυτός κατά τον οποίο μπορούν να επέλθουν άμεσες ή έμμεσες απώλειες ως αποτέλεσμα ανεπαρκών ή εσφαλμένων εσωτερικών διαδικασιών, από συστήματα ή από τον ανθρώπινο παράγοντα είτε εξαιτίας άλλων εξωτερικών παραγόντων. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζουμε τον διαχωρισμό των κατηγοριών απωλειών με βάση το Σύμφωνο της Βασιλείας.

Πίνακας 1: Είδη / Κατηγορίες Ζημιών Λειτουργικού Κινδύνου με βάση το Σύμφωνο της Βασιλείας

Είδος / Κατηγορία Ζημίας	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα Δραστηριοτήτων
1. Εσωτερική Απάτη: Ζημιές από πράξεις που διαπράττονται με πρόθεση καταδολίευσης, υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων ή καταστρατήγησης κανονιστικών ή νομοθετικών διατάξεων ή πολιτικών της επιχείρησης, με την εξαίρεση των περιπτώσεων που σχετίζονται με τραπεζικές αντιθέτες με τους κανόνες περί πολιτιστικής πολυμορφίας /διακριτικής μεταχείρισης, στις οποίες εμπλέκεται τουλάχιστον ένα μέλος της επιχείρησης.	1.1 Μη εξουσιοδοτημένη δραστηριότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Ηθελμημένη παράλειψη αναφοράς πράξης. • Μη εξουσιοδοτημένος τύπος πράξης • Ηθελμημένη παραποίηση θέσης.
	1.2 Εσωτερική κλοπή και απάτη	<ul style="list-style-type: none"> • Απάτη / πιστωτική απάτη / μικροκαταθέσεις. • Κλοπή / εκβιασμός / υπεξαίρεση χρημάτων / ληστεία. • Κατάχρηση/ Υπεξαίρεση παγίων. • Κακόβουλη καταστροφή παγίων • Πλαστογραφία. • Απάτη από μη εκκαθαρισμένες επιταγές • Λαθρεμπόριο. • Ανάληψη διαχείρισης λογαριασμού / πλαστοπροσωπία • Μη συμμόρφωση με φορολογικούς κανόνες / φοροδιαφυγή (εσκεμμένα) • Δωροδοκίες / Μίζες • Διαπλεκόμενες συναλλαγές (όχι για λογαριασμό της εταιρείας)
2. Εξωτερική Απάτη: Ζημιές από πράξεις που διαπράττονται από τρίτο με πρόθεση καταδολίευσης, υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων ή καταστρατήγησης της νομοθεσίας.	2.1 Κλοπή και απάτη	<ul style="list-style-type: none"> • Κλοπή / Ληστεία • Πλαστογραφία • Απάτη από μη εκκαθαρισμένες επιταγές • Εξωτερική Απάτη Καρτών. • Εξωτερική Απάτη Καρτών – Chip Cards • Εσωτερική Απάτη Καρτών. • Απάτη Καρτών μέσω Internet • Κλεμμένη Κάρτα • eBanking – Λανθασμένες Οδηγίες • Ληστεία • Άλλο
	2.2 Ασφάλεια συστημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Ζημιά από hackers • Κλοπή πληροφοριών
3. Θέματα ασφάλειας εργατικού δυναμικού και εργασιακών πρακτικών: Ζημιές από πράξεις αντίθετες με την εργατική	3.1 Εργασιακές Σχέσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Αποζημιώσεις • Επιδόματα • Θέματα που προέκυψαν από λύσεις συνεργασιών • Οργανωμένη εργατική δραστηριότητα • Συνταξιοδοτική Θέματα

Είδος / Κατηγορία Ζημίας	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα Δραστηριοτήτων
νομοθεσία και τη νομοθεσία και τις συμβάσεις για την υγιεινή και την ασφάλεια, από πληρωμές αποζημιώσεων για σωματική βλάβη ή από πρακτικές αντιθέτες με τους κανόνες περί πολιτιστικής πολυμορφίας /διακριτικής μεταχείρισης.	3.2 Ασφάλεια στο χώρο εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> • Γενική ευθύνη έναντι του προσωπικού (γλιστρήμα και πέσιμο) • Γεγονότα που έχουν σχέση με υγιονομικούς κανόνες και κανόνες ασφάλειας προσωπικού • Αποζημιώσεις εργατών
	3.3 Πολυμορφία και διακριτική μεταχείριση	Κάθε είδους διάκριση
4. Πελάτες, Προϊόντα και Επιχειρηματικές Πρακτικές: Ζημιές από ακούσια ή εξ αμελείας παράλειψη εκπλήρωσης επαγγελματικής υποχρέωσης έναντι πελάτη (περιλαμβανομένων των απαιτήσεων εμπιστοσύνης και εντιμότητας) ή από τη φύση ή τα χαρακτηριστικά του προϊόντος.	4.1 Καταλληλότητα, Ενημέρωση και εν γένει Υποχρεώσεις Έναντι Πελατών	<ul style="list-style-type: none"> • Παραβίαση εκπλήρωσης επαγγελματικής υποχρέωσης έναντι πελάτη / Παραβίαση οδηγιών • Καταλληλότητα / γνωστοποίηση θεμάτων (Know Your Client, κ.λ.π.) • Παραβίαση γνωστοποίησης πελατών Ιδιωτικής Πίστης • Παραβίαση ιδιωτικών δεδομένων • Επιθετικές πωλήσεις • Αδικοιολόγητα αυξημένη κίνηση λογαριασμού με σκοπό αυξημένες χρεώσεις πελάτη • Κακή χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών • Αξιοπιστία δανειζόμενου
	4.2 Ανάρμοστες Επιχειρηματικές Πρακτικές	<ul style="list-style-type: none"> • Καταχρηστική επιχειρηματική σύμπραξη • Ανάρμοστες πρακτικές εμπορίου / αγοράς • Χειραγώγηση Αγοράς • Διαπλεκόμενες συναλλαγές (όχι για λογαριασμό της εταιρείας) • Δραστηριότητα χωρίς να έχει χορηγηθεί άδεια • Ξέπλυμα χρήματος
	4.3 Ελαττωματικά Προϊόντα	<ul style="list-style-type: none"> • Μειονεκτήματα προϊόντων (μη εξουσιοδοτημένα) • Λάθη μοντέλων • Λανθασμένη τιμολόγηση προϊόντων
	4.4 Επιλογή Πελατών / Έκθεση	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτυχία στην έρευνα πελατών βάσει κατευθυντηρίων γραμμών • Υπέρβαση ορίων πελάτη
	4.5 Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών	<ul style="list-style-type: none"> • Διενέξεις κατά την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών

Είδος / Κατηγορία Ζημίας	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα Δραστηριοτήτων
<p>5. Βλάβη σε Ενσώματα Περιουσιακά Στοιχεία: Ζημιές από απώλεια ή βλάβη ενσώματων περιουσιακών στοιχείων λόγω φυσικών καταστροφών ή άλλων γεγονότων.</p>	<p>5.1 Καταστροφές και Άλλα Γεγονότα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικές καταστροφές • Ανθρώπινες απώλειες από εξωτερικές πηγές (Τρομοκρατικές ενέργειες, Βανδαλισμός)
<p>6. Διακοπή Δραστηριότητας και Δυσλειτουργία Συστημάτων: Ζημιές από διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας ή δυσλειτουργία των συστημάτων.</p>	<p>6.1 Συστήματα / Υποδομές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hardware • Software • Τηλεπικοινωνίες • Διακοπή παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας • Λάθος Συστήματος – Λανθασμένη μεταφορά • Λάθος Συστήματος – Έλλειμμα ATM • Λάθος Συστήματος – Όριο σε πώση συστήματος
<p>7. Εκτέλεση, Παράδοση και Διαχείριση Διαδικασιών: Ζημιές από ανεπάρκειες στην επεξεργασία των συναλλαγών ή στη διαχείριση των διαδικασιών και από τις σχέσεις με τους εμπορικούς αντισυμβαλλομένους και τους πωλητές.</p>	<p>7.1 Καταχώρηση Συναλλαγών, Εκτέλεση και Διατήρηση Στοιχείων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κακή επικοινωνία • Εισαγωγή στοιχείων, διατήρηση ή λάθη εγκατάστασης • Ληξιπρόθεσμες διορίες ή ευθύνες • Model / συστημική δυσλειτουργία • Λογιστικό λάθος Accounting error / entity attribution error • Λοιπές αστοχίες δραστηριοτήτων • Αποτυχία Συστήματος Delivery failure • Collateral management failure • Reference data maintenance • Χρηματική Διαφορά – θετική • Χρηματική Διαφορά – αρνητική • Χρηματική Διαφορά – λανθασμένη κατάθεση • Χρηματική Διαφορά – λανθασμένη μεταφορά • Treasury – καθυστερημένη καταχώρηση πράξης • Treasury – λανθασμένη ημλία αξίας • Treasury – ανεπαρκείς πόροι • Treasury – καθυστερημένη πληρωμή • Παρακράτηση – λανθασμένη εκτέλεση • Διακοπή πληρωμής επιταγής • Μίζες - Λανθασμένος Χειρισμός • Λανθασμένος Χειρισμός • Εκτέλεση Λανθασμένων Οδηγιών • Άλλο
	<p>7.2 Παρακολούθηση και Γνωστοποίηση</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανεπιτυχής υποβολή αναφορές • Ανακριβείς εξωτερικές αναφορές
	<p>7.3 Εισαγωγή Πελατών και Απαιτούμενα Έγγραφα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή αδειών από πελάτες / έλλειψη αποποιήσεων δικαιωμάτων • Ανεπαρκή ή ανύπαρκτα νομικά έγγραφα • Λανθασμένα έγγραφα

Είδος / Κατηγορία Ζημίας	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα Δραστηριοτήτων
	7.4 Διαχείριση Στοιχείων Πελατών	<ul style="list-style-type: none"> Μη εγκεκριμένη πρόσβαση σε λογαριασμούς Λανθασμένη τήρηση αρχείων πελάτη Απώλεια ή καταστροφή εξ αμελείας σε πάγια στοιχεία πελατών Λανθασμένη τιμολόγηση μετοχών
	7.5 Αντισυμβαλλόμενο	<ul style="list-style-type: none"> Κακή εκτέλεση σύμβασης από αντισυμβαλλόμενο που δεν είναι πελάτης Διαφωνίες με μη πελάτες αντισυμβαλλόμενους
	7.6 Πάροχοι Υπηρεσιών / Προμηθευτές	<ul style="list-style-type: none"> Outsourcing Διενέργειες με παρόχους
8. Business or Strategic Event		
9. Other Non-Regulatory Event		

Καθώς η Επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί ότι ο προσδιορισμός της κεφαλαιακής επιβάρυνσης έναντι του λειτουργικού κινδύνου πρέπει να βασίζεται τόσο στις αναμενόμενες όσο και στις μη αναμενόμενες ζημιές, σύμφωνα με τα στελέχη των τραπεζών τίθεται το εξής θέμα. Εφόσον το υφιστάμενο πλαίσιο λογιστικών κανόνων αρκετών χωρών, προβλέπει το σχηματισμό προβλέψεων έναντι μελλοντικών υποχρεώσεων που μπορούν να προκύψουν εξαιτίας όμως γεγονότων που ήδη έχουν συμβεί και αντιμετωπισθεί από τις τράπεζες (κεφαλαιακή απαίτηση σε κάλυψη μη αναμενόμενων ζημιών, προβλέψεις σε κάλυψη αναμενόμενων ζημιών) μήπως τελικά η στάθμιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα ήταν υπερβολικά υψηλή και θα αφαιρούσε τη δυνατότητα να καλύπτονται και άλλοι κίνδυνοι. Στο πρόβλημα αυτό η Επιτροπή πρότεινε να συνεκτιμάται (αφαιρείται) μέρος μόνο από τις σχηματισθείσες κατά τη χρήση προβλέψεις, εφόσον με σαφήνεια τα ιδρύματα αναφέρουν την αιτία σχηματισμού τους.

4.4 Παραδείγματα Λειτουργικού Κινδύνου

Το ενδιαφέρον των τραπεζών για το λειτουργικό κίνδυνο έχει αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω της ολοένα μεγαλύτερης έμφασης που δίνεται στη διαχείριση κινδύνων σε κεντρικό επίπεδο και της διαρκώς αυξανόμενης προσοχής των εποπτικών αρχών στο ζήτημα. Η αποφυγή λαθών του παρελθόντος που έχουν οδηγήσει σε μεγάλα σκάνδαλα ή ακόμα και σε καταρρεύσεις τραπεζών αποτελεί κύριο μέλημα όλων των ενεχομένων στη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου.

Κλασικές περιπτώσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι το σκάνδαλο της BCCI το 1991 και η κατάρρευση της βρετανικής τράπεζας, Barings το Φεβρουάριο του 1995, μετά από 233 έτη λειτουργίας. Φαινομενικά η πτώση συνδέθηκε με τη δράση ενός μόνο διαπραγματευτή, του 28χρονου Nick Leeson που απώλεσε 1,3 δις δολάρια σε διαπραγμάτευση παραγώγων. Οι απώλειες προκλήθηκαν από την τεράστια έκθεση στην ιαπωνική κεφαλαιαγορά μέσω χρηματοοικονομικών συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης (futures). Ο Leeson ήταν ο επικεφαλής των διαπραγματευτών της Barings στη Σιγκαπούρη. Καθώς η αγορά υποχώρησε κατά 15% τους δύο πρώτους μήνες το 1995 οι ζημιές ήταν τεράστιες. Ο Leeson αρνούμενος να αποδεχτεί την πραγματικότητα στοιχημάτισε ότι θα «γυρίσει ο τροχός», έτσι ώστε να ανακτηθούν οι απώλειες, αποκρύπτοντας το ύψος τους από τους προϊσταμένους του. Στην περίπτωση της Barings το πραγματικό πρόβλημα ήταν η αποτυχία των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, το λάθος εστιάζεται στην συγκέντρωση του ελέγχου τόσο των συναλλαγών όσο και των διαδικασιών απεικόνισης των συναλλαγών σε ένα μόνο άτομο.

Ανάλογη περίπτωση ήταν της Orange County, μιας διοικητικής περιφέρειας της Καλιφόρνιας, το 1994. Πρόκειται για την πιο ακραία περίπτωση που ο κίνδυνος αγοράς βρισκόταν εκτός κάθε συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Εμπιστεύθηκαν στα χέρια ενός μόνο διαπραγματευτή, του Bob Citron, 7,5 δις δολάρια που ανήκαν σε σχολεία, δήμους και την ίδια διοικητική περιφέρεια.

Επίσης, η περίπτωση της Daiwa Bank αποτελεί το πιο κλασικό παράδειγμα έλλειψης συστημάτων προληπτικού ελέγχου και διερεύνησης περιπτώσεων διαφθοράς. Ο διευθυντής του καταστήματος της Νέας Υόρκης, της 12^{ης} μεγαλύτερης τράπεζας της Ιαπωνίας, ο Toshihide Igushi, απέκρυπτε επί 11 συναπτά έτη ζημιές που είχαν προκληθεί επί της θητείας του συσσωρεύοντας απώλειες 1,1 δις δολάρια.

Αξίζει να αναφερθεί και η περίπτωση του Ιάπωνα χρηματιστή της Mizuho Securities, του χρηματοοικονομικού κλάδου της ιαπωνικής τράπεζας Mizuho, ο οποίος αντί να πουλήσει μία μετοχή στην τιμή των 610.000 γεν, εκποίησε 610.000 μετοχές της εταιρείας για μόλις 1 γεν προκαλώντας αναταραχή στο χρηματιστήριο του Τόκιο. Ο χρηματιστής παρόλο που αντιλήφθηκε το γεγονός άμεσα κι έδωσε εντολή ακύρωσης της συναλλαγής, το σύστημα παρούσασε αδυναμία ακύρωσης της εντολής πώλησης, ενώ δεχόταν όλες τις εντολές αγοράς.

Επιπρόσθετα, θύμα οικονομικής απάτης, η οποία της стоίχισε 4,9 δις ευρώ, ανακοίνωσε ότι έπεσε η Societe Generale, στα τέλη Ιανουαρίου 2008. Ένας trader, ο Ζερόμ Κερβιέλ, ο οποίος χωρίς εξουσιοδότηση στοιχημάτιζε σε παράγωγα, προκάλεσε στη γαλλική τράπεζα τις υψηλότερες ζημιές που έχουν καταγραφεί στην τραπεζική ιστορία από απάτη. Οι ζημιές είναι μεγαλύτερες από τα 2,6 δις δολάρια, που έχασε η Sumitomo Corp. και τριπλάσιες από τις ζημιές 1,8 δις δολαρίων, που προκάλεσαν την κατάρρευση της Barings. Αμέσως μετά την ανακοίνωση της είδησης, η οποία προκάλεσε σοκ στον χρηματοοικονομικό κλάδο, η μετοχή της Societe Generale άρχισε να υποχωρεί κατά 6,4%, οδηγώντας τις απώλειες της τράπεζας στο 25% από την αρχή του έτους. Η τράπεζα ανακοίνωσε επίσης περαιτέρω διαγραφές ενεργητικών της τάξης των 2,05 δις ευρώ αν και ανώνυμες πηγές αναφέρουν ότι ο τελικός «λογαριασμός» της ζημιάς που προκάλεσε ο Κερβιέλ στη Société Générale φτάνει τα 6,3 δις ευρώ και όχι τα 4,82 δις ευρώ που ανακοίνωσε η τράπεζα.

Πιο πρόσφατη περίπτωση λειτουργικού κινδύνου αποτέλεσε η συνεχιζόμενη απεργία των εργαζομένων στην Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), την άνοιξη του 2008, κάνοντας ορατό τον κίνδυνο να μείνει η αγορά χωρίς ρευστότητα. Όπως αποδείχθηκε στην πράξη, σε κάθε περίπτωση που η ΤτΕ αδυνατεί να διενεργεί συναλλαγές, δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν συναλλαγές μεταξύ των τραπεζών με συνέπειες στη ρευστότητά τους, ενώ δεν πραγματοποιούνται και συναλλαγές χρεογράφων, τίτλων και μεριδίων Αμοιβαίων Κεφαλαίων. Σημειώνεται επίσης ότι με δυσκολίες πραγματοποιούνται μια σειρά από άλλες τραπεζικές εργασίες, όπως η αποστολή εμβασμάτων, η είσπραξη μετρητών από επιταγή στην εκδότηρια τράπεζα και οι πλήρωμές λογαριασμών μέσω ATMs, ενώ σημαντικές είναι και οι συνέπειες για τις ίδιες τις τράπεζες, καθώς στρέφονται στον δανεισμό από άλλα ιδρύματα, με μεγαλύτερη ρευστότητα, προκειμένου να καλύψουν τις τρέχουσες ανάγκες τους και μάλιστα με σημαντικό κόστος. Όπως αποδεικνύεται, δηλαδή, η ανακύκλωση του υφιστάμενου αποθέματος μετρητών στην αγορά είναι εν μέρει αποτελεσματική και δεν επαρκεί για να χρηματοδοτήσει με την αναγκαία ρευστότητα την αγορά.

Πλήθος είναι όμως και τα προβλήματα που δημιουργούνται και στις συναλλαγές με την ευρωζώνη. Υπό τις δεδομένες συνθήκες, η χώρα μας αδυνατεί να διαχειριστεί τα συναλλακτικά διαθέσιμα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και η ΤτΕ με τη σειρά της δεν μπορεί να διαχειριστεί τα διαθέσιμά της. Επιπρόσθετα, υπάρχουν και αδυναμίες άσκησης νομισματικής πολιτικής, καθώς αν η απεργιακή κινητοποίηση συμπίπτει με ημέρα «tender» (δημοπρασίες του ευρωσυστήματος για τη χρηματοδότηση των τραπεζών) θα παραλύσει το σύστημα χρηματοδότησης. Να προστεθεί η αδυναμία συναλλαγών μεταξύ των ελληνικών τραπεζών με τράπεζες της Ε.Ε. καθώς και τα έντονα προβλήματα των συναλλαγών μεταξύ των υπολοίπων κεντρικών τραπεζών ακόμα και εάν μόνο η ΤτΕ δεν λειτουργήσει.

Μία άλλη πτυχή λειτουργικού κινδύνου παρατηρείται στις εξωγενείς μεθόδους οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας στον τραπεζικό τομέα. Πρόκειται για την τάση outsourcing ορισμένων υποστηρικτικών εργασιών, με την ανάθεση, λόγω χάριν, από διάφορες τράπεζες της τηλεφωνικής εξυπηρέτησης των πελατών τους σε εξωτερικούς συνεργάτες, που διαθέτουν τηλεφωνικά κέντρα. Ξαφνικά, το προσωπικό που χρησιμοποιούν περιστασιακά οι εν λόγω τηλεφωνικά κέντρα. Ξαφνικά, το προσωπικό που χρησιμοποιούν περιστασιακά οι εν λόγω εξωτερικές επιχειρήσεις αποκτά πρόσβαση σε ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών σχετικά με την ταυτότητα, τα περιουσιακά στοιχεία και τις συναλλαγές των πελατών μιας τράπεζας. Σε ποιον ανήκουν τα τηλεφωνικά κέντρα; Πώς προσλαμβάνεται το προσωπικό τους; Είναι υπεύθυνες οι εποπτικές αρχές; Και αν ναι, πόσο αποτελεσματική μπορεί να είναι η εποπτεία τους σε σχέση με την ποιότητα της άσκησης υποστηρικτικών δραστηριοτήτων;

Από την παράθεση όλων των ανωτέρων περιπτώσεων απάτης και αδυναμίας των εποπτικών αρχών να καταστείλουν προβλήματα λειτουργικού κινδύνου διαπιστώνουμε ότι η Επιτροπή της Βασιλείας αντιμετωπίζει ένα σοβαρό δίλημμα. Από τη μια πλευρά, δεν μπορεί να περιγράψει αναλυτικά τα ποιοτικά πρότυπα εφαρμογής των νέων προτάσεων, καθώς τότε η Νέα Συνθήκη θα έχανε την «ευελιξία» εφαρμογής της σε μια ευρεία κλίμακα πιστωτικών ιδρυμάτων. Από την άλλη πλευρά, αν τα ποιοτικά κριτήρια δεν είναι επαρκώς αναλυτικά τότε καθιστούσαν τη Νέα Συνθήκη και πιθανών στρεβλώσεων σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες θα καθιστούσαν τη Νέα Συνθήκη με εφαρμογή και αναποτελεσματική. Η Επιτροπή της Βασιλείας, προσπαθώντας να διατηρήσει αυτή τη λεπτή ισορροπία πιθανά να βρεθεί αντιμέτωπη με την κατάσταση όπου διαφορετικές εποπτικές αρχές θα εφαρμόζουν διαφορετικά πρότυπα, γεγονός που αναμφισβήτητα θα οδηγούσε σε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού στο διεθνές τραπεζικό σύστημα.

Παράλληλα, και παρά την προσπάθεια για την ποσοτικοποίηση του λειτουργικού κινδύνου, έτσι ώστε να προσδιορίζονται και οι σχετικές Κεφαλαιακές Απαιτήσεις, είναι αβέβαιο αν η μέτρηση οδηγεί τελικά σε ένα αποτέλεσμα το οποίο αντανάκλα και την πραγματική έκθεση ενός Πιστωτικού Ιδρύματος σε λειτουργικό κίνδυνο. Ακόμα και αν οι τράπεζες καταφέρουν να επιβάλλουν μία ενιαία μορφή στους υπολογισμούς τους, η υιοθέτηση των κανόνων της Βασιλείας II θα συνεχίσει να αποτελεί εστία ανησυχίας. Κι αυτό γιατί οι φόρμες που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων εφαρμόζονται με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπουν μεγάλες μειώσεις στις κεφαλαιακές απαιτήσεις, χωρίς να αποκλείουν το ενδεχόμενο ακόμα και κατάρρευσης ενός τραπεζικού ιδρύματος.

5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

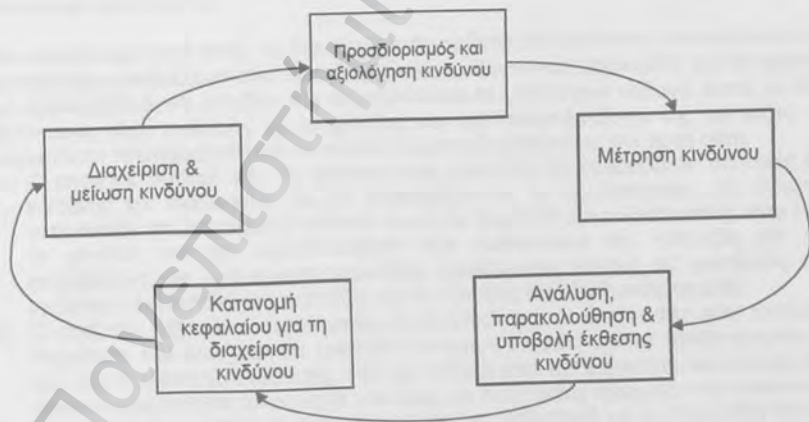
5.1. Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου

Η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου αφορά στην αναγνώριση των κινδύνων και στο σχεδιασμό των κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισής τους. Τα απαραίτητα στοιχεία ενός πλαισίου αποτελεσματικής διαχείρισης του κινδύνου είναι κυρίως μια ξεκάθαρη στρατηγική και η συνεχής επίβλεψη από τη διοίκηση. Επίσης, αναγκαία κρίνεται η σαφής οριοθέτηση ευθυνών και ο διαχωρισμός καθηκόντων από τον εσωτερικό έλεγχο καθώς και η εκτίμηση απρόβλεπτων γεγονότων.

Πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαχείριση λειτουργικού κινδύνου κατέχει ο ανθρώπινος παράγοντας. Οι άνθρωποι είναι το πολυτιμότερο περιουσιακό στοιχείο των τραπεζών αλλά συγχρόνως και η μεγαλύτερη απειλή. Για αυτό το λόγο, η σωστή επιλογή προσωπικού είναι κρίσιμη για τη διαχείριση των πιο σημαντικών κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες.

Μία από τις σημαντικότερες μεθοδολογίες διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου είναι γνωστή ως ρόδα λειτουργικού κινδύνου, η οποία περιγράφεται στο ακόλουθο σχήμα.

Σχήμα 1: Η Ρόδα του Λειτουργικού Κινδύνου

- **Προσδιορισμός και αξιολόγηση κινδύνου:** πραγματοποιείται συνήθως μέσω προγράμματος αυτοαξιολόγησης και ελέγχου του κινδύνου (risk and control self-assessment, RCSA). Τα ανώτερα στελέχη προσδιορίζουν αυτές τις διαδικασίες, τους ελέγχους και τους κινδύνους που πρέπει να καταγράφονται.
- **Μέτρηση κινδύνου:** ποσοτική εκτίμηση για τον αντίκτυπο επέλευσης του κινδύνου.

- *Ανάλυση, παρακολούθηση και υποβολή έκθεσης κινδύνου:* απεικόνιση με διαφάνεια των επερχόμενων κινδύνων, σχεδιασμός προγραμμάτων δράσης και κοινοποίηση των ενεργειών σε διάφορα επίπεδα διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένου και του διοικητικού συμβουλίου.
- *Κατανομή κεφαλαίου για τη διαχείριση κινδύνου:* υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάθε επιχειρησιακή μονάδα ώστε να αποφευχθούν απροσδόκητες απώλειες σε δεδομένο χρονικό ορίζοντα.
- *Διαχείριση και μείωση κινδύνου:* εναλλακτική χρηματοδότηση του κινδύνου ή μετατόπιση του μέσω ασφαλιστικών προγραμμάτων.

Η τήρηση των διαδικασιών και οι ενδεδειγμένες έλεγχοι θα έχουν ως επακόλουθο την κατανομή χαμηλότερου κινδύνου στην επόμενη «στροφή» της «ρόδας».

Επιπρόσθετα, πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε το 2006 την ανανεωμένη έκδοση των Βασικών Αρχών (Core Principles) για την αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία, μετά την πρώτη έκδοσή του 1999. Πρόκειται για ένα πλαίσιο των ελάχιστων απαιτήσεων για ορθές εποπτικές πρακτικές, οι οποίες θεωρούνται παγκοσμίως εφαρμόσιμες. Η επιτροπή κατάρτισε τις Βασικές Αρχές και τη μεθοδολογία προκειμένου να συμβάλλει στην ενίσχυση του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.

Οι αδυναμίες του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας, αναπτυσσόμενης ή αναπτυγμένης, μπορούν να απειλήσουν την οικονομική σταθερότητα τόσο στο εσωτερικό της ίδιας της χώρας, όσο και διεθνώς. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η εφαρμογή των Βασικών Αρχών από όλες τις χώρες θα ήταν ένα σημαντικό βήμα προς τη βελτίωση της οικονομικής σταθερότητας εσωτερικά και διεθνώς. Επιπλέον, θα παρείχε το υπόβαθρο για την περαιτέρω ανάπτυξη αποτελεσματικών εποπτικών συστημάτων.

Σύμφωνα με μία από αυτές τις Βασικές Αρχές, ορίζεται ότι οι επόπτες θα πρέπει να πειστούν αν οι τράπεζες εφαρμόζουν πολιτικές διαχείρισης κινδύνου και διαδικασίες για να προσδιορίσουν, να αξιολογήσουν, να ελέγξουν και να μετριάσουν το λειτουργικό κίνδυνο. Αυτές οι πολιτικές και διαδικασίες είναι ανάλογες με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα της τράπεζας. Παρακάτω παρατίθεται τα απαραίτητα και τα συμπληρωματικά κριτήρια για την αρχή αυτή.

- Ο επόπτης απαιτεί από τις μεμονωμένες τράπεζες να εφαρμόζουν πολιτικές διαχείρισης κινδύνου και διαδικασίες για να προσδιορίσουν, να αξιολογήσουν, να ελέγξουν και να μετριάσουν τον λειτουργικό κίνδυνο. Αυτές οι πολιτικές και οι διαδικασίες είναι επαρκείς για το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών της τράπεζας και ο επόπτης επιβεβαιώνει ότι ρυθμίζονται περιοδικά λαμβάνοντας υπόψη τις μεταβολές του προφίλ κινδύνου (risk profile) της τράπεζας και τις εξελίξεις της εξωτερικής αγοράς.
- Ο επόπτης απαιτεί οι στρατηγικές, οι πολιτικές και οι διαδικασίες των τραπεζών για τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου να έχουν εγκριθεί και να αναθεωρούνται περιοδικά από την Επιτροπή. Ο επόπτης, επίσης, απαιτεί από την Επιτροπή να επιτηρεί τη διοίκηση, ώστε να εξασφαλίσει ότι αυτές οι πολιτικές και διαδικασίες εφαρμόζονται αποτελεσματικά.
- Ο επόπτης είναι πεπεισμένος ότι η εγκεκριμένη στρατηγική και οι σημαντικές πολιτικές και οι διαδικασίες για τον λειτουργικό κίνδυνο εφαρμόζονται αποτελεσματικά από τη διοίκηση.
- Ο επόπτης αναθεωρεί τη ποιότητα και την περιεκτικότητα των επιχειρησιακών διηγετικών πλάνων της τράπεζας καθώς και των πλάνων που περιλαμβάνουν απρόοπτα γεγονότα. Ο στόχος είναι να εξακριβώσει ότι η τράπεζα είναι σε θέση να λειτουργήσει ως επιχείρηση σταθερής πορείας και να ελαχιστοποιήσει τις απώλειες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που μπορούν να προκύψουν από τις διαταραχές στα συστήματα πληρωμής και εκκαθάρισης, σε περίπτωση αυστηρής επιχειρησιακής διάσπασης.

- v. Ο επόπτης καθορίζει ότι οι τράπεζες έχουν καθιερώσει τις κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες πληροφορικής τεχνολογίας που απευθύνονται σε πεδία όπως η ασφάλεια των πληροφοριών και η ανάπτυξη συστημάτων και έχουν καταστήσει τις επενδύσεις στην τεχνολογία ανάλογες με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών.
- vi. Ο επόπτης απαιτεί κατάλληλοι μηχανισμοί υποβολής αναφορών να είναι σε θέση να τον κρατήσουν ενήμερο των εξελίξεων που έχουν επιπτώσεις στο λειτουργικό κίνδυνο των τραπεζών της αρμοδιότητάς τους.
- vii. Ο επόπτης επιβεβαιώνει ότι ο νομικός κίνδυνος ενσωματώνεται στις διαδικασίες διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου της τράπεζας.
- viii. Ο επόπτης καθορίζει ότι οι τράπεζες έχουν καθιερώσει τις κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες για να αξιολογήσουν, να διαχειριστούν και να ελέγξουν τις εξωποριστικές δραστηριότητες
- ix. Ο επόπτης καθορίζει ότι οι πολιτικές και οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου εξετάζουν τις σημαντικότερες πτυχές του λειτουργικού κινδύνου, συμπεριλαμβανομένου ενός κατάλληλου πλαισίου λειτουργικού κινδύνου που εφαρμόζεται σε μια βάση εύρους ομάδας. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες θα πρέπει να περιλάβουν τους πρόσθετους κινδύνους που είναι διαδεδομένοι σε ορισμένες τραπεζικές εργασίες που παρουσιάζουν ιδιαίτερη λειτουργικότητα. Θα πρέπει, επίσης, να καλύψουν τις περιόδους εκείνες όπου είναι δυνατόν να αυξηθεί ο λειτουργικός κίνδυνος.

5.2. Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για το Λειτουργικό Κίνδυνο βάσει Οδηγιών της Τράπεζας της Ελλάδος

Τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου:

- i. με την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη
- ii. με την Τυποποιημένη Προσέγγιση, μετά από σύμφωνη γνώμη της Τράπεζας της Ελλάδος
- iii. με Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης, κατόπιν άδειας της Τράπεζας της Ελλάδος

Η προσέγγιση που επιλέγεται θα πρέπει να είναι ανάλογη με την πολυπλοκότητα και το μέγεθος των κινδύνων που αναλαμβάνει το πιστωτικό ίδρυμα.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν την Τυποποιημένη Προσέγγιση ή τις Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης δεν επιτρέπεται να επανέλθουν στη χρήση απλούστερης προσέγγισης. Σε ειδικές περιπτώσεις, και μετά την υποβολή τεκμηριωμένου αιτήματος, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να χορηγήσει άδεια επιστροφής σε λιγότερο εξελιγμένη προσέγγιση εφόσον υφίστανται αποδεδειγμένα σημαντικοί λόγοι.

5.2.1. Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)

Με την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου ανέρχονται στο 15% του Σχετικού Δείκτη Εισοδήματος, όπως αυτός ορίζεται παρακάτω.

Σχετικός Δείκτης Εισοδήματος

α) Ο Σχετικός Δείκτης Εισοδήματος ορίζεται ως ο μέσος όρος των τριών (3) τελευταίων ετών, πριν την ημερομηνία αναφοράς, των Ακαθάριστων Λειτουργικών Εσόδων, όπως αυτά αναλύονται στους Πίνακες Α και Β του Παραρτήματος Ι. Ο τριετής μέσος όρος υπολογίζεται με βάση τις τελευταίες τρεις δωδεκάμηνες παρατηρήσεις στο τέλος της κάθε διαχειριστικής χρήσης.

β) Ο Σχετικός Δείκτης Εισοδήματος υπολογίζεται ως το άθροισμα των ετήσιων παρατηρήσεων, για τις οποίες υπάρχουν θετικά μεγέθη διαιρούμενο με τον αριθμό των θετικών μεγεθών. Επομένως εάν για κάποια παρατήρηση τα Ακαθάριστα Λειτουργικά Έσοδα είναι αρνητικά ή μηδενικά, το μέγεθος αυτό δεν θα λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό του μέσου όρου.

Τα Ακαθάριστα Λειτουργικά Έσοδα υπολογίζονται ως το αλγεβρικό άθροισμα των στοιχείων του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης, που παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι, με το ανάλογο πρόσημο. Ανάλογα με το λογιστικό σχέδιο που ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να εφαρμόσουν και τον αντίστοιχο ορισμό, όπως περιγράφεται στο Παράρτημα Ι (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα – Πίνακας Α, Εθνικό Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών – Πίνακας Β).

Στην περίπτωση κατά την οποία μία επιχείρηση υπόκειται σε λογιστικό πλαίσιο διαφορετικό από αυτό των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων ή του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου Τραπεζών, θα πρέπει να γίνεται ο υπολογισμός του Σχετικού Δείκτη Εισοδήματος βάσει των στοιχείων που αντανακλούν καλύτερα τον ορισμό των Ακαθάριστων Λειτουργικών Εσόδων, όπως αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα Β του Παραρτήματος Ι.

5.2.2. Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized Approach)

Για την υιοθέτηση της Τυποποιημένης Προσέγγισης, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να παρέχουν στην Τράπεζα της Ελλάδος βεβαίωση και τα απαιτούμενα στοιχεία που τεκμηριώνουν ότι πληρούν όλα τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή της προσέγγισης, όπως προβλέπονται παρακάτω.

Υπολογισμός Κεφαλαιακής Απαιτήσης

- i. Τα πιστωτικά ιδρύματα κατανέμουν τις δραστηριότητές τους στις κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που παρατίθενται παρακάτω στον Πίνακα 2. Με την επιφύλαξη της υποπαρ. iii παρακάτω, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι λειτουργικού κινδύνου για κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα, ισούνται με τον μέσο όρο των τριών (3) τελευταίων ετών, των Ακαθάριστων Λειτουργικών Εσόδων σταθμισμένων με τους συντελεστές που παρατίθενται στον Πίνακα 2.

- ii. Με την επιφύλαξη της παρ. iv περί «Εναλλακτικής Τυποποιημένης Προσέγγισης», ως Σχετικός Δείκτης Εισοδήματος ορίζονται τα Ακαθάριστα Λειτουργικά Έσοδα κατά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας ανά έτος, τα οποία υπολογίζονται κατ' αναλογία με τα προβλεπόμενα για την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη (Πίνακας Α ή Β του Παραρτήματος Ι). Ο τριετής μέσος όρος υπολογίζεται με βάση τις τελευταίες τρεις δωδεκάμηνες παρατηρήσεις στο τέλος της διαχειριστικής χρήσης. Εάν δεν υπάρχουν διαθέσιμα ελεγμένα στοιχεία, μπορούν να χρησιμοποιούνται τεκμηριωμένες εκτιμήσεις του πιστωτικού ιδρύματος, οι οποίες θα πρέπει να υποστηρίζονται επαρκώς από τα λογιστικά του στοιχεία, στοιχεία κόστους, κλπ.
- iii. Τυχόν αρνητικά Ακαθάριστα Λειτουργικά Έσοδα από μία ή περισσότερες επιχειρηματικές δραστηριότητες, κατ' έτος, μπορούν να καταλογισθούν στο σύνολο των Ακαθάριστων Λειτουργικών Εσόδων.
- iv. Εάν, όμως, η αθροισμένη κεφαλαιακή απαίτηση όλων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων εντός ενός δεδομένου έτους είναι αρνητική, τότε για τον υπολογισμό του μέσου όρου αυτή λαμβάνεται υπόψη στον αριθμητή με μηδενική αξία.

Πίνακας 2: Δραστηριότητες ανά τομέα

Κατηγορία Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	Δραστηριότητες ανά κατηγορία	Συντελεστής
Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις (Corporate Finance)	Αναδοχή ή /και τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων (με ανάληψη του κινδύνου αγοράς) Υπηρεσίες συνδεδεμένες με την αναδοχή Υπηρεσίες επενδυτικών συμβουλών Υπηρεσίες συμβουλών σε επιχειρήσεις για θέματα κεφαλαιακής διάρθρωσης, βιομηχανικής στρατηγικής και συναφή θέματα, συγχωνεύσεων και εξαγορών επιχειρήσεων Έρευνα επενδύσεων και χρηματοοικονομική ανάλυση, καθώς και κάθε άλλη μορφή γενικών συστάσεων σχετικά με συναλλαγές σε χρηματοπιστωτικά μέσα	18%
Διαπραγμάτευση και πωλήσεις χρηματοπιστωτικών μέσων (Trading and Sales)	Εκτέλεση εντολών για λογαριασμό πελατών Λήψη και διαβίβαση εντολών σχετικών με ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα Τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων (χωρίς ανάληψη κινδύνου αγοράς) Εκμετάλλευση πολυμερών συστημάτων διαπραγμάτευσης τίτλων Διαπραγμάτευση για ίδιο λογαριασμό Διαμεσολάβηση στις διαπραγματευτικές χρηματαγορές	18%
Λιανική τραπεζική (Retail Banking) (Δραστηριότητες με φυσικά πρόσωπα ή με μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ικανοποιούν τα κριτήρια για την υπαγωγή στην κλάση των ανοιγμάτων λιανικής)	Αποδοχή καταθέσεων και άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων Χορηγήσεις Χρηματοδοτική μίσθωση Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων	12%

Κατηγορία Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	Δραστηριότητες ανά κατηγορία	Συντελεστής
τραπεζικής)		
Εμπορική τραπεζική (Commercial Banking)	Αποδοχή καταθέσεων και άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων Χορηγήσεις Χρηματοδοτική μίσθωση Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων	15%
Διενέργεια και διακανονισμός πληρωμών (Payment & Settlement)	Πράξεις διενέργειας πληρωμών περιλαμβανομένης της μεταφοράς κεφαλαίων Έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής	18%
Υπηρεσίες φύλαξης και διαχείρισης (Agency Services)	Υπηρεσίες φύλαξης και διαχείρισης χρηματοπιστωτικών μέσων για λογαριασμό πελατών, περιλαμβανομένης της θεματοφυλακής και συναφών υπηρεσιών όπως η διαχείριση διαθεσίμων / εξασφαλίσεων	15%
Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων (Asset Management)	Διαχείριση χαρτοφυλακίου Διαχείριση Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων (ΟΣΕ) Άλλες μορφές διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων	12%
Υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε πελάτες λιανικής (Retail Brokerage) (Δραστηριότητες με φυσικά πρόσωπα ή με μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ικανοποιούν τα κριτήρια για την υπαγωγή στην κλάση των ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής)	Λήψη και διαβίβαση εντολών σχετικών με ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα Τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων (χωρίς ανάληψη κινδύνου) Εκτέλεση εντολών για λογαριασμό πελατών	12%

Ταξινόμηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

- α. Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να αναπτύξουν και να τεκμηριώσουν γραπτώς συγκεκριμένες πολιτικές και κριτήρια για την ταξινόμηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους στις αντίστοιχες κατηγορίες. Τα κριτήρια αντιστοίχισης πρέπει να αναθεωρούνται και να προσαρμόζονται σε συνάρτηση με την εξέλιξη και τις μεταβολές των δραστηριοτήτων και των κινδύνων.
- β. Η ταξινόμηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, πρέπει να πληροί τα ακόλουθα κριτήρια:
- Όλες οι λειτουργίες ενός πιστωτικού ιδρύματος θα πρέπει να αντιστοιχίζονται σε κάποια από τις προκαθορισμένες κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, χωρίς επικαλύψεις.
 - Οι δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις προκαθορισμένες κατηγορίες, αλλά αποτελούν υποστηρικτικές λειτουργίες (ancillary functions) σε κάποια από τις βασικές δραστηριότητες θα ταξινομούνται στην κατηγορία δραστηριότητας που υποστηρίζουν.
 - Αν οι εν λόγω δραστηριότητες έχουν υποστηρικτικό χαρακτήρα για περισσότερες της μίας κατηγορίες επιχειρηματικής δραστηριότητας, θα πρέπει να προσδιορίζονται από τα πιστωτικά ιδρύματα αντικειμενικά κριτήρια κατηγοριοποίησής τους.

- iv. Σε περίπτωση που δεν είναι εφικτή η ταξινόμηση μιας λειτουργίας σε κάποια κατηγορία, τότε αυτή θα λαμβάνει τον υψηλότερο συντελεστή (18%). Τον ίδιο συντελεστή θα λαμβάνουν και οι τυχόν υποστηρικτικές σε αυτή λειτουργίες.
- v. Τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να χρησιμοποιούν τις δικές τους μεθοδολογίες εσωτερικής τιμολόγησης για την κατανομή των εσόδων ανά τομέα δραστηριότητας. Τα κόστη που συνδέονται με μία επιχειρηματική δραστηριότητα αλλά καταλογίζονται σε άλλη, μπορούν να αντιστοιχίζονται εκ νέου με την αντίστοιχη δραστηριότητα, για παράδειγμα με τη χρήση μεγεθών που προκύπτουν από τιμές εσωτερικής μεταφοράς (transfer pricing).
- vi. Η ταξινόμηση των δραστηριοτήτων πρέπει να είναι συμβατή με τους ορισμούς των δραστηριοτήτων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς.
- vii. Η διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος είναι υπεύθυνη για τη διαμόρφωση πολιτικής αντιστοίχισης των Σχετικών Δεικτών και των τομέων δραστηριότητας.

Παράδειγμα υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων σύμφωνα με την Τυποποιημένη Προσέγγιση

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων σύμφωνα με την Τυποποιημένη Προσέγγιση θα ακολουθεί τα παρακάτω βήματα:

Βήμα 1: Υπολογισμός των ακαθάριστων λειτουργικών εσόδων ανά έτος ανά επιχειρηματικό τομέα (3 παρατηρήσεις ανά 8 επιχειρηματικοί τομείς). Τα ποσά μπορεί να είναι θετικά ή αρνητικά.

Βήμα 2: Πολλαπλασιασμός των 24 παρατηρήσεων με τους αντίστοιχους συντελεστές στάθμισης. Τα ποσά μπορεί να είναι θετικά ή αρνητικά.

Βήμα 3: Πρόσθεση των σταθμισμένων ποσών καθέτως (ανά έτος) λαμβάνοντας υπόψη τα θετικά και αρνητικά πρόσημα.

Βήμα 4: Πιθανό συνολικό αρνητικό άθροισμα για κάποιο έτος μηδενίζεται.

Βήμα 5: Υπολογισμός του μέσου όρου με πρόσθεση των τριών (3) ετών και διαίρεση με το 3.

Παράδειγμα:

Υπολογισμός κεφαλαιακής απαίτησης						
Ακαθάριστα λειτουργικά έσοδα			Συντελεστής Στάθμισης	Σταθμισμένα ακαθάριστα λειτουργικά έσοδα		
Έτος Χ-2	Έτος Χ-1	Έτος Χ		Έτος Χ-2	Έτος Χ-1	Έτος Χ
10	10	10	18%	1,8	1,8	1,8
20	-60	30	18%	3,6	-10,8	5,4
-10	10	20	12%	-1,2	1,2	2,4
20	20	30	12%	2,4	2,4	3,6
20	15	10	15%	3	2,25	1,5
10	-40	10	18%	1,8	-7,2	1,8
20	15	0	15%	3	2,25	0
0	20	30	12%	0	2,4	3,6
Σύνολο				Σύνολο		
90	-10	140		14,40	-5,70	20,10
				Διόρθωση αρνητικών ποσών		
				14,40	0,00	20,10
				Μέσος όρος = Κεφαλαιακή Απαίτηση		
				11,50		

Εναλλακτική Τυποποιημένη Προσέγγιση

Στο πλαίσιο της Τυποποιημένης Προσέγγισης και κατόπιν έγκρισης της Τράπεζας της Ελλάδος, τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να κάνουν χρήση Εναλλακτικού Σχετικού Δείκτη για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες της λιανικής τραπεζικής και της εμπορικής τραπεζικής, εφόσον, πέραν των γενικών, τηρούνται οι εξής προϋποθέσεις :

- i. Το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να δραστηριοποιείται σημαντικά στη λιανική ή και την εμπορική τραπεζική, από τις οποίες προέρχεται τουλάχιστον το 90% του τριετούς μέσου όρου των ακαθάριστων λειτουργικών εσόδων. Στην περίπτωση που αυτός ο τριετής μέσος όρος μειωθεί κάτω από το 90% για κάποιο έτος, τότε, και για μόνο για αυτό το έτος, η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να επιτρέψει στο πιστωτικό ίδρυμα να εξακολουθήσει να χρησιμοποιεί τον Εναλλακτικό Σχετικό Δείκτη, με την προϋπόθεση ότι αυτό θα παρουσιάσει στοιχεία ότι δεν έχει αλλάξει προσανατολισμό ως προς τη σύσταση του χαρτοφυλακίου του και ότι αυτή η πτώση είναι καθαρά συγκυριακή.
- ii. ii. Το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να έχει επαρκή στοιχεία που να τεκμηριώνουν κατά την κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος ότι ένα σημαντικό ποσοστό των δραστηριοτήτων λιανικής ή και εμπορικής τραπεζικής αποτελείται από δάνεια που σχετίζονται με υψηλή πιθανότητα αθέτησης, καθώς και ότι η Εναλλακτική Τυποποιημένη Προσέγγιση παρέχει ένα πιο βελτιωμένο τρόπο αξιολόγησης του λειτουργικού κινδύνου. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να παρουσιάζουν τις πιθανότητες αθέτησης που υπολογίζουν για αυτές τις κατηγορίες επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ως υψηλή πιθανότητα αθέτησης θεωρείται η υπερβαίνουσα το 3,5% ενώ ως σημαντικό ποσοστό θεωρείται το υπερβαίνον το 15% του χαρτοφυλακίου λιανικής ή και εμπορικής τραπεζικής. Στην περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα δεν υπολογίζει πιθανότητες αθέτησης θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύει την υψηλή πιθανότητα αθέτησης των δανείων του με άλλους τρόπους.
- iii. iii. Τα παραπάνω κριτήρια για την χρήση της Εναλλακτικής Τυποποιημένης Προσέγγισης θα πρέπει να πληρούνται σε ενοποιημένη βάση. Πιο συγκεκριμένα, αν κάποιο πιστωτικό ίδρυμα πληροί τις προϋποθέσεις σε ενοποιημένη βάση θα μπορεί να εφαρμόζει την συγκεκριμένη προσέγγιση και σε ατομική βάση ακόμη και αν δεν πληρούνται τα κριτήρια σε απόλυτο βαθμό. Τα πιστωτικά ιδρύματα που πληρούν τις προϋποθέσεις σε ατομική βάση, αλλά όχι σε ενοποιημένη, δεν μπορούν να εφαρμόσουν την εν λόγω προσέγγιση σε ενοποιημένη βάση, σε καμία περίπτωση.

Ο Εναλλακτικός Σχετικός Δείκτης είναι ο τριετής μέσος όρος του συνολικού ονομαστικού ποσού των απαιτήσεων πελατών πολλαπλασιασμένος επί 0,035. Για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες της λιανικής και εμπορικής τραπεζικής ως «απαιτήσεις πελατών» νοείται το σύνολο των ποσών που έχουν αναληφθεί και είναι κατηγοριοποιημένα στα αντίστοιχα χαρτοφυλάκια. Στις δραστηριότητες εμπορικής τραπεζικής, συμπεριλαμβάνονται και οι τίτλοι που δεν ανήκουν στο εποπτικό χαρτοφυλάκιο συναλλαγών με την αξία ισολογισμού.

Απαιτούμενα ποιοτικά κριτήρια για την υιοθέτηση της Τυποποιημένης Προσέγγισης

Τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν την Τυποποιημένη Προσέγγιση οφείλουν να τηρούν τα ακόλουθα κριτήρια, με γνώμονα το μέγεθος και την κλίμακα των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος και την αρχή της αναλογικότητας:

- α. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν ξεχωριστή και επαρκώς στελεχωμένη μονάδα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου εντός της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος.
- β. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν ένα τεκμηριωμένο και επαρκές σύστημα για την εκτίμηση και τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου, με σαφή κατανομή των σχετικών αρμοδιοτήτων που θα καλύπτει τουλάχιστον την αναγνώριση, αξιολόγηση, παρακολούθηση, έλεγχο και μείωση του λειτουργικού κινδύνου, τη συλλογή δεδομένων ζημιών και τις αναφορές, όπως αναλυτικά αναφέρεται στην υποπαρ. στ, παρακάτω.
- γ. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν διαδικασίες συστηματικής παρακολούθησης των δεδομένων που σχετίζονται με το λειτουργικό κίνδυνο, συμπεριλαμβανομένης της καταχώρησης των ζημιών που υπέστη το πιστωτικό ίδρυμα σε Βάση Δεδομένων. Ειδικότερα:
- Το ελάχιστο ύψος ζημιών που θα πρέπει να καταγράφεται θα πρέπει να είναι €1.000 γενικά και €500 για τις συνεταιριστικές τράπεζες που δεν έχουν άδεια πανελληνίας ή ισοδύναμης εμβέλειας. Η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να επιτρέψει την κατά περίπτωση αναπροσαρμογή του ορίου με βάση το κριτήριο της αναλογικότητας και της σχέσης κόστους οφέλους όσον αφορά την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα της διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου.
 - Η Βάση Δεδομένων Ζημιών από γεγονότα λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να περιέχει στοιχεία τουλάχιστον ενός (1) έτους, προκειμένου να επιτραπεί η χρήση της Τυποποιημένης Προσέγγισης. Η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται κατά περίπτωση, να συμφωνήσει για την χρήση της Τυποποιημένης Προσέγγισης, από πιστωτικά ιδρύματα που διαθέτουν Βάση Δεδομένων Ζημιών από γεγονότα λειτουργικού κινδύνου με στοιχεία κάτω του έτους, εφόσον τεκμηριώνεται ικανοποιητικά, κατά την κρίση της, η επάρκεια και η σωστή χρησιμοποίηση της εν λόγω Βάσης Δεδομένων.
 - Η καταγραφή των γεγονότων λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να είναι συμβατή με τις κατηγορίες γεγονότων του Πίνακα 1 και με τις κατηγορίες επιχειρηματικής δραστηριότητας του Πίνακα 2.
 - Αρχικά θα πρέπει να καταγράφονται τουλάχιστον οι πραγματικές ζημιές από γεγονότα λειτουργικού κινδύνου που έχουν συμβεί στο παρελθόν. Εντούτοις, δεδομένου, ότι η Τυποποιημένη Προσέγγιση αποτελεί τη βάση προετοιμασίας των αντίστοιχων Εξελιγμένων, τα πιστωτικά ιδρύματα ενθαρρύνονται να καταγράφουν σταδιακά ενδεχόμενες ζημιές από συμβάντα λειτουργικού κινδύνου και να αναπτύσσουν σχετικά σενάρια, καθώς και ενδεχόμενες ζημιές από συμβάντα λειτουργικού κινδύνου που αποφεύχθηκαν. Στην πολιτική διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να καθορίζονται οι πηγές άντλησης των στοιχείων που σχετίζονται με γεγονότα λειτουργικού κινδύνου και τις αντίστοιχες ζημιές, ο χρόνος καταγραφής, οι αρμόδιοι λειτουργοί του πιστωτικού ιδρύματος για την καταχώριση των δεδομένων αυτών, το επίπεδο της ιεραρχίας τους, καθώς και η μορφή του προγράμματος / φόρμας αναφοράς στην οποία καταχωρούνται τα δεδομένα.
- δ. Το σύστημα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου, θα υπόκειται σε τακτική επανεξέταση, και ιδίως για τις διατάξεις που αφορούν τα κριτήρια ανεξαρτησίας και αποτελεσματικότητας.
- ε. Το σύστημα παρακολούθησης και διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου θα είναι ενσωματωμένο στη γενικότερη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος. Τα αποτελέσματά του πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας παρακολούθησης και ελέγχου του «προφίλ» λειτουργικού κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος.

στ. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να υιοθετήσουν ένα σύστημα αναφορών, που να προβλέπει την υποβολή τους, μεταξύ των άλλων και στις εμπλεκόμενες επιχειρησιακές μονάδες ή και αρμόδιες επιτροπές και να διαθέτουν διαδικασίες λήψης αποφάσεων, που να βασίζονται στην πληροφόρηση από τις αναφορές αυτές. Οι διαδικασίες αυτές θα περιγράφουν σαφώς τις ενδεχόμενες διορθωτικές ενέργειες και την παρακολούθηση της υλοποίησης αυτών, θα καλύπτουν δε επίσης τη λήψη μέτρων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.

5.2.3. Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)

Προκειμένου να υιοθετήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης βάσει των δικών τους συστημάτων μέτρησης λειτουργικού κινδύνου, θα πρέπει να λάβει την προηγούμενη έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος.

Κριτήρια για την υιοθέτηση Εξελιγμένων Προσεγγίσεων Μέτρησης

Ι. Ποιοτικά Κριτήρια

α. Το εσωτερικό σύστημα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να είναι ενσωματωμένο στην καθημερινή διαδικασία διαχείρισης κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος.

β. Το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να διαθέτει ανεξάρτητη μονάδα διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου.

γ. Το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει, επίσης, να διαθέτει ένα τεκμηριωμένο και επαρκές σύστημα για την εκτίμηση και τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου, με σαφή κατανομή των σχετικών αρμοδιοτήτων που θα καλύπτει την αναγνώριση, αξιολόγηση, μέτρηση, παρακολούθηση, έλεγχο και μείωση του λειτουργικού κινδύνου, τη συλλογή δεδομένων ζημιών και το σύστημα αναφορών.

δ. Το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να διαθέτει μεθοδολογίες κατανομής κεφαλαίων για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου στις σημαντικότερες δραστηριότητες, καθώς και κίνητρα για τη μείωση του λειτουργικού κινδύνου.

ε. Τα ανοίγματα σε λειτουργικό κίνδυνο και οι ζημιές από τον κίνδυνο αυτό πρέπει να αποτελούν αντικείμενο τακτικών αναφορών. Επιπλέον, το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να έχει θεσπίσει σχετικές διαδικασίες για τις απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες.

στ. Το σύστημα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος πρέπει να είναι πλήρως και γραπτώς τεκμηριωμένο. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να έχουν καταγεγραμμένες διαδικασίες για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης, καθώς και πολιτικές για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων μη συμμόρφωσης.

ζ. Η διαδικασία διαχείρισης και τα συστήματα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου, θα υπόκεινται σε τακτική επανεξέταση από εσωτερικούς ή / και εξωτερικούς ελεγκτές.

η. Η πιστοποίηση του συστήματος μέτρησης λειτουργικού κινδύνου από την Τράπεζα της Ελλάδος, θα περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία:

- i. ότι οι εσωτερικές διαδικασίες επικύρωσης του πιστωτικού ιδρύματος, λειτουργούν με ικανοποιητικό τρόπο.
- ii. ότι η ροή δεδομένων και οι διαδικασίες που σχετίζονται με το σύστημα μέτρησης κινδύνων είναι διαφανείς και προσβάσιμες από τα αρμόδια στελέχη.

II. Ποσοτικά Κριτήρια

α. Καταλληλότητα του συστήματος μέτρησης

- i. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα υπολογίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις, κατά τρόπο ώστε να καλύπτεται τόσο η αναμενόμενη ζημία (EL), όσο και η μη αναμενόμενη (UL), εκτός και αν είναι σε θέση να τεκμηριώσουν ότι η αναμενόμενη ζημία λαμβάνεται ικανοποιητικά υπόψη από τις εσωτερικές επιχειρηματικές πρακτικές. Σε αυτή την περίπτωση, δύναται να μην λάβει υπόψη την αναμενόμενη ζημία.
- ii. Η μέτρηση θα καλύπτει δυνητικά σοβαρά ακραία γεγονότα, με 99,9% διάστημα εμπιστοσύνης σε χρονική περίοδο ενός (1) έτους.
- iii. Το σύστημα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου ενός πιστωτικού ιδρύματος θα πρέπει να περιλαμβάνει ορισμένα κύρια στοιχεία (key elements) που εξασφαλίζουν ότι ανταποκρίνεται στο πρότυπο αξιοπιστίας της παρ. ii. Μεταξύ αυτών απαιτείται η χρησιμοποίηση:
 - εσωτερικών δεδομένων ζημιών,
 - εξωτερικών δεδομένων ζημιών,
 - ανάλυσης σεναρίων και
 - παραγόντων που αντανακλούν το επιχειρηματικό / οικονομικό περιβάλλον και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου του πιστωτικού ιδρύματος, όπως αυτά περιγράφονται στη συνέχεια. Η στάθμιση των τεσσάρων αυτών στοιχείων στο συνολικό σύστημα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να είναι πλήρως και γραπτώς τεκμηριωμένη και να παρακολουθείται διαχρονικά ως προς την ορθότητά της.
- iv. Το σύστημα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και να καλύπτει τις κύριες πηγές κινδύνου που επηρεάζουν το σχήμα και τις άκρες της κατανομής ζημιών από λειτουργικό κίνδυνο.
- v. Οι συσχετίσεις των ζημιών από λειτουργικό κίνδυνο μεταξύ μεμονωμένων εκτιμήσεων (πρόκειται για εκτιμήσεις που προκύπτουν από το μοντέλο) λειτουργικού κινδύνου, θα αναγνωρίζονται μόνο εφ' όσον τα πιστωτικά ιδρύματα τεκμηριώσουν ικανοποιητικά κατά την κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος ότι τα συστήματα μέτρησης των συσχετίσεων αυτών είναι εύρωστα, εφαρμόζονται με ακεραιότητα και λαμβάνουν υπόψη την αβεβαιότητα που εμπεριέχεται σε οποιαδήποτε τέτοια εκτίμηση συσχετίσεων, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεων. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να επικυρώνουν τις υποθέσεις συσχετίσεων, χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες ποσοτικές και ποιοτικές τεχνικές.
- vi. Τα συστήματα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου, θα πρέπει να διέπονται από συνέπεια σε εσωτερικό επίπεδο και να αποφεύγουν τον πολλαπλό υπολογισμό των ποιοτικών αξιολογήσεων ή των τεχνικών μείωσης κινδύνων, που αναγνωρίζονται σε άλλες περιοχές του πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας (πιστωτικός κίνδυνος, κίνδυνος αγοράς).

β. Εσωτερικά Δεδομένα Ζημιών

- i. Οι εσωτερικές μετρήσεις του λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να βασίζονται σε ιστορικές παρατηρήσεις χρονικής περιόδου τουλάχιστον πέντε (5) ετών. Κατά παρέκκλιση της υποχρέωσης αυτής, όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα υιοθετεί για πρώτη φορά μία Εξελιγμένη Προσέγγιση Μέτρησης, είναι αποδεκτές από την Τράπεζα της Ελλάδος ιστορικές παρατηρήσεις χρονικής περιόδου τουλάχιστον τριών (3) ετών.
- ii. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να είναι σε θέση να συσχετίζουν τα ιστορικά δεδομένα των ζημιών από λειτουργικό κίνδυνο με τις κατηγορίες γεγονότων λειτουργικού κινδύνου (Πίνακας 1), και με τις επιμέρους επιχειρηματικές δραστηριότητες (Πίνακας 2). Τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να είναι διαθέσιμα στην Τράπεζα της Ελλάδος.
- iii. Τα κριτήρια για τον επιμερισμό των ζημιών στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις κατηγορίες γεγονότων λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να είναι γραπτώς τεκμηριωμένα και αντικειμενικά. Οι ζημιές από λειτουργικό κίνδυνο που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο και έχουν ιστορικά ενταχθεί στη βάση δεδομένων γεγονότων πιστωτικού κινδύνου, θα καταγράφονται στη βάση δεδομένων λειτουργικού κινδύνου αλλά θα αναγνωρίζονται ξεχωριστά. Οι ζημιές αυτές δεν θα συνυπολογίζονται στις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι λειτουργικού κινδύνου, όσο συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται ως πιστωτικός κίνδυνος για σκοπούς υπολογισμού των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι ζημιές από λειτουργικό κίνδυνο που σχετίζονται με τον κίνδυνο αγοράς, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου.
- iv. Για κάθε κατηγορία ζημιόγνων γεγονότων θα πρέπει να οριστεί ένα κατάλληλο ελάχιστο όριο για τη συλλογή δεδομένων. Η βάση δεδομένων του πιστωτικού ιδρύματος με ζημιές από λειτουργικό κίνδυνο, θα πρέπει να είναι αναλυτική και εκτενής ώστε να καλύπτει όλες τις σημαντικές δραστηριότητες και τα ανοίγματα από όλα τα συστήματα και τις γεωγραφικές περιοχές όπου δραστηριοποιείται το πιστωτικό ίδρυμα. Το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να τεκμηριώνει για κάθε εξαιρούμενη δραστηριότητα ή άνοιγμα (τόσο μεμονωμένα όσο και στο σύνολό τους) ότι δεν θα έχει καμία ουσιώδη επίπτωση στη συνολική εκτίμηση του κινδύνου.
- v. Εκτός από τις πληροφορίες για τα ακαθάριστα ποσά των ζημιών, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να συλλέγουν πληροφορίες για την ημερομηνία του γεγονότος, τυχόν ανάκτηση ακαθάριστων ποσών ζημίας, καθώς και περιγραφικές πληροφορίες για τις πηγές ή τις αιτίες των γεγονότων που προκαλούν τις ζημιές.
- vi. Θα πρέπει να υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια επιμερισμού σε επιχειρηματικές δραστηριότητες, ζημιών που προέρχονται από ένα γεγονός λειτουργικού κινδύνου μίας κεντρικής μονάδας ή μίας λειτουργίας που εκτείνεται σε περισσότερες από μια επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπως και από συσχετιζόμενα γεγονότα διαχρονικά.
- vii. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν γραπτώς τεκμηριωμένες διαδικασίες για την αξιολόγηση της καταλληλότητας των ιστορικών στοιχείων ζημιών, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων παρεμβάσεων, κλιμακώσεων ή οποιονδήποτε άλλων αναπροσαρμογών, στις οποίες θα καθορίζεται επίσης η επιτρεπόμενη έκταση αναπροσαρμογών καθώς και ποιος και σε ποια έκταση θα είναι εξουσιοδοτημένος για τη λήψη των αποφάσεων αυτών.

γ. Εξωτερικά Δεδομένα Ζημιών

- i. Το σύστημα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου ενός πιστωτικού ιδρύματος οφείλει να περιλαμβάνει και τη χρήση εξωτερικών δεδομένων, ιδίως στην περίπτωση που υπάρχουν ενδείξεις ότι το πιστωτικό ίδρυμα έχει κίνδυνο να αντιμετωπίσει σοβαρές ζημιές με μικρή πιθανότητα εμφάνισης. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν μία συστηματική διαδικασία για τον καθορισμό των περιπτώσεων στις οποίες πρέπει να χρησιμοποιούνται εξωτερικά δεδομένα και των μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν για την ενσωμάτωση αυτών των στοιχείων στο σύστημα μέτρησης λειτουργικού κινδύνου.
- ii. Οι όροι και οι πρακτικές για τη χρήση εξωτερικών δεδομένων πρέπει να αξιολογούνται τακτικά, να τεκμηριώνονται γραπτώς και να υπόκεινται σε περιοδική ανεξάρτητη επανεξέταση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006, όπως εκάστοτε ισχύει, και ιδίως τις διατάξεις που αφορούν τα κριτήρια ανεξαρτησίας και αποτελεσματικότητας.

δ. Ανάλυση Σεναρίων

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να χρησιμοποιούν ανάλυση σεναρίων βασιζόμενων σε γνώμες εμπειρογνομόνων σε συνδυασμό με εξωτερικά δεδομένα για την αξιολόγηση της έκθεσής τους σε γεγονότα με πολύ σοβαρές επιπτώσεις. Διαχρονικά τέτοιες εκτιμήσεις πρέπει να επικυρώνονται και να επαναξιολογούνται βάσει σύγκρισης με πραγματοποιηθείσες ζημιές ώστε να εξασφαλίζεται ότι ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

ε. Παράγοντες Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Εσωτερικού Ελέγχου

Η μεθοδολογία εκτίμησης κινδύνου ενός πιστωτικού ιδρύματος θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλους τους σημαντικούς παράγοντες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, που μπορούν να μεταβάλουν το «προφίλ» κινδύνου. Ειδικότερα:

- i. Κάθε παράγοντας που επιλεγεται πρέπει να αποτελεί ουσιαστική πηγή κινδύνου και η επιλογή του να βασίζεται στην εμπειρία και τη γνώμη εμπειρογνομόνων που θα προέρχονται από την/τις αντίστοιχη/ές επιχειρηματική/ές μονάδα/ες.
- ii. Η ευαισθησία των εκτιμήσεων του κινδύνου στις μεταβολές αυτών των παραγόντων και οι σταθμίσεις τους θα πρέπει να έχουν λογική βάση. Πέρα από την ενσωμάτωση των μεταβολών του κινδύνου λόγω βελτιώσεων στους ελέγχους, το σύστημα μέτρησης θα πρέπει επίσης να ενσωματώνει και πιθανές ανοδικές μεταβολές (αυξήσεις) του κινδύνου λόγω μεγαλύτερης πολυπλοκότητας ή αύξησης του όγκου των δραστηριοτήτων.

Το σύστημα μέτρησης θα πρέπει να τεκμηριώνεται γραπτώς και να υπόκειται σε ανεξάρτητη επανεξέταση σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006, όπως εκάστοτε ισχύει. Διαχρονικά, η διαδικασία και τα αποτελέσματα θα πρέπει να επικυρώνονται και να επαναξιολογούνται μέσω σύγκρισης με πραγματικά εσωτερικά, αλλά και εξωτερικά δεδομένα ζημιών.

❖ Επίπτωση της Ασφάλισης και Άλλων Μηχανισμών Μεταφοράς Κινδύνου

Τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να αναγνωρίζουν την ασφάλιση και άλλους μηχανισμούς μεταφοράς κινδύνου, ως τεχνική μείωσης του λειτουργικού κινδύνου, όταν μπορούν να τεκμηριώσουν ικανοποιητικά, κατά την κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος, ότι επιτυγχάνεται σημαντική μείωση του κινδύνου και υπό τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- i. Η κεφαλαιακή ελάφρυνση που θα προέρχεται από την αναγνώριση της ασφάλισης και άλλων μηχανισμών μεταφοράς κινδύνων δεν θα υπερβαίνει το 20% των κεφαλαιακών απαιτήσεων για λειτουργικό κίνδυνο πριν την αναγνώριση των τεχνικών μείωσης του κινδύνου.
- ii. Ο παρέχων την ασφάλεια θα πρέπει να έχει λάβει άδεια να παρέχει ασφαλιστικά ή αντισταθμιστικά προϊόντα και να έχει ελάχιστη ικανότητα πληρωμής αποζημιώσεων διαβαθμισμένη από επιλέξιμο εξωτερικό οργανισμό πιστοληπτικών αξιολογήσεων (ΕΟΠΑ), η οποία, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, να αντιστοιχεί στη βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας 3 ή υψηλότερη, δύναμι των κανόνων περί συντελεστών στάθμισης ανοιγμάτων έναντι ιδρυμάτων του χρηματοπιστωτικού τομέα κατά την έννοια της ΠΔ/ΤΕ 2588/20.8.2007 περί Τυποποιημένης Προσέγγισης.
- iii. Η ασφάλιση και το ασφαλιστικό πλαίσιο του πιστωτικού ιδρύματος οφείλουν να πληρούν τις κατωτέρω προϋποθέσεις:
 - α. Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο θα πρέπει να έχει αρχική διάρκεια τουλάχιστον ενός (1) έτους. Για ασφαλιστήρια συμβόλαια με εναπομένουσα διάρκεια μικρότερη του έτους, το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να προβαίνει στην κατάλληλη απομείωση της αξίας της κάλυψης ανάλογα με την εναπομένουσα διάρκεια του συμβολαίου. Τα ασφαλιστικά συμβόλαια που λήγουν σε 90 ημέρες ή λιγότερες, δεν αναγνωρίζονται για την μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων.
 - β. Θα πρέπει επίσης να υπάρχει ειδική ρήτρα για ελάχιστη περίοδο ειδοποίησης τουλάχιστον 90 ημερών για την καταγγελία του συμβολαίου.
 - γ. Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο δεν θα πρέπει να προβλέπει εξαιρέσεις ή περιορισμούς που ενεργοποιούνται μετά από πράξεις των εποπτικών αρχών, ή που εμποδίζουν, σε περίπτωση αφερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος, το πιστωτικό ίδρυμα, το σύνδικο ή τον εκκαθαριστή να εισπράξει αποζημιώσεις για ζημιές ή έξοδα που υπέστη το πιστωτικό ίδρυμα, με εξαίρεση τα γεγονότα που επέρχονται μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας ή εκκαθάρισης του πιστωτικού ιδρύματος, εφόσον το ασφαλιστήριο συμβόλαιο μπορεί να αποκλείσει κάθε πρόστιμο, ποινική ρήτρα ή αποζημίωση που απορρέει από πράξεις των αρμόδιων αρχών.
 - δ. Οι υπολογισμοί της επίδρασης των τεχνικών μείωσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ασφαλιστική κάλυψη με τρόπο που να διασφαλίζει διαφάνεια και συνέπεια, σε σχέση με την πιθανότητα και την επίπτωση των ζημιών (οι ζημιές λαμβάνονται υπόψη στο εσωτερικό υπόδειγμα) που χρησιμοποιούνται στο συνολικό καθορισμό του κεφαλαίου για το λειτουργικό κίνδυνο.
 - ε. Στην περίπτωση που η ασφάλιση παρέχεται από συνδεδεμένες ή από θυγατρικές επιχειρήσεις, τότε το άνοιγμα θα πρέπει τελικά να μεταφέρεται σε κάποιον ανεξάρτητο τρίτο, για παράδειγμα μέσω αντισταθμίσης, ο οποίος να καλύπτει τα ως άνω απαιτούμενα κριτήρια επιλεξιμότητας.

στ. Το πλαίσιο για την αναγνώριση της ασφάλισης και άλλων μηχανισμών μεταφοράς κινδύνων θα πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένο και γραπτά τεκμηριωμένο.

Η μεθοδολογία που θα χρησιμοποιείται για την αναγνώριση της ασφάλισης και άλλων μηχανισμών μεταφοράς κινδύνων ως τεχνικής μείωσης του κινδύνου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα παρακάτω στοιχεία και να κάνει τις αντίστοιχες μειώσεις στο ποσό της ασφάλισης που θα αναγνωρίζεται:

- α. Την εναπομένουσα διάρκεια του συμβολαίου, όταν είναι κάτω του έτους.
- β. Τους όρους καταγγελίας του συμβολαίου, όταν η διάρκειά του είναι κάτω του έτους.
- γ. Την αβεβαιότητα των πληρωμών και τη μη πλήρη αντιστοίχιση (mismatch) της κάλυψης των ασφαλιστικών συμβολαίων.

5.2.4. Συνδυασμός Προσεγγίσεων (Μερική Εφαρμογή)

❖ Συνδυασμός Εξελιγμένης Προσέγγισης Μέτρησης με άλλες προσεγγίσεις

Τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να χρησιμοποιούν Εξελιγμένη Προσέγγιση Μέτρησης λειτουργικού κινδύνου σε συνδυασμό είτε με τη Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη είτε με την Τυποποιημένη, κατόπιν έγκρισης της Τράπεζας της Ελλάδος, με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- i. Να λαμβάνονται υπόψη όλοι οι λειτουργικοί κίνδυνοι του πιστωτικού ιδρύματος, με κατάλληλη προσέγγιση που καλύπτει τις διάφορες δραστηριότητες, γεωγραφικούς τόπους, νομικές διαρθρώσεις ή άλλες υποδιαίρεσεις που προσδιορίζονται σε εσωτερικό επίπεδο.
- ii. Να πληρούνται όλα τα κριτήρια που αναφέρονται παρακάτω για το μέρος των δραστηριοτήτων που καλύπτεται από την Τυποποιημένη Προσέγγιση και την Εξελιγμένη Προσέγγιση Μέτρησης αντίστοιχα.
- iii. Κατά την ημερομηνία εφαρμογής της Εξελιγμένης Προσέγγισης Μέτρησης, η προσέγγιση αυτή καλύπτει ένα ουσιαστικό μέρος των λειτουργικών κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος.
- iv. Το πιστωτικό ίδρυμα υποχρεούται να επεκτείνει σταδιακά τη χρήση της Εξελιγμένης Προσέγγισης Μέτρησης σε σημαντικό τμήμα των δραστηριοτήτων του, με χρονοδιάγραμμα που έχει εγκριθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιτρέψει την χρήση της Εξελιγμένης Προσέγγισης σε συνδυασμό με άλλες ακόμη και χωρίς να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις iii και iv.

❖ Συνδυασμός της Προσέγγισης του Βασικού Δείκτη με την Τυποποιημένη Προσέγγιση

- i. Η παράλληλη χρήση των δύο απλούστερων προσεγγίσεων, δεν επιτρέπεται, κατά κανόνα. Η Τράπεζα της Ελλάδος, όμως, μπορεί να αποδεχθεί τον συνδυασμό των δύο αυτών προσεγγίσεων μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και με αυστηρό προσυμφωνημένο χρονοδιάγραμμα (που δεν θα ξεπερνά τα 2 έτη) σταδιακής εφαρμογής της Τυποποιημένης Προσέγγισης.
- ii. Ως εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να θεωρηθούν οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις νέων επιχειρηματικών μονάδων, οι συμμετοχές τα μικτά έσοδα των οποίων αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των μικτών εσόδων του ομίλου καθώς και συμμετοχές οι οποίες εδρεύουν σε κράτη τα οποία δεν ακολουθούν το Σύμφωνο της Βασιλείας II.
- iii. Στις εξαιρετικές αυτές περιπτώσεις και μόνο αν τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις διαφορετικές εποπτικές πρακτικές είναι πολύ σημαντικά θα εξεταστεί το ενδεχόμενο η σταδιακή εφαρμογή να υπερβαίνει προσωρινά τα δύο (2) έτη.

- iv. Στην περίπτωση παράλληλης χρήσης των δύο προσεγγίσεων και για όσο διάστημα αυτό επιτρέπεται, ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων γίνεται με την Τυποποιημένη Προσέγγιση στο σύνολο του ομίλου, εκτός από τις εξαιρούμενες επιχειρηματικές μονάδες, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των οποίων θα υπολογίζονται με την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη και θα προστίθενται στις συνολικές απαιτήσεις του ομίλου (building block approach).

5.3. Πολιτική μείωσης του λειτουργικού κινδύνου

Προκειμένου για την ελαχιστοποίηση του λειτουργικού κινδύνου και των συνεπειών που συνεπάγεται, η επιτροπή Βασιλείας θέσπισε ένα σετ κανόνων βάσει των οποίων θα πρέπει να λειτουργούν τα τραπεζικά ιδρύματα και την εφαρμογή των οποίων θα πρέπει να εξασφαλίζουν οι εποπτικές αρχές. Οι κανόνες διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες όπως παρατίθενται παρακάτω.

- ❖ Η πρώτη κατηγορία κανόνων αναφέρεται στην ανάπτυξη κατάλληλου περιβάλλοντος για τη διαχείριση κινδύνων και περιλαμβάνει τους εξής κανόνες:
 - i. Το διοικητικό συμβούλιο θα πρέπει να είναι ενήμερο για τις βασικές συνισταμένες του λειτουργικού κινδύνου και θα πρέπει να εγκρίνει αλλά και να ελέγχει περιοδικά το πλαίσιο διαχείρισής του.
 - ii. Το διοικητικό συμβούλιο θα πρέπει να εξασφαλίζει την ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου στις μεθόδους διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου και να αναθέτει τον έλεγχο αυτό σε ανεξάρτητους εξωτερικούς φορείς με κατάρτιση και εμπειρία στο αντικείμενο.
 - iii. Η ανώτατη διοίκηση έχει την ευθύνη της επιβολής της εφαρμογής του πλαισίου διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου όπως αυτό έχει οριστεί από τη διοίκηση. Η εφαρμογή του πλαισίου θα πρέπει να γίνεται από όλους ανεξαιρέτως στην τράπεζα και κάθε υπάλληλος πρέπει να κατανοεί, μέσα από τις αρμοδιότητές του, την έκθεση στον κίνδυνο που του αναλογεί.

Η αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου προσφέρει προστιθέμενη αξία βελτιώνοντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της τράπεζας και ελαττώνοντας το ύψος των απωλειών είτε από μεγάλης εντάσεως σπάνια γεγονότα που θέτουν σε κίνδυνο τη χρηματοοικονομική κατάσταση της τράπεζας είτε από μικρής εντάσεως συχνά επεισόδια.

- ❖ Η δεύτερη κατηγορία κανόνων αναφέρεται στην αναγνώριση, στον υπολογισμό, στην παρακολούθηση και στην αντιμετώπιση του λειτουργικού κινδύνου και περιλαμβάνει τους εξής κανόνες:
 - i. Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να αναγνωρίζουν και να εκτιμούν το λειτουργικό κίνδυνο που εσωκλείεται σε όλα τα προϊόντα, δραστηριότητες, διαδικασίες και συστήματα του οργανισμού. Επιπλέον θα πρέπει να εξασφαλίζουν μεθόδους υπολογισμού και διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου που προκύπτει με την εφαρμογή νέων προϊόντων δραστηριοτήτων διαδικασιών ή συστημάτων πριν την εισαγωγή αυτών.

- ii. Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να εφαρμόζουν μία διαδικασία τακτικής παρακολούθησης του λειτουργικού κινδύνου και του κόστους που μπορεί να συνεπάγεται για τον οργανισμό και να παραθέτουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα τα συμπεράσματά τους στη διοίκηση.
- iii. Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν πολιτικές, διαδικασίες και πρακτικές προκειμένου για τον έλεγχο του λειτουργικού κινδύνου. Οι στρατηγικές ελέγχου θα πρέπει να επανεξετάζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και να αναθεωρούνται όποτε κρίνεται απαραίτητο.

Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν προβλέψει για τη διαρκή και αδιάκοπη λειτουργία τους με πλάνα που να τα εξασφαλίζουν στην περίπτωση σοβαρών δυσλειτουργιών των οργανισμών.

Η ταυτοποίηση των κινδύνων αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό βήμα στη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου. Η αποτελεσματικότητα της τράπεζας στην ταυτοποίηση εξαρτάται τόσο από εσωτερικούς όσο και από εξωτερικούς παράγοντες.

Οι εσωτερικοί παράγοντες είναι:

- Η πολυπλοκότητα της τραπεζικής δομής
- Η φύση των τραπεζικών δραστηριοτήτων
- Η ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού
- Οι οργανωτικές μεταβολές και
- Η συχνότητα εναλλαγής των εργαζομένων σε διάφορες θέσεις

Οι εξωτερικοί παράγοντες μπορεί να είναι:

- Οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο και νομικούς κανόνες και
- Οι τεχνολογικές αλλαγές

Με την ταυτοποίηση, η τράπεζα προχωρεί σε εκτίμηση του βαθμού στον οποίο είναι ευάλωτη στους συγκεκριμένους κινδύνους.

Επιπλέον, μια αποτελεσματική διαδικασία παρακολούθησης των κινδύνων είναι καθοριστικής σημασίας για την ορθή διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου. Παρέχει το πλεονέκτημα της ταχείας απομόνωσης και διόρθωσης ενδεχόμενων αναποτελεσματικοτήτων σε εργασίες και μονάδες της τράπεζας. Αυτό οδηγεί σε ουσιώδη μείωση της δυνητικής συχνότητας και έντασης των ενδεχόμενων απωλειών.

❖ Η τρίτη κατηγορία κανόνων αναφέρεται στο ρόλο των εποπτικών αρχών και περιλαμβάνει τους εξής κανόνες

- i. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι όλες οι τράπεζες, ανεξαρτήτως μεγέθους, εφαρμόζουν ένα αποτελεσματικό πλαίσιο πρακτικών αναγνώρισης, εκτίμησης, παρακολούθησης και αντιμετώπισης του λειτουργικού κινδύνου.

Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να πραγματοποιούν, άμεσα ή έμμεσα, ανεξάρτητους ελέγχους προκειμένου για την αξιολόγηση των πολιτικών, διαδικασιών και πρακτικών που εφαρμόζονται από τα τραπεζικά ιδρύματα εντός του ανώτερου πλαισίου.

Η παρακολούθηση των κινδύνων που αναλύθηκε παραπάνω είναι περισσότερο επιτυχής όταν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ενσωματώνεται λειτουργικά στον υπόλοιπο τραπεζικό οργανισμό ετοιμάζοντας συγκεκριμένες αναλυτικές αναφορές. Η ανώτατη εκτελεστική διοίκηση οφείλει να λαμβάνει αναφορές τόσο από τη μονάδα εσωτερικού ελέγχου όσο και από τις επιμέρους μονάδες. Για την εξασφάλιση της χρησιμότητας και της αξιοπιστίας αυτών των αναφορών, η διοίκηση πρέπει να ελέγχει τη σχετικότητα, την ακρίβεια και την εγκυρότητά τους. Η εκτελεστική διοίκηση μπορεί να αντιπαραβάλλει αυτές τις αναφορές με άλλες που μπορεί να ζητήσει από ορισμένους εξωτερικούς ελεγκτές ή κάποιες εποπτικές αρχές.

- ❖ Τέλος, η τελευταία κατηγορία κανόνων αναφέρεται στο ρόλο των κοινοποιήσεων. Σε αυτήν κατηγορία παρατίθεται ο δέκατος κανόνας ο οποίος αναφέρει ότι:

Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να κοινοποιούν δημοσίως και επαρκώς την έκθεσή τους στο λειτουργικό κίνδυνο προκειμένου να λαμβάνουν σχετική και αξιόπιστη γνώση οι συμμετέχοντες στην τραπεζική αγορά.

Δημοσιοποίηση από τα πιστωτικά ιδρύματα εποπτικής φύσεως πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείρισή τους

Για την πληροφόρηση όλων των ενδιαφερομένων δίνεται η απαραίτητη έμφαση στο ζήτημα της διαφάνειας γύρω από τη διαχείριση όλων των ειδών κινδύνου και του λειτουργικού κινδύνου ειδικότερα.

Όσον αφορά τη διάρθρωση των ιδίων κεφαλαίων, το πιστωτικό ίδρυμα είναι υποχρεωμένο να δημοσιοποιεί τα ακόλουθα:

- i. Συνοπτικές πληροφορίες για το είδος και τα κυριότερα χαρακτηριστικά όλων των κατηγοριών ιδίων κεφαλαίων καθώς και των επί μέρους συστατικών στοιχείων κάθε κατηγορίας.
- ii. Το ποσό των βασικών ιδίων κεφαλαίων, με χωριστή παράθεση των θετικών και των αφαιρετικών στοιχείων τους.
- iii. Το συνολικό ποσό των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων, καθώς και των συνολικών ιδίων κεφαλαίων.

Επιπρόσθετα, το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να δημοσιοποιεί περίληψη της μεθόδου που εφαρμόζει για την εκτίμηση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων που θεωρεί κατάλληλα για την κάλυψη της φύσης και του επιπέδου των κινδύνων από τις τρέχουσες και μελλοντικές δραστηριότητές του (εσωτερικό κεφάλαιο), κατά το άρθρο 28 του ν. 3601/2007.

Δημοσιοποιούνται για κάθε χωριστή κατηγορία κινδύνου, οι στόχοι και η πολιτική διαχείρισης κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος.

Οι δημοσιοποιήσεις αυτές περιλαμβάνουν:

- i. τις στρατηγικές και τις διαδικασίες για τη διαχείριση των αντίστοιχων κινδύνων,
- ii. τη διάρθρωση και την οργάνωση του τμήματος διαχείρισης του ανάλογου κινδύνου ή κάθε άλλο σχετικό μηχανισμό,
- iii. την έκταση και τη φύση των συστημάτων αναφοράς και μέτρησης των κινδύνων, και

iv. τις πολιτικές αντιστάθμισης και μείωσης των κινδύνων, καθώς και τη στρατηγική και τις διαδικασίες για την παρακολούθηση, σε διαρκή βάση, της αποτελεσματικότητας των αντισταθμίσεων και των τεχνικών μείωσης του κινδύνου.

Ειδικότερα, για τον λειτουργικό κίνδυνο δημοσιοποιούνται οι ακόλουθες πληροφορίες:

- i. Οι προσεγγίσεις εκτίμησης των απαιτήσεων σε ίδια κεφάλαια για λειτουργικό κίνδυνο, τις οποίες ακολουθεί το πιστωτικό ίδρυμα.
- ii. Περιγραφή των Εξελιγμένων Προσεγγίσεων Μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου, εφόσον αυτές χρησιμοποιούνται από το πιστωτικό ίδρυμα, περιλαμβανομένης της ανάλυσης των κατάλληλων εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη σε αυτές. Σε περίπτωση μερικής χρήσης, αναφέρεται το πεδίο εφαρμογής των διαφόρων προσεγγίσεων που χρησιμοποιούνται.
- iii. Τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν τις Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο, δημοσιοποιούν περιγραφή του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούν «ασφάλιση» για σκοπούς μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.

6. ΜΕΤΡΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΟ ΙΑΠΩΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι ιαπωνικές τράπεζες λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι ο λειτουργικός κίνδυνος είναι δύσκολο να μετρηθεί λόγω των ποικίλων παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία του, επιχειρήσαν με πρακτικές μεθόδους μέτρησης να τον υπολογίσουν. Τα κίνητρα για τη μέτρηση του, πέρα από τις προτάσεις της Επιτροπής Βασιλείας για την επάρκεια των κεφαλαιακών διαθεσίμων, συνοψίζονται στη μείωση του λειτουργικού κινδύνου και των ζημιών. Κάτω από αυτό το πρίσμα, θα πρέπει ο έλεγχος να εστιάζει την προσοχή του εκεί όπου οι εγγενείς κίνδυνοι είναι μεγάλοι και ο βαθμός διαχείρισης του κινδύνου παρουσιάζει ατέλειες.

Στην Ιαπωνία εφαρμόστηκαν δύο μέθοδοι, η από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση (top-down approach) και η από κάτω προς τα άνω προσέγγιση (bottom-up approach). Στην πρώτη μέθοδο, top-down approach, η μείωση των ελάχιστων ρευστών διαθεσίμων μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν αυξηθούν συγκεκριμένοι δείκτες, όπως αυτοί που υπολογίζουν τα περιουσιακά στοιχεία που προορίζονται για να καλύψουν οφειλές ή τα έσοδα από προμήθειες. Στη δεύτερη μέθοδο, bottom-up approach, οι τράπεζες πρέπει να εστιάζουν στο προφίλ κινδύνου κάθε τμήματος ξεχωριστά και αφού το μετρήσουν να προβαίνουν σε υπολογισμό του συνολικού κινδύνου. Παρόλο που η τελευταία μέθοδος απαιτεί περισσότερους ανθρώπινους πόρους, θεωρείται καλύτερη λόγω της διαφοροποίησης που επιτυγχάνεται.

Με την bottom-up approach, χρησιμοποιούνται στατιστικές μέθοδοι, οι οποίες εξασφαλίζουν διαφάνεια και αντικειμενικότητα. Ο λειτουργικός κίνδυνος χωρίζεται σε m επιχειρηματικές γραμμές και n κατηγορίες κινδύνου. Οι επιχειρηματικές γραμμές επιμερίζονται στα τμήματα λιανικών και χονδρικών πωλήσεων και επενδυτικής τραπεζικής. Οι κατηγορίες κινδύνου πρέπει να διαμορφωθούν με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε περιστατικό να ανήκει σε συγκεκριμένη κατηγορία, αποκλείοντας περιπτώσεις διπλού υπολογισμού ή απώλεια καταμέτρησης. Επί παραδείγματι αναφέρουμε κατηγορίες όπως λάθη επεξεργασίας συναλλαγών, αποτυχία συστήματος, κλοπής ή απάτης, ζημιές επί των περιουσιακών στοιχείων κ.α. Μέσω αυτών των υποδιαίρεσεων, ο λειτουργικός κίνδυνος υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας τις επιχειρηματικές γραμμές (m) επί τις κατηγορίες κινδύνου (n).

Η αποτίμηση των ζημιών υπολογίζεται σε συνάρτηση με τη συχνότητα εμφάνισης των γεγονότων και τη βαρύτητα αυτών, δηλαδή βάσει της απώλειας κεφαλαίων που μπορούν να επιφέρουν σε μία μόνο εμφάνισή τους. Η συχνότητα μπορεί να μετρηθεί με την κατανομή Poisson, η οποία εξασφαλίζει τον καθορισμό των παραμέτρων με μοναδικό τρόπο. Η βαρύτητα των περιστατικών υπολογίζεται με την κανονική- λογαριθμική κατανομή ή την κατανομή κατά Pareto. Σύμφωνα με τις ανωτέρω μεθόδους μέτρησης, είναι απαραίτητο να γίνουν πολλοί στατιστικοί έλεγχοι (Value-at-Risk) τυχαίων αριθμών συχνότητας και βαρύτητας (προσομοίωση Monte-Carlo), ώστε να διασφαλιστεί η ορθότητα των αποτελεσμάτων.

Ένας άλλος πρακτικός τρόπος αποτίμησης των ζημιών είναι οι στατιστικοί έλεγχοι (Value-at-Risk) να βασισθούν σε πραγματικά δεδομένα συχνότητας και βαρύτητας (μέθοδος Boot Strap) που θα προκύψουν με μεθόδους τυχαίας δειγματοληψίας από τα ιστογράμμά τους. Οι δύο ανωτέρω προσεγγίσεις μέτρησης του κινδύνου μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά αν τα αποτελέσματα της πρώτης συγκριθούν και ελεγχθούν με τα αποτελέσματα της δεύτερης και το αντίστροφο. Το σίγουρο είναι ότι δεν αποτελούν και τις μοναδικές μεθόδους αποτίμησης των ελάχιστων ρευστών διαθεσίμων που πρέπει να διαθέτει μία τράπεζα.

Παρά το γεγονός ότι είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν κάποιες στατιστικές μέθοδοι αποτίμησης των ζημιών, αυτές δεν είναι εφαρμόσιμες σε όλα τα γεγονότα λειτουργικού κινδύνου. Επί παραδείγματι, οι απώλειες κερδών λόγω κακής φήμης που προκλήθηκαν από απάτη ενός υπαλλήλου μπορούν να προβλεφθούν μόνο με χρήση σεναρίων που βασίζονται σε υποθέσεις για το πόσο συχνά και ποια είναι η σοβαρότητα αυτών των έμμεσων απωλειών που επιφέρουν. Επίσης, ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος να προκύψουν γεγονότα λειτουργικού κινδύνου για τα οποία δεν έχει παρουσιαστεί αντίστοιχο περιστατικό στον παρελθόν, οπότε δεν υπάρχουν ιστορικά δεδομένα. Τα σενάρια, δηλαδή, χρησιμοποιούνται σε αντικατάσταση των στατιστικών ελέγχων καθώς δεν υφίστανται αντικειμενικά στοιχεία προσδιορισμού όλων των περιπτώσεων.

Σε αμφότερες τις προσεγγίσεις θα μπορούσαμε να κάνουμε σενάρια για κάθε άξονα επιχειρηματικής στρατηγικής και για κάθε πιθανό συμβάν. Σε κάθε σενάριο, όμως, κάνουμε κάποιες παραδοχές αναφορικά με τη συχνότητα εμφάνισής τους και τη σοβαρότητά τους και στη συνέχεια βάσει αυτών υπολογίζουμε τις ετήσιες απώλειες. Συνεπώς, τα ετήσια αποτελέσματα ζημιών θα διαφοροποιούνται ανάλογα με τις υποθέσεις και τα συμπεράσματά μας θα έχουν περιορισμένη ισχύ.

Για την ορθότερη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου, γίνεται συνδυασμός, από τις ιαπωνικές τράπεζες, της στατιστικής μέτρησης και της προσέγγισης με τη χρήση σεναρίων ανάλογα με το γεγονός και τη δυνατότητα να προσδιορισθεί αντικειμενικά. Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τον καθορισμό απωλειών σε σχέση με τη μέθοδο υπολογισμού τους.

Καθορισμός απωλειών		Μέθοδος υπολογισμού
Με γεγονότα (συμπεριλαμβανομένου μηδαιμινών απωλειών)	Άμεσες απώλειες	Στατιστική μέτρηση
	Έμμεσες απώλειες	Ανάλυση σεναρίου
Χωρίς γεγονότα (αναφερόμενοι σε αντίστοιχα γεγονότα που έχουν συμβεί σε άλλες τράπεζες)		Ανάλυση σεναρίου

Οι απροσδόκητες απώλειες ή η διαφορά μεταξύ απροσδόκητων και αναμενόμενων απωλειών, θα μπορούσε να αποτελεί το βασικό σημείο έναρξης για τη μέτρηση του κινδύνου, δεδομένου ότι αυτή η προσέγγιση βασίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα. Από την άλλη πλευρά, οι ζημίες που προσπαθούν να προβλεφθούν με τη χρήση σεναρίων, θα πρέπει να συνυπολογισθούν στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις της τράπεζας, ώστε να βελτιωθεί η εσωτερική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου. Όσον αφορά τα γεγονότα που εμφανίζονται σπάνια αλλά προκαλούν μεγάλες ζημίες, τα στελέχη κάθε οργανισμού υποχρεούνται να αποφασίσουν αν απαιτείται να παρακρατηθεί επιπλέον κεφάλαιο ή αν οι πιθανές απώλειες πρέπει να καλύπτονται από ασφαλιστικές εταιρίες. Σε όρους ελέγχου ζημιών, είναι απαραίτητο να υπάρχει σχέδιο έκτακτης ανάγκης με σκοπό να ελαχιστοποιούνται οι απώλειες από τα έκτακτα γεγονότα.

Σε κάθε περίπτωση, είναι πολύ σημαντικό κάθε τράπεζα να έχει δημιουργήσει μια ισχυρή βάση δεδομένων, η οποία θα υπολογίζει τον λειτουργικό κίνδυνο με απόλυτα αξιόπιστο τρόπο. Γι' αυτό το λόγο, κρίνεται αναγκαίο, κάθε επιχειρηματική γραμμή να είναι επιφορτισμένη με την συλλογή και καταγραφή δεδομένων απώλειας βάσει σαφών οδηγιών. Η επίβλεψη της όλης διαδικασίας θα πρέπει να διασφαλίζεται από αδιάβλητους εσωτερικούς ελεγκτές.

Για τα γεγονότα όπου το περιστατικό είναι διαφορούμενο αν πρέπει να καταχωρηθεί ως απώλεια λειτουργικού, πιστωτικού ή κινδύνου αγοράς, είναι απαραίτητο να καθορισθούν συγκεκριμένοι κανόνες. Μία προσέγγιση είναι οι απώλειες που οφείλονται σε μη τήρηση εσωτερικών κανόνων λειτουργίας ή επιχειρηματικής στρατηγικής να θεωρούνται λειτουργικοί κίνδυνοι. Διαφορετικά, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η πρακτική ότι όσα από τα ανωτέρω φαινόμενα σχετίζονται με δάνεια να καταγράφονται στον πιστωτικό κίνδυνο, ανεξάρτητα με τις αιτίες που τα δημιουργούν. Σε κάθε περίπτωση, οι εσωτερικοί κανονισμοί θα πρέπει να διασφαλίζουν την αποκλειστικότητα και πληρότητα καταγραφής των οποιοδήποτε απωλειών κεφαλαίου.

Έχοντας λάβει υπόψη μας όλα τα ανωτέρω διαπιστώνουμε ότι ακόμα και η χρήση του ιαπωνικού μοντέλου μέτρησης δεν εγγυάται την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων αποτίμησης του λειτουργικού κινδύνου. Πάντα θα υφίσταται ο κίνδυνος να εμφανιστούν, έστω και σπάνια, γεγονότα που προκαλούν μεγάλη απώλεια κεφαλαίων και δεν έχουν προβλεφθεί, όπως η απάτη ενός υπαλλήλου. Επίσης, οποιαδήποτε βάση δεδομένων δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης, γιατί είναι δύσκολο να ενσωματώσει όλους ανελλιπώς τους παράγοντες και πολύ περισσότερο τα ποιοτικά κριτήρια μέτρησης. Τέλος, λάθη του ανθρώπινου παράγοντα μπορεί να είναι οι αιτίες για διπλό υπολογισμό ή απώλεια καταμέτρησης γεγονότων καθώς και για παραβλέψεις του εσωτερικού ελέγχου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το νέο Σύμφωνο της Επιτροπής Βασιλείας αναφορικά με τον λειτουργικό κίνδυνο, παρά τους κανονισμούς και τις αρχές που θέτει στα τραπεζικά ιδρύματα, παρουσιάζει ατέλειες. Είναι γνωστό άλλωστε ότι από όλες τις μορφές κινδύνου που επηρεάζουν ένα τραπεζικό ίδρυμα, ο λειτουργικός είναι μεταξύ των πιο καταστρεπτικών και δυσκολότερα προβλέψιμων κινδύνων γιατί προέρχεται από ποικίλες αιτίες. Είναι ενδογενής κίνδυνος, ο οποίος συνδέεται με τη φύση και την πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων, με τις διαδικασίες και τα συστήματα, με την ποιότητα διαχείρισης και της ροής των δεδομένων.

Ο εν λόγω κίνδυνος ελλοχεύει σε όλο το εύρος και τα στάδια των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, κάτι που καθιστά όχι μόνο δυσχερή αλλά και δαπανηρό τον εντοπισμό και την ανάλυσή του. Είναι περισσότερο ποιοτικός κίνδυνος και λιγότερο ποσοτικός. Για αυτό το λόγο, επικρατεί η άποψη ότι θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικότερα μέσα από την αυστηρή εφαρμογή της εποπτικής αξιολόγησης του δεύτερου πυλώνα του Συμφώνου της Βασιλείας και όχι με την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Η επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου είναι πιθανό να έχει μικρή επίδραση στην πρόληψη ή στην καταστολή προβλημάτων και ζημιών, κυρίως όταν αυτά εμφανίζονται σπάνια αλλά έχουν πολύ σοβαρές επιπτώσεις, όπως φαινόμενα δολιοφθοράς. Ειδικά στη σημερινή εποχή όπου η εφαρμογή νέων τεχνολογιών ενέχει σημαντικούς κινδύνους για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα και την ασφάλεια των συναλλαγών, καθίσταται απαραίτητη η διαρκής επαγρύπνηση των τραπεζών για να διασφαλίσουν την ακεραιότητα των συστημάτων τους και να αποτρέψουν την εμφάνιση ζημιών λειτουργικού κινδύνου.

Επιπρόσθετα, παρόλα τα πλεονεκτήματα που δημιουργεί η αναλυτικότερη και περισσότερη ευαίσθητη προσέγγιση που επιχειρεί, το νέο σύμφωνο εμπεριέχει και ένα πολύ σοβαρό μειονέκτημα. Με το ισχύον πλαίσιο ήταν δυνατή κάποια συγκρισιμότητα μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων. Με το νέο πλαίσιο όμως λόγω των διαφορετικών προσεγγίσεων αλλά και των διαφορετικών ευχερειών από τις εποπτικές αρχές, η όποια συγκρισιμότητα εξαλείφεται και φυσικά δυσχεραίνεται η δουλειά του τεχνικού αναλυτή.

Το νέο Σύμφωνο, παρά το πλήθος των κανονισμών και των αρχών που θέτει, αφήνει σε καίρια σημεία την ευχέρεια στις εποπτικές αρχές κάθε χώρας σχετικά με το αν και το πώς θα τους εφαρμόσουν. Άμεσο επακόλουθο είναι να εμφανισθεί ανομοιότητα στον αριθμό και την ποιότητα των παρεχομένων δεδομένων. Παρόλα αυτά οι κεντρικές τράπεζες κάθε ευρωπαϊκής χώρας είναι υποχρεωμένες να δημοσιοποιούν ποιες από αυτές και με ποιο τρόπο θα χρησιμοποιηθούν από τις τράπεζες της χώρας αυτής.

Επιπλέον, διαπιστώνουμε ότι η Επιτροπή της Βασιλείας αντιμετωπίζει ένα σοβαρό δίλημμα. Από τη μια πλευρά, δεν μπορεί να περιγράψει αναλυτικά τα ποιοτικά πρότυπα εφαρμογής των νέων προτάσεων, καθώς τότε η Νέα Συνθήκη θα έχανε την «ευελιξία» εφαρμογής της σε μια ευρεία κλίμακα πιστωτικών ιδρυμάτων. Από την άλλη πλευρά, αν τα ποιοτικά κριτήρια δεν είναι επαρκώς αναλυτικά, τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος παρερμηνειών και πιθανών στρεβλώσεων σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες θα καθιστούσαν τη Νέα Συνθήκη μη εφαρμόσιμη και αναποτελεσματική. Η Επιτροπή της Βασιλείας, προσπαθώντας να διατηρήσει αυτή τη λεπτή ισορροπία πιθανά να βρεθεί αντιμέτωπη με την κατάσταση όπου διαφορετικές εποπτικές αρχές θα εφαρμόζον διαφορετικά πρότυπα, γεγονός που αναμφισβήτητα θα οδηγούσε σε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού στο διεθνές τραπεζικό σύστημα.

Ένα επιπλέον δίλημμα που έχει προκύψει είναι ο βαθμός στον οποίο θα πρέπει να είναι αυστηρό το εποπτικό πλαίσιο. Από τη μία, η υποτίμηση της σημασίας του τραπεζικού ελέγχου και οι ελλιπείς εποπτικοί κανόνες δύνανται να οδηγήσουν σε κατάρρευση του συστήματος. Από την άλλη, οι υπερβολικά αυστηροί εποπτικοί κανόνες υπονομεύουν τη βέλτιστη αποδοτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και οδηγούν στη μετακίνηση των τραπεζικών ιδρυμάτων και υπηρεσιών σε περιοχές με μικρότερο βαθμό ελέγχου. Ως εκ τούτου, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν εκείνες τις αποφάσεις που να προστατεύουν το σύστημα ενώ παράλληλα να μη δημιουργούν υψηλά κόστη ευκαιρίας για τα τραπεζικά ιδρύματα.

Καθώς η Επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί ότι ο προσδιορισμός της κεφαλαιακής επιβάρυνσης έναντι του λειτουργικού κινδύνου πρέπει να βασίζεται τόσο στις αναμενόμενες όσο και στις μη αναμενόμενες ζημιές, σύμφωνα με τα στελέχη των τραπεζών τίθεται το εξής θέμα: εφόσον το υφιστάμενο πλαίσιο λογιστικών κανόνων αρκετών χωρών προβλέπει το σχηματισμό προβλέψεων έναντι μελλοντικών υποχρεώσεων που μπορούν να προκύψουν εξαιτίας όμως γεγονότων που ήδη έχουν συμβεί και αντιμετωπισθεί από τις τράπεζες (κεφαλαιακή απαίτηση σε κάλυψη μη αναμενόμενων ζημιών, προβλέψεις σε κάλυψη αναμενόμενων ζημιών) μήπως τελικά η στάθμιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα ήταν υπερβολικά υψηλή και θα αφαιρούσε τη δυνατότητα να καλύπτονται και άλλοι κίνδυνοι. Στο πρόβλημα αυτό η Επιτροπή πρότεινε να συνεκτιμάται (αφαιρείται) μέρος μόνο από τις σχηματιζόμενες κατά τη χρήση προβλέψεις, εφόσον με σαφήνεια τα ιδρύματα αναφέρουν την αιτία σχηματισμού τους.

Η διακράτηση ιδίων κεφαλαίων για την απορρόφηση ζημιών σε περίπτωση επέλευσης του λειτουργικού κινδύνου αποτελεί ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα σημεία του νέου συμφώνου. Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να επιλέξουν τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, να αναπτύξουν σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της επιλεγμένης μεθόδου, να χαρτογραφήσουν τις εποπτικά καθορισμένες επιχειρηματικές λειτουργίες και αφού συλλέξουν τις πληροφορίες λειτουργικών ζημιών, σύμφωνα με τον εποπτικό ορισμό λειτουργικού κινδύνου, να τις καταδείξουν στις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Οι διεθνώς δραστηριοποιούμενες τράπεζες και οι τράπεζες με ιδιαίτερη έκθεση στο λειτουργικό κίνδυνο ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν τη μέθοδο εκείνη που προσιδιάζει στο προφίλ κινδύνου που τις χαρακτηρίζει.

Κριτική ασκείται κατά του συμφώνου της Βασιλείας II αναφορικά με τη μεθοδολογία υπολογισμών των απαιτούμενων δεικτών. Το σημαντικότερο επιχείρημα αναφέρεται στην πολυπλοκότητα της μεθοδολογίας ποσοτικοποίησης των διαφόρων κινδύνων και στο κόστος εφαρμογής της. Η μέθοδος υπολογισμού των μελλοντικών ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων κρίνεται ανεπαρκής καθώς θα υποτιμά ή υπερτιμά τις ανάγκες για απόθεμα κεφαλαίου σε περίπτωση οικονομικής ύφεσης ή άνησης αντίστοιχα. Το κόστος ανάπτυξης και εφαρμογής των διαφόρων μεθόδων διαχείρισης κινδύνου είναι εξίσου σημαντικό γεγονός το οποίο μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στην αξιοποίηση των προτάσεων του Συμφώνου.

Η ανάπτυξη ενός μοντέλου για τη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου ξεκινά με τη δημιουργία μιας εσωτερικής βάσης δεδομένων. Τα γεγονότα εκεί πρέπει να περιλαμβάνουν τις απώλειες ή τις πιθανές απώλειες, τη δραστηριότητα της επιχείρησης δεδομένου των συγκεκριμένων απωλειών και άλλους παράγοντες κινδύνου. Η δημιουργία αυτής της βάσης δεδομένων είναι μια αρκετά δύσκολη διαδικασία, αν αναλογιστούμε τον όγκο δεδομένων που πρέπει να συμπεριληφθούν σε αυτήν. Τα δεδομένα της βάσης δεδομένων θα πρέπει να ελεγχθούν για την ακεραιότητα και την πληρότητά τους. Ποια θα είναι όμως η βέλτιστη δομή της βάσης δεδομένων και ποια θα είναι η βέλτιστη κατηγοριοποίηση των δεδομένων ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν ευκολότερα;

Οποιαδήποτε μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων κι αν χρησιμοποιηθεί είναι γεγονός ότι ο λειτουργικός κίνδυνος είναι δύσκολο να μετρηθεί λόγω των ποικίλων παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία του. Πάντα θα υφίσταται ο κίνδυνος να εμφανιστούν, έστω και σπάνια, γεγονότα που προκαλούν μεγάλη απώλεια κεφαλαίων και δεν έχουν προβλεφθεί, όπως η απάτη ενός υπαλλήλου. Επίσης, οποιαδήποτε βάση δεδομένων δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης, γιατί είναι δύσκολο να ενσωματώσει όλους ανελλιπώς τους παράγοντες και πολύ περισσότερο τα ποιοτικά κριτήρια μέτρησης. Τέλος, λάθη του ανθρώπινου παράγοντα μπορεί να είναι οι αιτίες για διπλό υπολογισμό ή απώλεια καταμέτρησης γεγονότων καθώς και για παραβλέψεις του εσωτερικού ελέγχου. Θα πρέπει λοιπόν ο έλεγχος να εστιάζει την προσοχή του εκεί όπου οι εγγενείς κίνδυνοι είναι μεγάλοι και ο βαθμός διαχείρισης του κινδύνου παρουσιάζει ατέλειες.

Παρά το γεγονός ότι είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν κάποιες στατιστικές μέθοδοι αποτίμησης των ζημιών, αυτές δεν είναι εφαρμόσιμες σε όλα τα γεγονότα λειτουργικού κινδύνου. Επί παραδείγματι, οι απώλειες κερδών λόγω κακής φήμης που προκλήθηκαν από απάτη ενός υπαλλήλου μπορούν να προβλεφθούν μόνο με χρήση σεναρίων που βασίζονται σε υποθέσεις για το πόσο συχνά και ποια είναι η σοβαρότητα αυτών των έμμεσων απωλειών που επιφέρουν. Επίσης, υπάρχει πάντα η πιθανότητα να προκύψουν γεγονότα λειτουργικού κινδύνου για τα οποία δεν έχει παρουσιαστεί αντίστοιχο περιστατικό στον παρελθόν, οπότε δεν υπάρχουν ιστορικά δεδομένα. Τα σεναρία, δηλαδή, χρησιμοποιούνται σε αντικατάσταση των στατιστικών ελέγχων καθώς δεν υφίστανται αντικειμενικά στοιχεία προσδιορισμού όλων των περιπτώσεων.

Παράλληλα, και παρά την προσπάθεια ποσοτικοποίησης του λειτουργικού κινδύνου έτσι ώστε να προσδιορίζονται και οι σχετικές Κεφαλαιακές Απαιτήσεις, είναι αβέβαιο αν η μέτρηση οδηγεί τελικά σε ένα αποτέλεσμα το οποίο αντανακλά και την πραγματική έκθεση ενός Πιστωτικού Ιδρύματος σε λειτουργικό κίνδυνο. Ακόμα και αν οι τράπεζες καταφέρουν να επιβάλλουν μία ενιαία μορφή στους υπολογισμούς τους, η υιοθέτηση των κανόνων της Βασιλείας II θα συνεχίσει να αποτελεί εστία ανησυχίας. Κι αυτό γιατί οι φόρμες που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων εφαρμόζονται με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπουν μεγάλες μειώσεις στις κεφαλαιακές απαιτήσεις, χωρίς να αποκλείουν το ενδεχόμενο ακόμα και κατάρρευσης ενός τραπεζικού ιδρύματος.

Το κόστος διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου δεν μπορεί να υπολογιστεί ακριβώς. Γεγονός όμως είναι ότι τόσο το κόστος που απαιτείται για την αρχική υλοποίηση του όσο και σε καθημερινή βάση είναι ιδιαίτερα μεγάλο. Πολλοί υποστηρίζουν ότι ακόμα και αν κατορθωθεί να μετρηθεί ο λειτουργικός κίνδυνος, τα οφέλη που θα προκύψουν από αυτό μπορούν να αντισταθμιστούν από τις δαπάνες που προκύπτουν από τις απαραίτητες επενδύσεις σε προσωπικό και υποδομή δεδομένων, αφού τα εσωτερικά συστήματα απαιτούν αυξημένες επενδύσεις.

Συμπερασματικά, η περιπλοκότητα που χαρακτηρίζει το νέο πλαίσιο αφαιρεί από την ευελιξία του. Λόγω της ταχύτητας των αλλαγών στο χρηματοπιστωτικό τομέα αμφισβητείται από πολλούς η ικανότητα επικαιροποίησης του πλαισίου και προσαρμογής του σε νέες εξελίξεις προοικονομώντας την ανάγκη ενός τρίτου Συμφώνου της Επιτροπής Βασιλείας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : Ακαθάριστα Λειτουργικά Έσοδα

1. Για τα πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

ΠΙΝΑΚΑΣ Α
1. Τόκοι και εξομοιούμενα έσοδα
2. Τόκοι και εξομοιούμενα έξοδα
3. Έσοδα από μερίσματα
4. Έσοδα από αμοιβές / προμήθειες
5. Έξοδα από αμοιβές / προμήθειες
6. Καθαρά Πραγματοποιημένα Κέρδη / Ζημιές από χρηματοοικονομικά μέσα που επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω των Αποτελεσμάτων, εφόσον περιλαμβάνονται χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
7. Καθαρά Κέρδη / Ζημιές από χρηματοοικονομικά μέσα Διαθέσιμα προς Πώληση
8. Καθαρά Κέρδη / Ζημιές από χρηματοοικονομικά μέσα που επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω των Αποτελεσμάτων, εφόσον περιλαμβάνονται στο εποπτικό χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
9. Κέρδη / Ζημιές από την αντιστάθμιση χρηματοοικονομικών μέσων
10. Συναλλαγματικές Διαφορές
11. Λοιπά λειτουργικά έσοδα

2. Για τα πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν το Εθνικό Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών

ΠΙΝΑΚΑΣ Β
1. Τόκοι εισπρακτέοι και εξομοιούμενα έσοδα
2. Τόκοι πληρωτέοι και εξομοιούμενα έξοδα
3. Έσοδα από μετοχές και άλλους τίτλους μεταβλητής ή σταθερής απόδοσης
4. Προμήθειες / αμοιβές εισπρακτέες
5. Προμήθειες / αμοιβές πληρωτέες
6. Καθαρό αποτέλεσμα από χρηματοοικονομικές πράξεις
7. Άλλα έσοδα εκμετάλλευσης

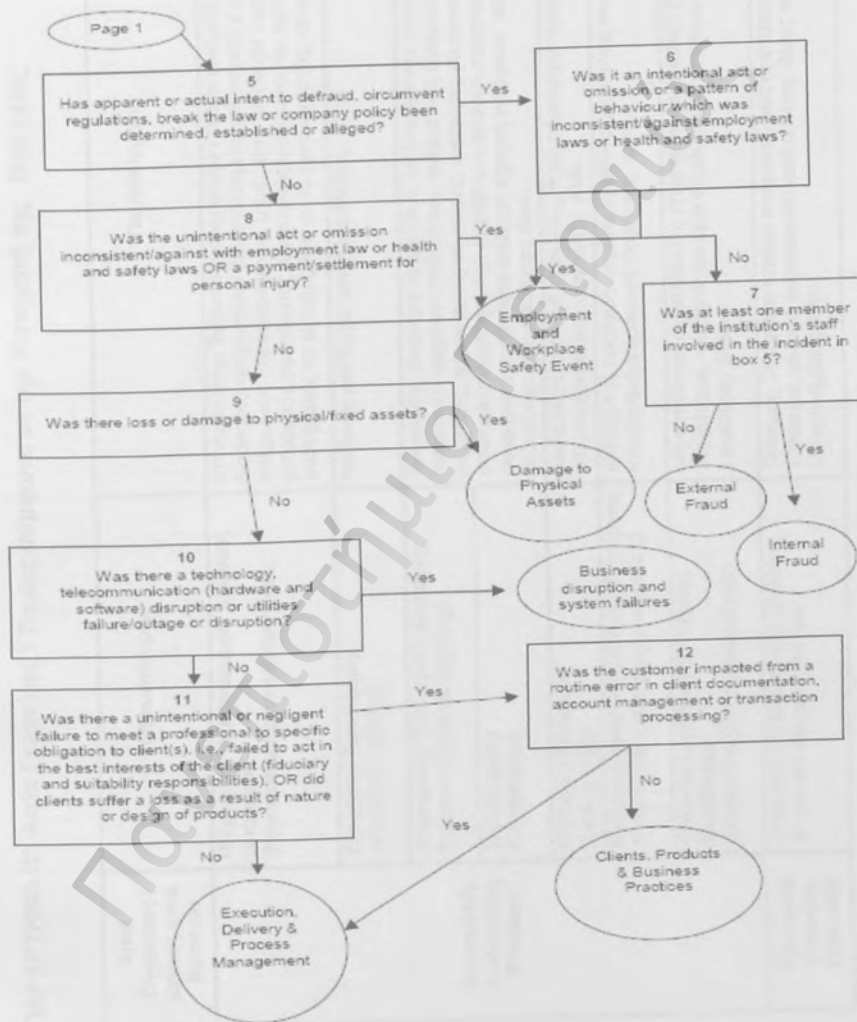
Εθνικό Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών	Εθνικό Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Τραπεζών
Εισπράξεις	Εισπράξεις
Πληρωμές	Πληρωμές
Καθαρό αποτέλεσμα	Καθαρό αποτέλεσμα
Άλλα έσοδα εκμετάλλευσης	Άλλα έσοδα εκμετάλλευσης
Εξομοιούμενα έσοδα	Εξομοιούμενα έσοδα
Εξομοιούμενα έξοδα	Εξομοιούμενα έξοδα
Μετοχές	Μετοχές
Άλλοι τίτλοι	Άλλοι τίτλοι
Προμήθειες / αμοιβές εισπρακτέες	Προμήθειες / αμοιβές εισπρακτέες
Προμήθειες / αμοιβές πληρωτέες	Προμήθειες / αμοιβές πληρωτέες

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Χώρες που συμμετέχουν στην Επιτροπή της Βασιλείας

Μέλη της Επιτροπής Βασιλείας	
Βέλγιο	National Bank of Belgium
	Banking and Finance Commission
Γαλλία	Bank of France
	Banking Commission
Γερμανία	Deutsche Bundesbank
	Federal Banking Supervisory Office
Ελβετία	Swiss National Bank
	Swiss Federal Banking Commission
Η.Π.Α.	Federal Reserve Board
	Federal Reserve Bank of New York
	Office of the Comptroller of the Currency
	Federal Deposit Insurance Corporation
Ηνωμένο Βασίλειο	Bank of England
	Financial Services Authority
Ιαπωνία	Bank of Japan
	Financial Supervisory Agency
Ισπανία	Bank of Spain
Ιταλία	Bank of Italy
Καναδάς	Bank of Canada
	Office of the Superintendent of the Financial Institutions
Λουξεμβούργο	Central Bank of Luxemburg
	Surveillance Commission for the Financial Sector
Ολλανδία	The Netherlands Bank
Σουηδία	Sveriges Riksbank
	The Swedish Financial Supervisory Authority

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III : Δέντρο Αποφάσεων για τον Προσδιορισμό της Κατηγοριοποίησης των Συμβάντων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Αιτία Γεγονότος / Ζημιάς σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας

Αιτία Γεγονότος / Ζημιάς κατά Βασιλεία	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα
Εσωτερικές Διαδικασίες (Process)	Πληρωμές / Διακανονισμοί / Κίνδυνος μεταφοράς (Payment/settlement/delivery risk)	Αποτυχία στην διαδικασία πληρωμών / διακανονισμών, ανεπαρκής διαδικασία πληρωμών / διακανονισμών, ανεπαρκής ή ελλιπής τήρηση πληρωμών / διακανονισμών, ζημιές από αποτυχία συμβιβασμού, λάθη μεταφοράς στοιχείων, ανεπαρκής ικανότητα του προσωπικού ή του συστήματος να αντιμετωπίσει με το όγκο εργασίας, άλλο.
	Εκτίμηση / Τιμολόγηση (Valuation / pricing)	Κίνδυνος μοντέλου, εισαγωγή λάθους, άλλο.
	Εσωτερικές / Εξωτερικές αναφορές (Internal / External reporting)	Ανεπαρκής αναφορά εξαιρέσεων, αποτυχημένη / ανεπαρκής διατήρηση λογιστικών αρχείων / δεδομένων, ρυθμιστικές αναφορές, οικονομικές αναφορές, φερολογικές αναφορές, αναφορές για συναλλαγές μετοχών, αποτυχία συμμόρφωσης, παραβίαση φραγών προστασίας
	Συμμόρφωση (Compliance)	συμπερόντων (chinese wall), μη τήρηση ενεργειών προστασίας δεδομένων / ιδιωτικότητας, άλλο.
	Κίνδυνοι πωλήσεων (Selling risks)	Ακατάλληλη επιλογή προϊόντος, πολυπλοκότητα προϊόντος, ελλιπής πληροφόρηση (και ασφάλεια), άλλο.
Εξωτερικά γεγονότα (External)	Κίνδυνος προϊόντος / αλλαγή διαχείρισης (Project risk / change management)	Ανεπαρκής πρόταση / σχέδιο προϊόντος, κίνδυνος νέου προϊόντος, υπερβολική παραγωγή προϊόντος, άλλο.
	Κίνδυνος εγγράφων ή Κίνδυνος Συμβολαίων (Documentation or contract risk)	Μη κατάλληλη συμπλήρωση εγγράφων, ανεπαρκείς ρήτρες / όροι συμβάσεων, ακατάλληλοι όροι συμβάσεων, αποτυχία διατήρησης επιμέλειας, άλλο.
	Πολιτικός / Κυβερνητικός κίνδυνος (Political / Government risk)	Πόλεμος, δέσμευση πταγών στοιχείων, φραγή επιχειρηματικών εργασιών, αλλαγή φορολογικού καθεστώτος, άλλες νομικές μεταρρυθμίσεις, άλλο.

Αιτία Γεγονότος / Ζημιάς κατά Βασίλειο	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα
Κίνδυνος Εσωτερικής Ανάθεσης (Insourcing risk)	Πάροχοι / Κίνδυνος προμηθευτή (Outsourcing / supplier risks)	Μη συμμόρφωση με το συμφωνηθέν επίπεδο παροχής υπηρεσιών, κλπ. Πτώχευση προμηθευτή, παραβίαση ευθύνης (κατάχρηση εμπιστευτικών πληροφοριών), κίνδυνος διασκαίας αντισυμβαλλόμενου, μη τήρηση συμφωνηθέντος επιπέδου παροχής υπηρεσιών, αποτυχία παροχής υπηρεσίας, τεχνολογική ανεπάρκεια στα συστήματα του παρόχου, ανεπαρκής διαχείριση των προμηθευτών / παρόχων, απάτη προγραμματιστών, άλλο.
Καταστροφές και λειτουργικές υποδομίες (εγκαστάσεις), αποτυχίες, (Disasters and infrastructure utilities, failures)	Εγκληματικές ενέργειες (Criminal activities)	Φωτιά, πλημμύρα, άλλες φυσικές (μετεωρολογικές, πολιτικές καταστροφές, αποτυχία μεταφοράς, διακοπή ρεύματος, αποτυχία εξωτερικών τηλεπικοινωνιών, διακοπή υδροδότησης, μη διαθεσιμότητα των κτιρίων, άλλο. Εξωτερικές απάτες / Credit Fraud / πλαστογράφια, βανδάλισμοι, δόλιο άνοιγμα λογαριασμού από πελάτη, εκβιασμός, ληστείες, (και κλοπή), ξέπλυμα χρήματος, τρομοκρατικές ενέργειες, αυτακράτη πολιτών / αναταραχή, εμπρησμός, άλλο.
Ρυθμιστικός Κίνδυνος (Regulatory risk)	Κίνδυνος Κίνδυνος (Regulatory risk)	Ρυθμιστικός Κίνδυνος, άλλο.
Νομική / Αστική Ευθύνη (Legal / public liability)	Νομική / Αστική Ευθύνη (Legal / public liability)	Παραβίαση νόμου περί σημάτων και ευρεσιτεχνιών (patent), παραβίαση περιβαλλοντικής πολιτικής, παραβίαση κανόνων θεματοφύλακτής / καθήκοντος αντιπροσώπου, εφημερία του νόμου, άλλο.
Συστήματα (Systems)	Κίνδυνος τεχνολογικής επένδυσης (Technology investment risk)	Ακατάλληλος σχεδιασμός, στρατηγικός κίνδυνος, (Platforms / Προμηθευτές), ασυμβατότητα με υπάρχοντα συστήματα, ακατάλληλος καθορισμός επιχειρησιακών απαιτήσεων, εσφαλμένη λήψη αποφάσεων, απαρχάωση τεχνολογικού εξοπλισμού, απαρχάωση λογισμικών, άλλο.
Κανόντες συστήματος (Systems capacity)	Κανόντες συστήματος (Systems capacity)	Έλλειψη επαρκούς ικανότητας, ανεπαρκές λογισμικό, άλλο.

Αιτία Γεγονότος / Ζημιάς κατά Βασίλειο	Υποκατηγορίες	Παραδείγματα
	Παραβίαση της ασφάλειας συστήματος (Systems security breach)	Παραβίαση εξωτερικής ασφάλειας, παραβίαση εσωτερικής ασφάλειας, ιοί πληροφορικής, άλλο.
	Ανάπτυξη και εφαρμογή συστήματος (Systems development and implementation)	Ανεπαρκής διαχείριση έργων, υπέρβαση κόστους/ χρονικών ορίων, λάθη προγραμμάτων- εξωτερικών/ εσωτερικών, αποτυχία ενσωμάτωσης σε /μετακίνησης από υπάρχοντα συστήματα, αποτυχία των συστημάτων να καλύψουν επιχειρησιακές ανάγκες, ανεπαρκείς λειτουργικές διαδικασίες/ μη τήρηση τους, άλλο.
	Αποτυχίες συστήματος (Systems failures)	Αποτυχία δικτύου, αποτυχία τεχνολογικού εξοπλισμού, αποτυχία λογισμικού, άλλο.
Ανθρώπινος Παράγοντας (People)	Μη εξουσιοδοτημένη ενέργεια / παρόνομη συναλλαγή, (Unauthorised activity / rogue trading, employee mis)	Κακή χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών (π.χ. διαπλεκόμενες συναλλαγές), Front Running, εμπόρια μετοχών (churning), δραστηριότητα με μη εξουσιοδοτημένους αντιπροβαλλόμενους, δραστηριότητες σε μη εγκεκριμένα προϊόντα, παραβίαση ορίου, ανακριβή πρόβλεψη (διεθνή), δραστηριότητες εκτός κανόνων ανταλλαγών, δραστηριότητες που οδηγούν σε εσφαλμένη τιμολόγηση, χειραγώγηση της Αγοράς, άγνοια / παράκαμψη των διαδικασιών (εσκεμμένη), παρσήφες/ επιθετικές τακτικές πωλήσεων, άλλο.
	Απάτη υπαλλήλου / κακόβουλη πράξη (εγκληματική) (Employee fraud/ malice (criminal))	Συμπαιγία, υπεξαίρεση, (εσκεμμένη) υπονόμηση της φήμης της Τράπεζας, (εσκεμμένο) ξέπλιμα χρήματος, κλοπή - υλικών αγαθών, κλοπή - πνευματική ιδιοκτησία, απάτη, προγραμμαμάτων, άλλο.
	Ρήξη με το εργατικό δυναμικό (Workforce disruption)	Βιομηχανική πράξη (απεργίες, κινητοποιήσεις εργαζομένων), άλλο.
	Εργατικό δίκαιο (Employment law)	Παρόνομη απόλυση, διακρίσεις / ίσες ευκαιρίες, μη τήρηση άλλων εργατικών νόμων, μη τήρηση κανονισμού κανόνων υγιεινής και ασφάλειας, άλλο.
	Απώλεια ή έλλειψη προσωπικού - "κλειδί" (Loss or lack of key personnel)	Έλλειψη καταλληλών υπαλλήλων, απώλεια υπαλλήλων - "κλειδιά", άλλο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: Κλίμακα Έμμεσης Επίπτωσης Κινδύνων

ΚΛΙΜΑΚΑ ΕΜΜΕΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	ΕΞΥΠΗΡΕ ΤΗΞΗ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΜΜΕ	ΕΠΟΠΤΙΚΕ Σ ΑΡΧΕΣ	ΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΑΝΑΜΕΙΞΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	ΤΙΜΕΣ ΜΕΤΟΧΩΝ
ΕΠΟΥΣΙΟΔΗΣ	Οι πελάτες δεν επιτρέπεται καν ή δεν ανηλέηθηκ αν το πρόβλημα.	Η Τράπεζα αντιμετωπίζεται με πολύ ευνοϊκό τρόπο και απολαμβάνει υψηλής φήμης.	Οι εποπτικές αρχές αναγνωρίζουν υψηλά πρότυπα συμμόρφωσης.	Ατελής δικαστικών ενεργειών.	Καμία επίδραση.	Υψηλά standards που αναγνωρίζονται δημοσίως.		
ΜΙΚΡΗ	Κάποιοι πελάτες επιτρέπεται καν αλλά το αντίκτυπο είναι αμελητέο.	Συνήθως δραστηριότητα και δημοσιεύματα στον τύπο ή στο διαδίκτυο.	Προφορικές συστάσεις.	Δικαστική ενέργεια κατά της Τράπεζας με περιορισμένη ο ενδεχόμενο να συζητηθεί.	Ενδεχόμενο για μικροτραυματισμούς.	Ατυχημένη προσαρμογή προβάσας σε λειτουργικά συστήματα μικρής έκτασης- διαρροή λειτουργικής πληροφορίας.		
ΜΕΤΡΙΑ	Σημαντικός αριθμός πελατών επιτρέπεται καν και αντιμετωπίζονται δυσκολίες.	Κρίσιμο άρθρο στον τύπο ή την τηλεόραση - δημόσια κριτική από τον κλάδο ή τις εποπτικές αρχές.	Ευρήματα σε έκθεση ελέγχου από τις εποπτικές αρχές.	Μήνυση κατά της Τράπεζας με πιθανό εξυδικαστικό συμβιβασμό.	Τραυματισμοί που απαιτούν νοσοκομειακή περίθαλψη για πάνω από ένα μέλος του προσωπικού. Τοπικές περιορισμός προσωπικού.	Λογική ή φυσική διαπίρση στα λειτουργικά συστήματα της Τράπεζας.	Πιθανή ανάμειξη ανώτερων στελεχών	Πιθανή αρνητική επίπτωση
ΚΡΙΣΙΜΗ	Παροταμί ενη εξαπλωμένης για 24 ώρες.	Κεντρικό θέμα σε πολλές εφημερίδες ή δελτία ειδήσεων με διάρκεια πολύ μεγαλύτερη της μιας ημέρας.	Πολλαπλές ή επαναλαμβανόμενες παραβιάσεις	Μήνυση κατά της Τράπεζας για μειονοσ σημασίας παράβαση με περιορισμένη	Σημαντικοί τραυματισμοί και ενδεχόμενοι θάνατοι - περιορισμός προσωπικού.	Ατυχημένη έρευνα - Εξέλιξη δεδομένα πληροφορίες και συστήματα ελέγχων μπορεί να εκτεθούν σε κίνδυνο.	Ανέμεση ανώτερων στελεχών	Αρνητική επίπτωση

ΚΛΙΜΑΚΑ ΕΜΜΕΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	ΕΞΥΓΙΗΡ ΤΗΞΗ ΠΕΛΑΤΩΝ	ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΜΜΕ	ΕΠΟΠΤΙΚΕ Σ ΑΡΧΕΣ	ΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΑΝΑΜΕΙΞΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	ΤΙΜΕΣ ΜΕΤΩΣΩΝ
ΜΕΓΑΛΗ	Οι περισσότεροι πελάτες αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τις συναλλαγές με συνέπεια μεγάλη διασφραξία.	Κυβερνητικές ή άλλες πολιτικές επιπτώσεις - Απώλεια εμπιστοσύνης από το κοινό.	Δράση των εποπτικών αρχών κατά της Τραπεζας για σημαντική παραβίαση. Μεγάλο χρηματικό πρόστιμο.	Δικαστικός αγώνας κατά της Τραπεζας για σημαντική παραβίαση.	Θάνατοι ή και μεγάλοι ανικτύπος στην προσωπική ζωή του προσωπικού. Ευρείας κλίμακας περιορισμός προσωπικού.	Μεγάλης έκτασης επιτυχημένη τραπεζική δίωξη για απάτη κατά της Τραπεζας. Τα συστήματά της έχουν εκτεθεί πλήρως σε κίνδυνο.	Άμεση ανάμειξη ανωτέρων στελεχών / ΔΣ	Σημαντική επίπτωση

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: Λέξεις – Κλειδιά για «BASLE»

- Αποτίμηση περιουσιακών στοιχείων
- Τραπεζική εποπτεία ή εποπτικό πλαίσιο τραπεζικού συστήματος
- Διεθνής εναρμόνιση
- Διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος
- Θεσμός των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων (Capital Adequacy → Κεφαλαιακή Επάρκεια) ή «Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basle Capital Accord) η Βασιλεία I (Basle I)
- Συνθήκες Ίσου Ανταγωνισμού
- Διαφάνεια της Αγοράς
- Διαχείριση Κινδύνου (risk management)
- Κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας ή «Συμφωνία της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια» (Basle Capital Accord)
 - Για κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων
 - Μέτρο ελέγχου των διοικητικών στελεχών σε περίπτωση επιδείνωσης της καθαρής θέσης της τράπεζας.
- (Εσωτερικά) συστήματα μέτρησης του κινδύνου
- Ανάλυση υπέρμετρου κινδύνου
- Δείκτης μόχλευσης (leverage ratio): προκύπτει από διαίρεση των κεφαλαίων με τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας (έχουν όλα ανεξαιρέτως τον ίδιο βαθμό επικινδυνότητας).
- Εποπτικές αρχές
- Εξασφαλίσεις
- Εγγυήσεις

Κατηγορίες Εποπτικών Κεφαλαίων (Regulatory Capital):

- Tier 1 Capital, το οποίο αντιστοιχεί στα ίδια κεφάλαια της τράπεζας (μετοχικά κεφάλαια και αποθεματικά)
- Tier 2 Capital, το οποίο περιλαμβάνει, ανάμεσα σε άλλα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης
- Σταθμισμένο για τον κίνδυνο Ενεργητικό (Risk-weighted Assets): ενεργητικό σταθμισμένο ανάλογα με το δείκτη επικινδυνότητας (πιθανότητα μη αποπληρωμής) κάθε στοιχείου του ενεργητικού.
- Προβλέψεις για Μη εξυπηρετούμενα δάνεια (Loan Loss Reserves)
- Ηθικός κίνδυνος (moral hazard): οι συχνοί έλεγχοι των τραπεζών που επιτρέπουν στις εποπτικές αρχές να διαπιστώσουν εάν οι τράπεζες δραστηριοποιούνται σύμφωνα με τους κανονισμούς, οδηγούν στη μείωση του ηθικού κινδύνου
- Κοινές λογιστικές αρχές
- «Διεθνής Σύγκλιση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων»

1. Πρώτος Πυλώνας – Minimum Capital Requirements (ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις ή ελάχιστες κεφαλαιακές υποχρεώσεις): υπολογισμός του κατώτατου επιπέδου κεφαλαίων που είναι υποχρεωμένη να διατηρεί μία τράπεζα με σκοπό να αντιμετωπίσει τους αναλαμβανόμενους κινδύνους, δηλαδή τον πιστωτικό κίνδυνο, το λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς
- ❖ Μέτρηση πιστωτικού κινδύνου
 - i. Τυποποιημένη προσέγγιση (standardized): τα στοιχεία του ενεργητικού με χαμηλό βαθμό κινδύνου θα λάβουν χαμηλό βαθμό στάθμισης. Οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διασφαλίσουν ότι διατηρούν ποσοστό κεφαλαίου ίσο με 8% επί της στάθμισης κινδύνου του κάθε στοιχείου ενεργητικού.
 - ii. Εσωτερικά Συστήματα Διαβάθμισης (International Ratings Based - IRB models): επιτρέπει στις τράπεζες να χρησιμοποιούν τις δικές τους εσωτερικές εκτιμήσεις για την αξιολόγηση των δανειστών – πιστωτών και ως εκ τούτου για τον προσδιορισμό του πιστωτικού τους κινδύνου. Οι τράπεζες παρέχουν στοιχεία για την μεταβλητή default probability βάσει των δικών τους εκτιμήσεων, ενώ για τα υπόλοιπα συστατικά του κινδύνου loss given default, the exposure at default, effective maturity, αναμένουν εκτιμήσεις από εξωτερικούς παράγοντες.
 - iii. Εξελιγμένα Εσωτερικά Συστήματα Διαβάθμισης (Advanced IRB): επιτρέπει στις τράπεζες με μεγαλύτερη ελευθερία να καθορίσουν από μόνες τους τον πιστωτικό κίνδυνο. Και τα τέσσερα συστατικά του κινδύνου προσδιορίζονται βάσει εκτιμήσεων των ίδιων των τραπεζών.
 - ❖ Τα συστατικά του κινδύνου περιλαμβάνουν μέτρηση των τεσσάρων στοιχείων:
 - i. Default probability (PD)
 - ii. Loss given default (LGD)
 - iii. The exposure at default (EAD)
 - iv. Effective maturity (M)
 - Η προσέγγιση IRB, βασίζεται στη μέτρηση μη αναμενόμενων ζημιών (UI) και αναμενόμενων ζημιών (EL). Οι βαθμοί στάθμισης του κινδύνου παράγουν κεφαλαιουχικές ανάγκες για τις μη αναμενόμενες ζημιές και οι αναμενόμενες καλύπτονται από τις επισφάλειες (loan loss reserves).
 - ❖ Μέθοδοι μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου
 - i. Εσωτερικές μέθοδοι μέτρησης (Internal Measurement Approaches)
 - ii. Μέθοδοι Κατανομής Ζημιών (Loss Distribution Approaches)
 - iii. Μέθοδοι καρτών επιδόσεων (Scorecards)
 - ❖ Μέθοδοι αντιμετώπισης λειτουργικού κινδύνου: ορίζεται ο κίνδυνος ζημίας που μπορεί να προκληθεί από την ανεπάρκεια ή την αποτυχημένη λειτουργία διαδικασιών, ανθρώπων και συστημάτων ή από εξωτερικούς παράγοντες.
 - i. Μέθοδος του βασικού δείκτη: χρησιμοποιεί έναν δείκτη του λειτουργικού κινδύνου για τη συνολική δραστηριότητα της τράπεζας. Οι τράπεζες θα πρέπει να διατηρήσουν ποσόστια κεφαλαίου για την αντιμετώπιση του λειτουργικού κινδύνου ίση με ένα σταθερό ποσοστό επί του μέσου όρου τριών συνεχόμενων χρήσεων με θετικά μικτά εισοδήματα.

- ii. Τυποποιημένη μέθοδο (standardized): διαφορετικοί δείκτες θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για διαφορετικές δραστηριότητες της τράπεζας. Η μέθοδος αυτή διαιρεί τις δραστηριότητες της τράπεζας σε οκτώ επιχειρησιακές γραμμές. Για την κάθε επιχειρησιακή γραμμή το ύψος του κεφαλαίου που απαιτείται προσδιορίζεται εάν πολλαπλασιάσουμε το μικτό εισόδημα με ένα συντελεστή ο οποίος έχει καθορισθεί για κάθε δραστηριότητα.
 - iii. Εξελιγμένη μέθοδο (Advanced Measurement Approaches – AMA): το υποχρεωτικό μέγεθος κεφαλαίου που θα πρέπει να διατηρεί μία τράπεζα θα καθορίζεται από τη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με τα ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια των εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων της ίδιας της τράπεζας.
2. Δεύτερος Πυλώνας – Supervisory Review Process (Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης): οι τράπεζες θα πρέπει να καθορίζουν την συνολική κεφαλαιακή τους επάρκεια σύμφωνα με το δικό τους προφίλ κινδύνου, καθώς και την στρατηγική εκείνη για την απόκτηση του κατάλληλου ύψους κεφαλαίων.
- i. Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν μία διαδικασία προσδιορισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας σε συνάφεια με το προφίλ κινδύνου στο οποίο είναι εκτεθειμένες και μία στρατηγική για να επιτύχουν τα επιθυμητά επίπεδα κεφαλαίου.
 - ii. Οι επόπτες πρέπει να διεξάγουν έλεγχο και να αναπτύσσουν από την πλευρά τους στρατηγικές στις τράπεζες για τον καθορισμό της κεφαλαιακής επάρκειας.
 - iii. Οι επόπτες θα πρέπει να αναμένουν από τις τράπεζες να διατηρούν κεφάλαιο παραπάνω από το κατώτερο υποχρεωτικό επίπεδο.
3. Τρίτος Πυλώνας – Market Discipline («Πειθαρχία της Αγοράς»)→ Αφορά στους κανόνες γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων των τραπεζών: αναφέρεται στη δημοσιοποίηση πληροφοριών που σχετίζονται με την έκθεση και τον βαθμό έκθεσης των τραπεζών στον κίνδυνο, καθώς και την επάρκεια των κεφαλαίων.

Κατηγορίες σύμφωνα με τη μέθοδο των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης (IRB)

- Απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων (Corporate)
 - Μεγάλες και Μεσαίου Μεγέθους Επιχειρήσεις (SME)
 - Project Finance
 - Object Finance
 - Commodities Finance
 - Income-producing Finance
 - Income-producing real-estate
 - High volatility commercial real estate
 - Ειδικές Κατηγορίες Δανεισμού (Specialized Lending)
 - Απαιτήσεις έναντι κρατών (Sovereign)
 - Απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων (Bank)
 - Λιανική Τραπεζική (Retail Bank)
 - Συμμετοχές και μετοχές (Equity)
- Τυποποιημένοι Συντελεστές
 - Μέθοδος Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)
- Διαχωρισμός Δραστηριοτήτων σύμφωνα με την τυποποιημένη μέθοδο (Standardized Approach)
 - Corporate Finance

- Trading and Sales
 - Retail Banking
 - Commercial Banking
 - Payment and settlement
 - Agency Services
 - Asset Management
 - Retail Brokerage
- Κίνδυνος συναλλαγματικών ισοτιμιών
 - Κίνδυνος διακανονισμού
 - Κίνδυνος ανπισυμβαλλόμενου
 - Κίνδυνος ανά υπέρβαση μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
 - Κίνδυνος από θέσεις σε εμπορεύματα
- Τεχνικές Μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου
 - Εξασφαλίσεις
 - Εγγυήσεις
 - Πιστωτικά Παράγωγα
 - Συμψηφισμός στοιχείων εντός ισολογισμού
- Προβλεπόμενες ζημιές (Expected Losses)
 - Μη προβλεπόμενες ζημιές (Unexpected Losses)
 - Σταθμισμένα στον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία
- Κατηγορίες εποπτείας και σταθμίσεις κινδύνου των μη προβλεπόμενων ζημιών για τις κατηγορίες ειδικού δανεισμού και κατατάξεις προσδιοριστικές του πιστωτικού κινδύνου
 - Strong (BBB – or better)
 - Good (BB+ or BB)
 - Satisfactory (BB- or B+)
 - Weak (B to C-)
 - Default (Not applicable)
- Ειδικός Κίνδυνος (Specific Risk): στοιχείο του κινδύνου αγοράς
 - Spread Risk
 - Πιστωτικά spreads
 - Default Risk
- Υπόδειγμα CreditMetrics / CreditVaR I: μεθοδολογία εκτίμησης της κατανομής των αλλαγών που θα προκύψουν στην αξία χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως δάνεια και ομόλογα, λόγω μετακίνησης του οφειλέτη σε διαφορετική κατηγορία πιστωτικού κινδύνου.
 - Market-VaR
 - Value-at-risk due to credit (μέτρηση της δυνατικής ζημιάς)
 - Portfolio value at risk due to credit (επιδράσεις από διασπορά χαρτοφυλακίου)
 - Correlations (εξαγωγή συνδυασμένης πιθανότητας των μετατοπίσεων στις κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου)
 - Exposures (μελλοντική έκθεση σε κίνδυνο των παραγώγων)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Άγγελος Α. Αντζουλάτος, «Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Διοίκηση Τραπεζών- Σημειώσεις για χρήση των φοιτητών ΤΕΙ Αγ. Νικολάου Κρήτης».
2. Barbara Casu, Claudia Girardone, Philip Molyneux, "Introduction to Banking", Pearson Education Ltd, April 2006, Chapter 7, "Bank regulation and supervision".
3. Carl-Johan Lindgren, Gillian Garcia, Mattheew I. Saal, "Bank Soundness and Macroeconomic Policy", International Monetary Fund, March 2000, Appendix I, "The Value of a Bank", Appendix II, "Supervisory Instruments".
4. Charles W. Calomiris, David O. Beim, «Emerging Financial Markets», McGraw-Hill Companies, October 2000, Chapter 2, "Financial Repression and Financial Development", Chapter 3, "Privatization and Financial Liberalization", Chapter 4, "Legal Foundations", Chapter 5, "Information and Control".
5. Frederic S. Mishkin, "The Economics of Money Banking and Financial Markets", Pearson Education Inc., Seventh Edition, 2008 Chapter 8, "An Economic Analysis of Financial Institutions", Chapter 9, "The Banking Firm and the Management of Financial Institutions", Chapter 11, "Economic Analysis of Banking Regulation".
6. Shelagh Heffernan, "Modern Banking", John Wiley & Sons Ltd, June 2006, Chapter 4, "Global Regulation of Banks".
7. Smith Roy C., Walter Ingo, "Global Banking Regulation", Oxford Scholarship Online Monographs, May 2003, Chapter 13, "Competitive Strategies".
8. Tommaso Padoa-Schioppa, "Regulating Finance, Balancing Freedom and Risk", Oxford University Press, Chapter 1, "Market-Friendly Regulation", Chapter 2, "Licensing Banks", Chapter 3, "Competition in Banking", Chapter 4, "Self vs. Public Discipline".

ΑΡΘΡΑ

9. Γ. Παπαϊωάννου, "Μόνο τέσσερις τράπεζες αντέχουν ακραίες καταστάσεις", Το Βήμα, 3/5/2008, <http://www.tovima.com/Article.aspx?d=20080503&nid=8384483&sn=&spid=1376>.
10. "ΕΕΤ: Ενέργειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων από την απεργία στην ΤΤΕ", Κέρδος, 11/3/2008.
11. "Οικονομική απάτη 4,9δς ευρώ στη Societe Generale", Ναυτεμπορική, 25/1/2008.
12. "Σε ομηρία η οικονομία», Express, 6/3/2008, <http://consrv.express.gr/printarticle.php?lang=1&article=101541>.
13. Alan Greenspan, "We will never have a perfect model of risk", The Financial Times, March 2008.
14. Andrea Bufaschi, Francesco Corielli, "Risk management implications of time-inconsistency: Model updating and recalibration of no-arbitrage models", April 2005, <http://www.scirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3Fob%3DGatewayURL%26origin%3DScienceSearch%26method%3DcitationSearch%26piikey%3D50378426605000397%26version%3D1%26returnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.scirus.com%252F%26md5%3De8930fa77f702e4326c2feae4554a8c2>.
15. Basel Committee on Banking Supervision, "Basel Committee maintains calibration of Basel II Framework", Bank for International Settlements, May 2006, <http://www.bis.org/press/p060524.htm>.
16. Basel Committee on Banking Supervision, "Comparison between the 1999 and 2006 versions of the Core Principles Methodology", Bank for International Settlements, April 2006.
17. Basel Committee on Banking Supervision, "Consultative Document – Core Principles for Effective Banking Supervision", Bank for International Settlements, April 2006.
18. Basel Committee on Banking Supervision, "Consultative Document – Core Principles Methodology", Bank for International Settlements, April 2006.
19. Basel Committee on Banking Supervision, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework", Bank for International Settlements, June 2004.

20. Basel Committee on Banking Supervision, "Principles for the home-host recognition of AMA operational risk capital", Bank for International Settlements, January 2004, <http://www.bis.org/publ/bcbs106.htm>.
21. Basel Committee on Banking Supervision, "Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk", Bank for International Settlements, February 2003, <http://www.bis.org/publ/bcbs96.htm>.
22. Basel Committee on Banking Supervision, "Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk", Bank for International Settlements, July 2002, <http://www.bis.org/publ/bcbs91.pdf?noframes=1>.
23. Basel Committee on Banking Supervision, "Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk", Bank for International Settlements, December 2001, <http://www.bis.org/publ/bcbs86.htm>.
24. Basel Committee on Banking Supervision, "Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk", Bank for International Settlements, December 2001, <http://www.bis.org/publ/bcbs86.htm>.
25. Basel Committee on Banking Supervision, "Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk", Bank for International Settlements, July 2002, <http://www.bis.org/publ/bcbs91.htm>.
26. Basel Committee on Banking Supervision, "Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk", Bank for International Settlements, February 2003, <http://www.bis.org/publ/bcbs96.pdf?noframes=1>.
27. Basel Committee on Banking Supervision, "Working Paper on the Regulatory Treatment of Operational Risk", Bank for International Settlements, September 2001, http://www.bis.org/publ/bcbs_wp8.htm.
28. Beverly J. Hirtle, Kevin J. Stiroh, "The return to retail and the performance of US banks", November 2006, <http://www.sciirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26%2Forigin%3DScienceSearch%26%2Fmethod%3DcitationSearch%26%2Fpiikey%3DS0378426606002846%26%2Fversion%3D1%26%2FreturnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.sciirus.com%252F%252F%26md5%3D91a2a5dd2a07d032dce674e3e79c9a1f>.
29. Federal Reserve Bank of New York, "A General Approach to Integrated Risk Management with Skewed, Fat-tailed Risk", May 2004, http://www.newyorkfed.org/research/staff_reports/sr185.html.
30. Federal Reserve Bank of New York, "Audit and Operational Risk Committee", <http://www.newyorkfed.org/aboutthefed/audit.html>.
31. Federal Reserve Bank of New York, "Operational Risk Management - Current Issues and Supervisory Concerns", March 2004, http://www.newyorkfed.org/newsevents/speeches_archive/2004/rut040322.html.
32. Guy Kaplanski, Haim Levy, "Basel's value-at-risk capital requirement regulation: An efficiency analysis", March 2007, <http://www.sciirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26%2Forigin%3DScienceSearch%26%2Fmethod%3DcitationSearch%26%2Fpiikey%3DS0378426607000702%26%2Fversion%3D1%26%2FreturnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.sciirus.com%252F%252F%26md5%3De78cae32795b3c9362652d719c33c28f>.
33. J. David Cummins, Christopher M. Lewis, Ran Wei, "The market value impact of operational loss events for US banks and insurers", April 2006, <http://www.sciirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26%2Forigin%3DScienceSearch%26%2Fmethod%3DcitationSearch%26%2Fpiikey%3DS0378426606000537%26%2Fversion%3D1%26%2FreturnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.sciirus.com%252F%252F%26md5%3D995ea71b00b36b26afbfb76d2e88bfb2>.
34. J. David Cummins, Paul Embrechts, "Introduction: Special section on operational risk", April 2003, <http://www.sciirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26%2Forigin%3DScienceSearch%26%2Fmethod%3DcitationSearch%26%2Fpiikey%3DS0378426606000756%26%2Fversion%3D1%26%2FreturnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.sciirus.com%252F%252F%26md5%3Dc0d11c3cdc56e65085d025a42dcb47b8>.

35. Jay Newberry, "Implementation of an Operational Risk Framework", Basel Committee's Risk Management Group Conference on Leading Edge Issues in Operational Risk Management, May 2003.
36. Johan Devriese, Janet Mitchell, "Liquidity risk in securities settlement", November 2005, <http://www.scirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26origin%3DScienceSearch%26method%3DcitationSearch%26piikey%3DS0378426605001858%26version%3D1%26returnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.scirus.com%252Frsrsapp%252F%26md5%3Df15691c7bc a2c6a0fd016bac91c7f659>.
37. Jon Danielsson, "The emperor has no clothes: Limits to risk modeling", 2002, <http://www.scirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26origin%3DScienceSearch%26method%3DcitationSearch%26piikey%3DS0378426602002637%26version%3D1%26returnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.scirus.com%252Frsrsapp%252F%26md5%3Dbeb668115a82a94246fab73dc5ede0>.
38. Linda Allen, Turan G. Bali, "Cyclicity in catastrophic and operational risk measurements", November 2006, <http://www.scirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26origin%3DScienceSearch%26method%3DcitationSearch%26piikey%3DS0378426606002871%26version%3D1%26returnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.scirus.com%252Frsrsapp%252F%26md5%3D73f8d55801a201eb99a94b9480a8be4b>.
39. Mark Lawrence, "The ANZ RDCA Implementation", Risk Management Group's Conference on Leading Edge Issues in Operational Risk Measurement, Federal Reserve Bank of New York, May 2003.
40. Susan Schmidt Bies, "Observations on measuring and managing operational risk under Basel II", BIS Review 37/2005, <http://www.bis.org/review/r050523e.pdf>.
41. Toshihiko Mori, Junji Hivataishi, Koukichi Ide, "Measuring Operational Risk in Japanese Major Banks", July 2004, <http://www.boj.or.jp/en/type/ronbun/ron/wps/kako/fwp00e01.htm>.
42. V. Chavez-Demoulin, P. Embrechts and J. Neslehova, "Quantitative models for operational risk: Extremes, dependence and aggregation", April 2006, <http://www.scirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26origin%3DScienceSearch%26method%3DcitationSearch%26piikey%3DS0378426606000549%26version%3D1%26returnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.scirus.com%252Frsrsapp%252F%26md5%3D7b882b2c3464e5796e12aef27b14b96b>.
43. V. Chavez-Demoulin, H. J. Furrer, R. Kaufman and G. Samorodnitsky, "Quantifying Regulatory Capital for Operational Risk: Utopia or Not?", Paul Embrechts, 2004.
44. Yasuhiro Yamai, Toshinao Yoshida, "Value-at-risk versus expected shortfall: A practical perspective", September 2004, <http://www.scirus.com/srsapp/sciruslink?src=sd&url=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%3F%2Fob%3DGatewayURL%26origin%3DScienceSearch%26method%3DcitationSearch%26piikey%3DS0378426604001499%26version%3D1%26returnURL%3Dhttp%253A%252F%252Fwww.scirus.com%252Frsrsapp%252F%26md5%3Db0910e0cd e70835493d9ea752df1f9da>.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

45. www.bis.org
46. www.sciencedirect.com
47. www.europa.com
48. www.bankofgreece.gr
49. www.hba.gr